

דברי הכנסת

הישיבה המאה-ושמונים-וארבע של הכנסת השלוש-עשרה

יום שני, כ"ו בשבט התשנ"ד (7 בפברואר 1994)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:02

תוכן העניינים

דברי ברכה של יושב-ראש הכנסת לראש ממשלת צ'כיה ואצלב קלאוס

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

הצעות לסדר-היום שתיקת העולם מול רצח אזרחים בסרייבו

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

הצעת חוק היטלי סחר (תיקון), התשנ"ד-1994

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

דברי חברי הכנסת בעניין גילוי הסכמים לפי סעיף 13 לחוק-יסוד: הממשלה

ערעור חבר הכנסת ד' תיכון על החלטת ועדת הכספים לאשר הוראות: בצו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (תיקון מס' 63), התשנ"ד-1994; בצו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (תיקון מס' 64), התשנ"ד-1994; בצו הבלו על דלק (הטלת בלו) (תיקון מס' 2), התשנ"ד-1993

הצעת חוק לעידוד השקעות הון (תיקון מס' 39) (תיקון מס' 3), התשנ"ד-1994

(קריאה ראשונה)

הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 96) (קופת גמל – עסקאות בניירות ערך זרים), התשנ"ד-1994

(קריאה ראשונה)

הצעת חוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב] (תיקון מס' 86)

(ועדות עררים), התשנ"ד-1994

(קריאה ראשונה)

דברי ברכה של יושב-ראש הכנסת לראש ממשלת צ'כיה ואצלב קלאוס

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני פותח את ישיבת הכנסת – יום שני, כ"ו בשבט התשנ"ד, 7 בפברואר 1994.

חברי הכנסת, אני מקדם בברכה בשם הכנסת את ראש ממשלת הרפובליקה של צ'כיה, ואצלב קלאוס, את רעייתו ואת האורחים המכובדים שהצטרפו לפמליה.

ראש ממשלת צ'כיה התקבל אתמול בגן-הוורדים על-ידי ראש ממשלת ישראל, התחיל בקיום שיחות חשובות מאוד בדבר היחסים הביטורליים בין שתי המדינות שלנו, וימשיך בשיחותיו היום.

אנחנו שמחנו מאוד לארח אותו בכנסת. קיימנו פגישה לא פורמלית עם הפמליה בלשכתי, בהשתתפות ראשי סיעות אחדות. היתה שיחה קולחת, נעימה, מעניינת. שני אלופים, אלוף ורב-אלוף בצה"ל, שהיו שותפים פעילים במלחמת השחרור, הזכירו לראש ממשלת צ'כיה מה שגם הזכיר לו אתמול ראש הממשלה שלנו, כולם מדור תש"ח, את התרומה הייחודית, המיוחדת, של צ'כוסלובקיה אז, את הסיוע במלחמת השחרור, את הרובה הצ'כי ואת כל מה שהוא סימל, ואת הסיוע הנוסף החשוב באותה עת.

אני רוצה להזכיר גם את אמירתם של בנש ושל מסריק הבן, בתקופה שבה נאבקנו במוסדות הבין-לאומיים, באומות המאוחדות, על הקמת המדינה, כאשר הם תמכו תמיכה נלהבת ברעיון הקמת המדינה היהודית ותרמו תרומה ייחודית וסגולית לאותה החלטה של 29 בנובמבר. הם תקפו אז את האימפריאליזם האנגלי, ואני מצטט מתוך דברי הנציג הצ'כי; הוא אמר אז למי שהיו אז האימפריאליסטים באזור: אתם רואים רק את צינורות הנפט באזור הזה, ואנחנו רואים את צינורות הדם היהודי שנשפך באירופה בתקופת השואה.

היתה לנו גם תקופה קשה מאוד עם צ'כיה, בתקופת השלטון הקומוניסטי, בלתי צודקת, כאשר היו פעילויות קשות מאוד נגד יהודים, נגד ציונים, משפטים, הוצאות להורג, יחס עוין כלפי ישראל, תמיכה חד-צדדית במדינות ערב, אספקת נשק חד-צדדית. ואחר כך – אחרי המהפכה הדמוקרטית, שראש הממשלה קלאוס עמד במרכז במובן של שותפות בולטת בהנהגה, של אותו פורום דמוקרטי שהוביל את המהפכה. הזכרנו לו את הייחוד של הקהילה של יוצאי צ'כוסלובקיה בארץ, את בולטותם של מהר"ל וחת"ם סופר בהיסטוריה היהודית, את זאת הזכיר גם חבר הכנסת קצב בפגישה.

על כל אלה, ולקראת שיפור נוסף של היחסים, אני מברך בכל לבי את אורחינו המכובדים.

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, הודעה למזכיר הכנסת. אם היא ארוכה, אנחנו מעבירים אותה ישר לפרוטוקול.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת –

לדיון מוקדם: הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה) (מחיקת יתרת חוב רשות השידור), התשנ"ד–1994, של חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק רשות השידור (פטור מאגרה למחברים לכבלים), התשנ"ד–1994, של חבר הכנסת רון נחמן; הצעת חוק לימוד חובה (תיקון – הקמת ואחזקת מוסדות חינוך), התשנ"ד–1994, של חברת הכנסת אסתר סלמוביץ; הצעת חוק רישום ציוד הנדסי (תיקון – מסירת מידע), התשנ"ד–1994, של חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק חינוך ממלכתי (תיקון – ערבית כמקצוע חובה), התשנ"ד–1994, של חבר הכנסת יוסף ונונו; הצעת חוק ביטוח בריאות ממלכתי, התשנ"ד–1994, של חבר הכנסת רן כהן, ב' טמקין, נ' חזן וד' צוקר; הצעת חוק ביטוח בריאות ממלכתי, התשנ"ד–1994, של חבר הכנסת חיים אורון; הצעת חוק שירותי הדת היהודיים (תיקון), התשנ"ד–1994, של חבר הכנסת אבנר חי שאקי; הצעת חוק מועצה לאומית לתרבות היידיש, התשנ"ד–1994, של חבר הכנסת דב שילנסקי; הצעת חוק מועצה לאומית לתרבות הלדינו, התשנ"ד–1994, של חבר הכנסת דב שילנסקי; הצעת חוק התכנון והבנייה (תיקון – הפסקת מתן שירותי חשמל, טלפון ומים), התשנ"ד–1994, של חבר הכנסת חיים דיין; הצעת חוק חברת החשמל (איסור הפסקת זרם החשמל בחודשי החורף), התשנ"ד–1994, של חבר הכנסת שאול יהלום; הצעת חוק משאל עם (ניסוח השאלה), התשנ"ד–1994, של חבר הכנסת אברהם יחזקאל; הצעת חוק העברת משרדי חברות ומוסדות המחקר והפיתוח לנגב, התשנ"ד–1994, של חבר הכנסת יוסף ונונו; הצעת חוק המכר (תיקון – תקנת השוק ברכישת כלי רכב), התשנ"ד–1994, של חבר הכנסת אליעזר זנדברג; הצעת חוק המכר (תיקון – מכר כלי רכב מנועיים), התשנ"ד–1994, של חבר הכנסת רפאל אלול; הצעת חוק מניעת הסכמים עם הארגון לשחרור פלשתינ, התשנ"ד–1994, של חבר הכנסת יוסף בא-גד; הצעת חוק הבזק (תיקון – תשלום תמלוגים), התשנ"ד–1994, של חבר הכנסת רון נחמן; הצעת חוק בתי-המשפט (תיקון – צמצום הגבלת הפרסום ["סובידיצה"]), התשנ"ד–1994, של חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק סייג לחנינה על עבירות על רקע לאומני, התשנ"ד–1994, של חבר הכנסת אברהם רביץ; הצעת חוק חברת החשמל (איסור הפסקות חשמל בימי שישי), התשנ"ד–1994, של חבר הכנסת חיים דיין; הצעת חוק לתיקון חוק העבירות המינהליות, התשמ"ד–1985 (סמכות בית-משפט), התשנ"ד–1994, של חבר הכנסת אסעד אסעד; הצעת חוק החניונים (חנייה לזמן קצר), התשנ"ד–1994, של חברת הכנסת דליה איציק; הצעת חוק לתיקון החוק למניעת אלימות במשפחה (תיקון – חיוב בערובה למי שהוצא נגדו צו הגנה), התשנ"ד–1994, של חברת הכנסת נעמי בלומנטל; הצעת חוק העונשין (רצח בן זוג ורצח מחמת התעללות), התשנ"ד–1994, של חברת הכנסת נעמי בלומנטל; הצעת חוק העונשין (תיקון) (רצח מדרגה ראשונה – רצח מדרגה שנייה), התשנ"ד–1994, של חבר הכנסת אלי גולדשמידט; הצעת חוק איסור אלימות בשידורי טלוויזיה (בשידורי רשות השידור, בשידורי הערוץ השני, הרשת השנייה וערוצי הכבלים), התשנ"ד–1994, של חבר הכנסת שאול עמור; הצעת חוק להגבלת פרסי הימורים, התשנ"ד–1994, של חבר הכנסת גדעון שגיא; הצעת חוק ההוצאה לפועל (תיקון – פירעון חובות בגין שירותים חיוניים), התשנ"ד–1994, של חבר הכנסת יגאל ביב; הצעת חוק הסדרים בעקבות השביתה במוסדות להשכלה גבוהה (הוראת שעה), התשנ"ד–1994, של חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק הרשויות המקומיות (פטור חיילים נפגעי מלחמה ושוטרים מארנונה) (תיקון – פטור למשרתי שירות מילואים

ממושך), התשנ"ד-1994, של חבר הכנסת אביגדור קהלני; הצעת חוק לתיקון פקודת הסמים המסוכנים (תיקון – אפדרין), התשנ"ד-1994, של חבר הכנסת חיים דיין.

עוד הונחה על שולחן הכנסת החלטת ועדת הכספים המאשרת הוראות בצו היטלי סחר (היטל בטחה על ייבוא טובין – הגנה על הייצור המקומי) (תיקון מס' 2), התשנ"ד-1993; וכן הוראות בצו היטלי סחר (היטל בטחה על ייבוא טובין – הסדרת ייצור, ביקוש וצריכה) (מס' 2) (תיקון מס' 3), התשנ"ד-1993.

עוד אודיעכם, כי בטעות נשמט שמו של חבר הכנסת אברהם יחזקאל מהצעת החוק לתיקון פקודת העיריות (הנחה בארנונה למשפחות מרובות ילדים), התשנ"ד-1994, שהונחה ביום י"ט בשבט התשנ"ד – 31 בינואר 1994.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה.

הצעות לסדר-היום שתיקת העולם מול רצח אזרחים בסרייבו

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסדר-היום, להצעות לסדר-היום מס' 3349, 3360, 3365, 3368, 3369, 3381 ו-3393. הנושא הראשון שנעלה היום הוא פרשת סרייבו, שתיקת העולם מול רצח אזרחים בסרייבו.

אני מבקש למסור הודעה לגבי סדר הדיון. יש לנו שמונה הצעות לסדר-היום. השר שיתייחס היום לנושא בשם הממשלה יהיה השר יוסי שריד. הוא יעשה זאת אחרי שתיים או שלוש הצעות, כלומר תוך כדי הדיון. אני יודע שהסידור הזה איננו שגרתי, אבל ביררתי עם המזכיר, והיו דברים מעולם. ביקשנו מן הממשלה שתופיע בנושא זה היום, ביקשנו שהנושא הזה יידון היום, מסיבות שאינני צריך להסביר לחברי הכנסת מה הן.

דן תיכון (הליכוד):

אבל למה? למה החלוקה הזאת?

דוד מנע (הליכוד):

למה החלוקה הזאת?

היו"ר ש' וייס:

אני אסביר. אני רוצה להסביר כדי למנוע בדיון כל כך חשוב, שכל כך יאחד אותנו, ויכוח פרוצדורלי.

השר שריד צריך לצאת מוקדם מן הכנסת, מסיבות שגם הן ידועות היום. אינני חושב שזה פוגע במשהו. אין לי ספק שבעניין זה הבית יהיה מאוחד. אנחנו כל כך רצינו שגם הממשלה תיוצג בדיון הזה, והודענו לה רק לפני שעות אחדות שאנחנו עומדים לקיים אותו היום, שאנחנו חושבים שבנסיבות שנוצרו הסידור הזה סביר. ותעשו לי טובה, בואו לא נעשה דיון על זה, מול הנושא הזה של סרייבו.

חברי הכנסת, העברתי בשם הכנסת לפני יממה, יותר מיממה, מברק לנשיאי הפרלמנטים של חמש המדינות הקבועות החברות במועצת הביטחון, וביקשתי גם את פעילותם של הפרלמנטים בעניין זה, עם העתק למזכיר האו"ם, ובו הבעתי את כאבנו, את יגוננו ואת זעמנו על מה שקורה שם. הזכרתי שאנחנו כעם שהיה קורבן למעשי זוועה – ואין בכך השוואה, אבל רצח הוא רצח הוא רצח – עד היום זוכרים מרה את השתיקה של חלק גדול מן העולם אז מול המעשים האלה. וזה הדבר שיש למנוע, בצד מעשים שיש לעשות. צריך כמובן להתריע, למחות ולעורר את דעת הקהל העולמית נגד המשך מעשי הזוועה בסרייבו.

אנחנו פותחים בדיון. אני מזמין עכשיו את חברת הכנסת נעמי בלומנטל, ואחריה – חבר הכנסת אליעזר זנדברג, ובאיזה שהוא שלב אנחנו נשלב את השר שריד בדיון הזה.

בבקשה. שבע דקות לכל משתתף, ובעניין זה – כל הממעט הרי זה מבורך, ואני מתכוון להיקף הנאום.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כל אחד והחשבון שלו, והבושה היא כולה שלנו. מאות אלפי אנשים נכחדים אל מול עינינו. גופות מרוטשות, גופות חסרות איברים – אנחנו רואים גופה ללא ראש – ילדים מורעבים, מזי רעב, אמהות חסרות אונים, דם, מוות – גיא ההריגה.

והמראות הם אל מול פנינו, והזוועה האנושית איננה פוסקת. ואנחנו מסתכלים, מעבירים תחנה, מדברים בינינו, אומרים מלה, מעיפים מבט, רואים את הזוועה. לא כמו בתקופת השואה – אנחנו רואים. אבל אנחנו שותקים, כי אלה הם כללי המשחק הפוליטי היום: כל אומה והאינטרס שלה, כל עם ובעלי הברית שלו, כל מהלך וההשלכות שלו. והרשימה ארוכה. תירוץ רודף תירוץ, והדם לא מפסיק לזרום.

לויד בנטסן, שר האוצר האמריקני, אמר אתמול, כי יש להעביר לסרבים מסר ברור. אם יש משהו שמתרחש היום בקשר לזוועות בסרייבו, הרי זו אנטייתזה למסר הברור. וייתכן שצודק לויד בנטסן המדבר על מסר ברור, כי נכון הוא שהסרבים אומנם מקבלים מסר ברור, מאוד ברור, גם מאתנו, מכל

העולם: המשיכו בטבח, המשיכו בהריגה, באונס, בעינויים. אנחנו, אנחנו העולם, נעמוד מנגד ולא נפריע לכם. נקיים פגישות, נתייעץ, נקיים פורומים, נקיים ועדות חקירה, אבל הזמן עובר והטבח ממשיך.

השמעתם אבסורד גדול מזה? האו"ם מקים עכשיו ועדת חקירה לאיתור האחראים לירי הפגז שממנו נהרגו 68 אנשים ונפצעו מאות. במה אנחנו נתלים? מנין יצא הפגז? וכל זאת כדי למשוך זמן, כדי שלא לקום, לצאת ולהציל. עכשיו ישבו מומחים, יבואו מודדים, יבדקו, יראו מנין, מה הזווית, איפה, מה עומק הבור, ואולי בעוד כמה חודשים יבואו אלינו עם תוצאות, שבוודאי תהיינה מעורפלות.

בו-זמנית מתקיימים, כמובן, מגעים מייגעים, כדי להחליט על נקיטת צעדים נמרצים נגד הסרבים. אך ידוע מראש לכל בר-דעת, שלא תהיה שום אפשרות ושום קונסטלציה פוליטית שתאפשר נקיטת צעדים נמרצים, משום שבינינו לבין נקיטת צעדים נמרצים עומד החשש של האירופים, שהסרבים עשויים להגיב בפעולה צבאית, שתפגע אולי בחיילים שלהם, ועומד עולם אחר שחושש שיש כאן אסלאמיזציה של העולם, ויש עוד ועוד סיבות ותת-סיבות שימנעו וימשיכו למנוע מהעולם הזה להתערב ולהפסיק את הזוועה הזאת. כי המסר שלנו, גם מכאן, הוא ברור: את הטבח הזה אי-אפשר להפסיק.

ואנחנו שואלים: למה? למה אנחנו לא עושים דבר? למה אנחנו לא קמים ואומרים – לא תיתכן הזוועה, שחווינו אותה, ששכלנו בה, שאנחנו צאצאים שלה; זוועה שהיום אפשר לבוא ולומר, ורבים אומרים – לא ידענו. אבל אנחנו יודעים והעולם יודע, וזה על ידנו, וזה על יד אירופה השבעה, ואיש לא קם ועושה מעשה.

אולי בכל זאת אנחנו נבוא ונתנה תנאים, נבוא ונאמר – ממשלת ישראל, הציבור ילחץ לכך – אולי נאמר את זה במסגרת שיחות על הסכם העקרונות: אנחנו לא מוכנים להמשיך אם לא תתערבו, אם העולם לא יתערב. עלינו לעזור בהתערבות הזאת בכל פורום בין-לאומי כדי שלא נהיה שותפים, גם אנחנו, לשתיקה כל כך נוראה, כל כך קשה. בואו ננסה להיות קצת אחרים, להרים את הדגל, או לפחות להושיט יד, לתרום גם את היד שלנו. אפילו שזאת לא היד החזקה ביותר, היציבה ביותר, אבל גם היד שלנו תעזור להניף את הדגל שיביא להפסקת הזוועה הזאת. תודה.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לחברת הכנסת בלומנטל. חבר הכנסת אליעזר זנדברג, בבקשה, ואחרי חבר הכנסת זנדברג – השר יוסי שריד. אחר כך נמשיך בדיון.

אליעזר זנדברג (צומת):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, את ההצעה הדחופה לסדר-היום הגשתי מכיוון שהייתי סבור שאנחנו, כנסת ישראל, הכנסת של מדינת ישראל, לא יכולים לעבור לסדר-היום על המתרחש ביוגוסלביה לשעבר, לא יכולים לשתוק בשעה שמתבצעים טבח, רצח, פגיעה באזרחים פעם אחר פעם. חשבתי שצריך לעלות ולדון כאן בעניין גם בשל העובדה שעדיין נותרו יהודים במקום, וגם בשל

האחריות הכללית שלנו והרצון שלנו לדאוג לכך שאותם יהודים יצליחו לצאת ויגיעו בשלום לכאן, למדינת ישראל.

אבל, אני חייב לומר, אדוני היושב-ראש, שפרט לאותה אמירה, או הרצון לבוא לכאן ולגנות ולקרוא להפסקת הפעולות האלה של האיבה, אתה מרגיש את עצמך די משותק. אני משמש משקיף של כנסת ישראל במועצת אירופה. חזרתי לא מזמן ממושב. כמעט בכל ישיבה, בכל דיון, של הוועדות, של המליאה, של הסיעות השונות, חוזר אותו פולחן, ואני ראיתי את זה גם לפני חצי שנה: קמים אנשים ממדינות שונות, אנשים ששייכים למפלגות שונות, ומגנים את מה שקורה ביוגוסלביה לשעבר ואומרים שזה מזעזע וחייבים לעשות, ולצערי הרב הרבה פעמים אתה מרגיש שהדברים הם דברים שנאמרים בחלל האוויר, דברים שמשקפים את הדאגה האמיתית, אבל אין מאחוריהם צעדים משמעותיים, שאפשר לבוא ולומר שהם יביאו להפסקת מעשי האיבה, או לפחות לצמצום ההרג והפגיעה בחפים מפשע.

אני יכול לבוא ולומר כאן בגלוי ובכנות, יש לי בעיה, כי אני לא יודע איך אנחנו במדינת ישראל יכולים לעשות באופן ישיר בשביל להביא להפסקת אותן פעולות.

אבל אני חושב, שחשוב שאנחנו נצטרף לגינוי. אני חושב שחשוב שאנחנו נאמר ונודיע, שאנחנו מוכנים לעשות פעולות, או להשתתף במאמץ הכללי למנוע ולעצור את מעשי ההרג והרצח.

אני רוצה לומר דבר אחד שנוגע אלינו כאן, וזה חשוב. כשאני מסתכל על מה שקורה שם, אני אומר לעצמי: רבותי, אנחנו מדברים על אירופה, אנחנו מדברים על מדינה שקרובה ללב-לבה של אירופה, אנחנו מדברים על אזור שהרגישות שלו מוכרת בהיסטוריה, ובכל זאת הקהילה הבין-לאומית לא מצליחה לפתור את הסכסוך הזה ולא מצליחה להביא להפסקה של מעשי הקטל. כאשר אנחנו באים ומנסים לעשות איזו השלכה, או מנסים ללמוד מזה על מה שעלול לקרות בסיטואציה אחרת, פה באזור שלנו, הלב שלי מתמלא דאגה כאשר אני זוכר שיש אנשים שאומרים: תסמכו על הקהילה הבין-לאומית, תסמכו על ערביות בין-לאומיות.

רק היום פורסמה בעיתון "הארץ" כתבה של ניצן הורוביץ, שמדברת על הסיבות לכך שהקהילה הבין-לאומית לא תתערב בנעשה ביוגוסלביה לשעבר. הוא מונה כל מיני סיבות: חשש להתפשטות המלחמה, פגיעה באוכלוסייה, יצירת בעיה של פליטים, קשיים של הישארות בשטח לאחר מכן, נפגעים וכדומה. אני רוצה לומר לכם, רבותי, כל הסיבות שהיום מונעות מהקהילה הבין-לאומית לבוא ולהתערב ביוגוסלביה עלולות, חלילה, להיות סיבות להימנע מלהתערב במצב מסוכן אחר שיכול להתרחש כאן במזרח התיכון. את זה אנחנו צריכים לזכור. את זה אנחנו צריכים לדעת. זה דבר שאני חושב שחייב לא רק להיות בזיכרון אלא גם להיות מנחה של הפעילות של הממשלה הזאת והפעולות שלה ושל כל אחד ואחד שעה שהוא בא לשקול את השיקולים השונים לגבי הסכמי שלום, תהליך שלום, הבטחות של מדינות זרות לבוא ולעזור.

זאת היתה הערת אגב. אם כי יש לי הרבה זמן, אני אקצר, כי אני חושב שהכנסת הזאת, כל קצוות הבית, הכנסת הזאת צריכה היום להתאחד בהודעת גינוי משותפת למה שקורה שם ובקריאה להצטרף למאמץ הבין-לאומי שנעשה, ואני מקווה שייעשה, על מנת למנוע הרג, רצח ופגיעה באנשים חפים מפשע ביוגוסלביה לשעבר. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לחבר הכנסת זנדברג. השר יוסי שריד, בבקשה.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני רוצה לומר ליושב-ראש, ששמעתי אתמול ברטט, אם יורשה לי לומר, את נוסח המברק ששלחת לחמישה יושבים-ראש של פרלמנטים בעולם. אני יכול להבטיחך, אדוני היושב-ראש, זה מובן מאליו, שאת המברק הזה שלחת לא רק בשמך ולא רק בשם הכנסת אלא, על-פי תחושותי, בשם העם היהודי כולו.

לנו, כפי שאמרו כאן קודמי – ואני מזדהה לחלוטין עם תוכן דבריהם – לנו יש ניסיון מר, מה זה מר, מר ונמחר, נורא מאין כמוהו, כאשר העם היהודי נהרג והעולם לא הושיט עזרה. אמרנו כל השנים: אנטישמיות, שנאת יהודים, ויש אנטישמיות ויש שנאת יהודים, אבל מתברר שזה לא רק זה.

אין צורך לעשות השוואות, אדוני היושב-ראש, גם אתה נמנעת מלעשות את ההשוואה הזאת וגם אני אמנע, כי כדי שזוועה תקבל את התוקף שלה, את מלוא משמעותה, אין צורך בשום השוואה. הזוועה עומדת בפני עצמה.

אני מוכרח להודות ולהתוודות, שתחושת חוסר האונים משותפת לכולנו. אבל מה שברור עכשיו, שזה לא רק אנטישמיות ולא רק שנאת יהודים, אלא לעולם הזה יש איזה טבע מגונה, שהוא שותק על הדם. אני מניח, שכל אחד עושה את חשבונו: לא כלתה אליו הרעה והוא מאמין שגם לא תכלה.

שמעתי כאן בתשומת לב את דבריו של חבר הכנסת זנדברג, ואני שותף להם. אם נשמעה מדבריו נימה של דאגה, כאילו יש מי שחושב לבסס את סידורי הביטחון של מדינת ישראל לעת שלום על כך שאנחנו נבטח באחרים, בנדיבים, במעצמות, בגורמים בין-לאומיים – את הדאגה הזאת אתה יכול להסיר מעל לבך. ישראל תבסס את ביטחונה אך ורק על כוחה שלה, על כוחה לעמוד.

כל בר-דעת מבין, שההפגזה ביום שישי בשוק של סרייבו היתה הפגזה על סרייבו, אבל היא היתה הרעשה בעצם על הקהילה הבין-לאומית כולה. אני שואל את עצמי: האם הקהילה הבין-לאומית פשטה את הרגל? האם הקהילה הבין-לאומית החליטה לכרות את הענף שהיא יושבת עליו?

הרי אנחנו אומרים שיש סדר חדש בעולם. אם יש סדר חדש בעולם, מה הוא סדר חדש? אם זהו הסדר החדש, אני מניח שיהיו רבים שיתגעגעו לסדר הישן. ואוי ואבוי לנו ואוי ואבוי לעולם אם יהיו יותר ויותר אנשים שיגיעו למסקנה, שהעולם היה יותר מרוסן, העולם היה יותר ממושמע, יותר מאופק, כאשר שרר בו מצב של עימות ולא מצב של הידברות.

אם כל עם יגיע, כתוצאה ממה שקורה בבוסניה, למסקנה, שהוא לעצמו, אין דואג, אין עוזר, אין נחלץ – העולם חוזר לתוהו ובוהו. לכן, אם יש סדר חדש יופע מייד, וחובת הראיה היא על הקהילה הבין-לאומית.

קרה ביומיים או בשלושת הימים האחרונים מה שקורה לפעמים כאשר אירוע מסוים מחריד, קורע לב, אירוע כזה מביא לאיזו דרמטיזציה שבעצם לא היינו זקוקים לה. לא היינו זקוקים לה, משום שבבוסניה, למי שאיננו יודע, בבוסניה נהרגו עד כה 10,000 אנשים ונפצעו 55,000. לכן אני חייב לומר, שאין זו עוד מלחמת אזרחים אלא מדובר בהשמדת עם ממש.

מדוע אני עושה את ההבחנה הזאת? משום שאם מדובר במלחמת אזרחים, יש אולי סיבות מפוקפקות ככל שיהיו לקהילה הבין-לאומית להימנע מהתערבות. אבל כאשר מדובר בהשמדת עם – הזכות הזו איננה עומדת לאיש.

אחרי 672 יום של מצור על סרייבו, 672 יום, אחרי 10,000 הרוגים ואחרי עשרות אלפי פצועים – חובתו של העולם להתערב. כאשר מדובר בהשמדת עם – אין יותר תירוצים, אין יותר סיבות. איש איננו יכול להשתמט. איש איננו יכול להתחמק אלא אך ורק להתערב.

אני רוצה לומר משהו על המאמצים של העם היהודי ושל מדינת ישראל. אנחנו עם קטן. אנחנו מדינה קטנה. כוחותינו צנועים. חרף התסכול והאכזבה וההרגשה המרה, אנחנו בעניין זה איננו יכולים למלא את תפקידה של הקהילה הבין-לאומית. אבל אני רוצה לומר לחברי הכנסת, שהעם היהודי ומדינת ישראל עשו יותר מאשר כל מדינה אחרת. זה מעט אבל זה בכל זאת יותר. 11 פעמים מילא העם היהודי את חובתו כאשר מדובר בבוסניה המיוסרת. נתקיימו 11 מבצעי חילוץ. 3,000 איש חולצו מהגיהנום הזה על-ידי ה"ג'וינט" ואתו הסוכנות היהודית. בהזדמנות זו יורשה לי, אדוני היושב-ראש, לומר מלים של הוקרה, אני מניח, אני בטוח בשם כולנו, לשני הארגונים הנפלאים האלה, שאין דוגמתם בכל העולם כולו.

3,000 איש. אני רוצה להזכיר, שמדינת ישראל קלטה 80 בוסנים מוסלמים. הם נקלטו בארץ, הם חיים כאן בטוב. אלמלא הגורל שפוקד את ארצם, אלמלא געגועיהם לשם ואלמלא לבם יוצא אל מולדתם, הייתי יכול לומר שהם נתערו היטב, והייתי יכול לומר שגורלם שפר עליהם.

בהקשר זה אני רוצה להזכיר, שבעוד יומיים-שלושה ימים יבואו אלינו עוד עשרות יהודים, לאחר שלפני יומיים נתקיים מבצע חילוץ נוסף, שמחלץ, וצריך להדגיש זאת, לא רק יהודים. כאשר דיברתי על 3,000 וכאשר אני מדבר על 300 בשבת האחרונה, רובם אינם יהודים ורק מיעוטם יהודים.

בעוד יומיים תבוא אלינו זיינבה הרדגה, חסידת אומות העולם, מוסלמית מהעיר הנצורה סרייבו, וזאת כדי להעיד שלא שכחנו את חסידת אומות העולם. אנחנו זוכרים לה את חסד האומץ שלה, וברוכה תהיה בצל קורתנו.

אני רוצה לסיים ולומר, שהעולם צריך לעשות לסרייבו מה שזיינבה הרדגה עשתה למשפחת קביליו. הרי כאשר אתה מתבונן במעשים האלה, אתה משתאה ואינך מאמין, מה בעצם דוחף את האשה הטובה הזאת ואת משפחתה. הרי ברור לחלוטין שהיא משליכה את נפשה מנגד, הרי ברור לחלוטין

שסיכוייה תוך כדי עזרה להישאר בחיים הם קלושים ביותר, הרי ברור לחלוטין שעד מהרה היא ובני משפחתה, בעלה וילדיה עלולים להיתפס ולהירצח. היא סיכנה את נפשה, אבל היא הצילה.

אני רוצה לספר לכם, שאביה של חסידת אומות העולם אכן שילם בחייו על שהציל משפחה יהודית אחרת, משפחת פפו. ולכן מה שזיינבה הרדגה עשתה למען העולם, העולם חייב לעשות למענה, למען אלף כמוה, למען עשרות אלפים כמוה, למען ילדיה ולמען נכדיה וכל אשר לה וכל אשר בסריבו.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לשר שריד. תודה רבה. חבר הכנסת רן כהן, ואחריו – חבר הכנסת טלב אלסאנע. בבקשה.

רן כהן (מרצ):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, חברות וחברי הכנסת, ראשית כול אני רוצה להביע את הוקרתי להחלטה של היושב-ראש ושל הנשיאות להקדים את הדיון הזה ולערוך אותו היום. נדמה שאם יש עם בעולם, שהמונח סולידריות עם עמים סובלים אחרים מתמקד בו יותר מבכל עם אחר, הרי זה העם היושב בארץ הזאת, והעובדה שהחלטתם לקיים את הדיון הזה פה היום מעידה שדחקו כל עניין אחר שנוגע למדינה היום, והיום הוא גם יום קשה לנו, ובלבד שלא נאטום את לבנו לאסונות, לטבח ולהרג הנורא שמתרחש בסריבו.

אני גם חשבת, עוד לפני דברי השר שריד, להודות גם לממשלה באופן קולקטיבי וגם לו באופן אישי, על המאמצים שהמדינה הקטנה והאמיצה הזאת עושה דווקא בכל מה שנוגע לבוסניה, ואני מאוד גאה להוסיף את הדברים הללו על הרשימה הארוכה והמכובדת של הדברים שמנה השר שריד.

אדוני היושב-ראש, הגדולה שלנו היא בכך שאנחנו נדע, ודווקא היום, לצד הסבל והצרות של העם היושב בציון, שאנחנו, בני העם היהודי ואזרחי ישראל, איננו יכולים ואיננו רשאים לשתוק כאשר אל מול עינינו מתרחשת הזוועה האנטי-אנושית בסריבו. את הביטוי הנורא ביותר שלה ראינו שלשום בירי ללא הבחנה בתוך השוק, בהריגתם של 68 אזרחים חפים מכל פשע ובפציעתם של למעלה מ-200 איש.

בצד העובדה שאנחנו גאים על המבצעים המופלאים של הסוכנות וה"ג'וינט" בחילוץ יהודים ולא-יהודים מתוך התופת, אני רוצה לומר באופן חד-משמעי ונמרץ ביותר, שאינני שקט, ולו מסיבה נוספת. משום שהבוקר שמענו – ובאמת אינני רוצה לקלקל את האווירה הזאת – אבל הבוקר שמענו על יציאה של כ-20 יוצאי יחידות המסתערבים, יהודים, ישראלים בני הארץ הזאת לקונגו, כדי לעבוד ולעסוק שם בפעולות שצריכות להיות מאוסות בעינינו. אנחנו לא יכולים להרשות לעצמנו, שבניה של הארץ הזאת יצאו לקונגו תמורת 2,500 דולר כדי לשרת אינטרסים זרים, אולי מיותרים, אולי מחרידים, אבל שאנחנו לא נעשה יותר לגבי מה שקורה בסריבו.

היו"ר ש' וייס:

ברשותך, חבר הכנסת רן כהן, הנושא עלה כהצעה לסדר-היום על-ידי חברת הכנסת נעמי חזן ועוד שני חברי כנסת, ובגלל מורכבותו וכיוצא באלה, אישרנו אותו והעברנו אותו ישר לטיפול של ועדת החוץ והביטחון.

רן כהן (מרצ):

אני בטוח שהעניין הזה יטופל, ואשמח, כמובן, לומר גם שם את דעתי ואת מחשבותי בעניין. אני לא יכול שלא לבטא את תחושת המיאוס ואת העובדה שהדבר צורם לי כאדם, כיהודי, כאזרח הארץ הזאת. הדיספרופורציה הזאת, המוסר הכפול הזה, שיחידה יוצאת לקונגו יומיים לאחר רצח כזה נתעב בסרייבו, ואנחנו לא יכולים לתת שם ביטוי לרגשותינו.

אני מתפלל ליום שבו מדינת ישראל תוכל להיחלץ ממצוקותיה הביטחוניות ותוכל לקחת חלק יותר מעשי, אבל אני לא רוצה להמתין ליום ההוא. אני חושב ובטוח, שמדינת ישראל כבר היום יכולה, ובצד כל מה שהיא עשתה, יותר מכל מדינה אחרת, לעשות עוד לפחות בתחום הושטת העזרה ההומניטרית, ואולי גם יותר מכך.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לסיים בשני דברים. האחד, אני לא מאמין שעולם של שלום, עולם של קיום יחד של עמים זה לצד זה, ההולך ומתהווה, יניח לגורמים ברוטליים להשתמש בתום לבו, בתום כוונותיו, כדי להתאכזר לאחרים. לעולם של שלום צריך שיהיה גם הכוח למנוע בעד כוחות אפלים וקטלניים, מן הסוג הזה שראינו שלשום בסרייבו, לבצע את זממם. זה צריך להיות גם עולם עם כוח למנוע בעדם לעשות את זה. לא ייתכן שלאחר שנתיים שבהן סרייבו כלואה ומכותרת על-ידי כוח ברוטלי, שמונע בעד אזרחים תמימים, חסרי יכולת להגן על עצמם – אין לעולם הכלים כדי לקרוע את המצור הזה. צריך לקרוע אותו, צריך לפתוח אותו, צריך לאפשר גישה לשם ומשם לאנשים חופשיים.

הדבר האחרון הוא אוזלת ידו של האו"ם ואוזלת ידה של הקהילה האירופית. לא חקירה דרושה לגבי השאלה מי ירה את הפגז ללבו של השוק בסרייבו, כפי שאמר מזכיר האומות המאוחדות. מה שדרוש זה להפעיל את האמצעים המתאימים כדי שהזוועה הזאת תיפסק, ותיפסק מייד. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לחבר הכנסת רן כהן. בבקשה, השר שריד.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אדוני היושב-ראש, לא הצעתי בסיום דברי, אני מציע שהכנסת תראה במברקך ובדברי המשתתפים כולם, ובכלל זה גם בדברי, סיכום שקורא לדעת הקהל הבין-לאומית, או לקהילה הבין-לאומית, לעשות מעשה למען הצלת בוסניה וסרייבו.

היו"ר ש' וייס:

אולי תמצית מן הדברים נעביר גם לכמה וכמה פרלמנטים. תודה רבה.

חבר הכנסת טלב אלסאנע, בבקשה, ואחריו – חבר הכנסת זבולון המר.

רן כהן (מרצ):

צריך להעביר את זה למועצת אירופה.

היו"ר ש' וייס:

נשקול עוד הערב מה לעשות כדי לעשות קצת, כדי במידת האפשר להיות גם מעשיים.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מתחולל נגד עינינו רצח של עם והעולם שותק, מעמיד פנים, מעלה שאלות, מקבל החלטות, ומכונת ההרג הסרבית ממשיכה לקטול ולהרוג, להביא ליותר פליטים, אלמנות, ילדים אשר מקפחים את חייהם ללא שום סיבה פרט לכך שהם מיעוט בתוך אירופה. מיעוט מוסלמי – וכאן טמונה הסכנה. כשהעולם מוכן לתת יד על-ידי שתיקתו להרוג, לקטול ולהשמיד את המיעוט, טמונה בכך סכנה לכל מיעוט בעולם. עצם השתיקה איננה מזכה ואיננה מסירה את האחריות מאותם עמים שיכולים לתרום, שיכולים למנוע את האסון המתממש הזה ואינם נוקטים את כל האמצעים העומדים לרשותם ולא ידם כדי להפסיק את הרצח הזה. הם הופכים בכך במודע או שלא מודע לשותפים למעשה הרצח.

אני שואל את עצמי: איפה האנושות? איפה המלים, איפה המושגים לגבי ערכים שנשמעו בהזדמנויות אחרות? איפה המצפון האנושי? איפה ארצות-הברית, השוטר העולמי שבא להשליט סדר עולמי חדש, אשר ישמור על האינטרסים של מדינות קטנות, כפי שקרה במלחמת המפרץ? או שמא המצפון הזה ניזון ומוזן על-ידי האינטרסים הכלכליים של ארצות-הברית, על-ידי הנפט, וכל אשמתם של הבוסנים היא שאין להם נפט ואין להם אוצרות טבע, שיזינו ויאלצו את אירופה ואת ארצות-הברית להתערב על מנת לשים קץ למעשי הרצח והמעשים המתועבים שנעשים מדי פעם?

התרגלנו שמדי שבועיים-שלושה שבועות קורה אסון מקומם, משמיעים צעקה, משמיעים גינוי, ושום דבר לא משתנה. הגיע הזמן שההחלטות לגבי הפצצת העמדות של הסרבים אכן יתבצעו, על מנת לשים קץ למעשה הרצח הזה, המתועב. הגיע הזמן שכל העולם יתאחד ויחליט לבצע במיוחד את האחריות הבין-לאומית שלו כלפי רצח עם.

ההיסטוריה חוזרת על עצמה וכאילו שום דבר לא נלמד ולא השכלנו במאומה. אפשר לתרץ את האירועים הקשים שהיו במלחמת העולם השנייה בכך שלא ידענו, שלא היו אמצעי תקשורת אלקטרוניים שמעבירים לכל העולם את האירועים הנוראים שקרו. אבל כאן, כשמדי יום ביומו כולנו יכולים להיות עדים לאירועים הנפשעים שקורים, אי-אפשר להגיד שלא ידענו ואי-אפשר להגיד שלא יכולנו לתרום. לדעתי, אם מדינת ישראל יכלה להתערב ולהוציא על-ידי מבצע את היהודים מסרייבו, מבצע מבורך, שאלתי היא: מדוע לא ניתן להציל באותה צורה ילדים, תינוקות, הנפגעים ונפצעים שם? מדוע לא ניתן להציל זקנות ואלמנות? לעזור ולסייע לפי היכולת, ודאי לא להיות אחראי או אפוטרופוס של העולם. אבל באותה מידה – מדוע יכולים לעשות זאת לגבי יהודים ולא לגבי אחרים? מדוע צריך להראות שאנחנו יכולים להפלות ולהבחין?

רן כהן (מרצ):

היחידים שמוציאים לא-יהודים הם יהודים.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אני מסכים.

חיים קופמן (הליכוד):

מדוע מדינות ערב לא עוזרות?

טלב אלסאנע (מד"ע):

אני מגיע לזה. אני חושב, שהצביעות היא גם של המדינות המוסלמיות, שרק יכולות להגיד שכל המלחמה הזו היא קשירת קשר נגד המוסלמים בבוסניה. על-ידי זה הן לא יוצאות ידי חובתן. הן יכולות לפעול, הן יכולות לתרום והן יכולות להשתתף במבצע הבין-לאומי. הן לא יכולות להטיל את יהבן על ארצות-הברית ולהפנות אליה אצבע מאשימה, אלא יש אצבע מאשימה כלפיהן. הן יכולות לפעול יותר ממה שהן עושות. העניין איננו מימון כספי, איננו להזין את המלחמה ואת האש, אלא יותר להתערב על מנת לשבור את המעגל הזה של הדמים, שמתמשך שם.

השאלה איננה מי ירה את הפגז שגרם לקטל הזה. השאלה איננה ה-60 או ה-70 שנהרגו. מדובר על עשרות אלפי הרוגים, על מאות אלפי פצועים, על פליטים, ילדים שנעקרו ממשפחותיהם, וזה הפשע. ללא מעורבות אינטנסיבית בין-לאומית מאוחדת – ואני מברך את יושב-ראש הכנסת על היוזמה שנטל על עצמו – ללא יוזמות כאלו על מנת להגיע לחזית מאוחדת, לא ניתן לשים קץ לפשע שקורה באירופה. הפלא הוא, שבאותה אירופה שקרו בה מלחמות אכזריות של מיליונים, עתה מתחולל בה עוד הפעם מקרה מאוד אכזרי. כנראה צריך שתהיה מעורבות של מועצת הביטחון, לא רק במסגרת החלטות, ואחר-כך, על מנת להרגיע ולספוג את ההתקוממות ואת הנקמה ואת רגשי הזעם והכעס הבין-לאומיים, צריכה להיות החלטה ואכיפה. יש לבצע את ההחלטה ולשים קץ למעשים הנוראים.

אני סבור שלבוסנים, לילדים, לזקנים ולנשים שם מגיע לחיות. יש לפעול כדי לשחרר אותם מהרצח ומהמוות ההמוני.

אני מודה ליושב-ראש על היוזמה שהוא נקט בשם כל הבית כאן, ואני מקווה שרוסיה, שעכשיו יש בה כנראה יותר מז'ירינבסקי אחד, כאשר היא מודיעה שהיא מתנגדת להפצצה ולהענשת התוקפן, אני מקווה שהיא תתעשת ותצטרף לעולם בעל הערכים, ולא תהיה עם מוסר כפול, אלא תיטול יוזמה ותשתתף במבצע לשים קץ לרודן הסרבי שממשיך ברמיסת הערכים ובפגיעה בחיים.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת טלב אלסאנע. חבר הכנסת זבולון המר, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת רפי אלול.

חבר הכנסת המר, ברשותך, בשם הכנסת אני רוצה להביע את רגשי הצער שלנו והשתתפות בצערך ובאבלך במות האם.

זבולון המר (מפד"ל):

אבא.

היו"ר ש' וייס:

אבא, סליחה. אנחנו גם היינו שכנים קצת, כך שהעניין כואב במיוחד.

זבולון המר (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בבוסניה מתרחשת זוועה. עשרות אלפי ילדים ומבוגרים, הרוגים, מעונים, פצועים, והעולם לא שותק אבל הוא משותק. הפה לא באלם, אבל העולם כאילו נמצא באיזה הלם, מול רצח נורא שמתרחש בבוסניה, בסרייבו. על פניו נראה, שכרגע הסיכויים לפעולה של העולם החופשי קלושים; בעצם כמעט שאינם קיימים, והזמן אוזל.

17 סיבות מונים בעולם, מדוע לא תהיה התערבות יעילה. ובעצם יש סיבה אחת: אין רצון להתערב. השידורים היומיומיים הופכים את הרצח לשגרת. בני האדם מאבדים את היחס לחיי האדם. האכזריות היא שגרה ומעשה של יום-יום, שעה-שעה, ברחבי העולם.

שם, ביוגוסלביה לשעבר, רוצחים באכזריות ואין מרגישים שאין מכך רווח לשום צד. מה יישאר מכל זה כשצולפים על ילדים ומפגיזים למוות נשים ואזרחים, והעולם איננו יודע לפתור את הבעיה? ולכן ממשיכים בעסקים כרגיל, וזה הדבר הנורא.

יש מלחמות צודקות ויש מלחמות לא צודקות, ויש פרשנויות שונות למה שקורה שם. אבל יש שם, כמו שחברים כאן אמרו, רצח של עם. אנחנו, שעברנו את השואה, שחשנו את הבדידות שבמצור גם בערב מלחמת ששת-הימים וגם במלחמת יום-כיפור – איננו יכולים שלא לזעוק בקול גדול את הזעקה של מה שקורה שם. גם אם אין בכוחנו לבדנו להציל ולפתור, צריך שישראל תכריז על הסבל ועל הכאב ועל הפגיעה בקדושת החיים ותתבע בלי סוף מהעולם לקבל אחריות, ומהר.

חברי הכנסת, אסור לנו לשתוק מול הזוועה ולכסות על החרפה שבשתיקת העולם. הזעקה צריכה להיות זעקה גדולה, שיוצאת מגדרנו ומשגרתנו, מפני ששם מאבדים צלם אלוהים ומשחיתים צלם אנוש. בעולם מתרגלים שאפשר להרוג ולהרוס ובעצם אטומים למה שקורה במקום שכזה.

אדוני היושב-ראש, אסור לחכות עד ההפגזה האכזרית הבאה. צריך לקרוא לעולם להגיב ולהביא פתרון.

חילוץ היהודים והבוסנים המוסלמים מסרייבו, וביניהם חסידת אומות העולם המוסלמית, הוא מעשה הומני יהודי הגון, שיירשם לזכות ה"ג'וינט" והסוכנות וכל מי שעשה זאת, אבל הזעקה שלנו צריכה להביא להצלת כל מי שאפשר להציל ולהפסיק את ההידרדרות וההסלמה במצב שם.

העולם חייב לפעול וישראל צריכה להיות המצפון שלו.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה מאוד לחבר הכנסת זבולון המר.

אני מזמין את חבר הכנסת רפי אלול, שבימים האחרונים לא שקט ולא שתק וכל כך ביקש להניע את הדיון; מה עוד שלפני חודשים אחדים הוא יזם דיון דומה. הוא נמנה עם הקבוצה שיש לה חלק בהבלטת יחסה של הכנסת לנושא.

אני רוצה גם להודות לחבר הכנסת שפי, שהיה רשום להצעה דחופה, ויותר מרצונו לחבר הכנסת אלול, כי החשיב את ראשוניותו במאבק הזה. בבקשה.

רפאל אלול (העבודה):

תודה, אדוני היושב-ראש. אני מודה ליושב-ראש, שנעתר לבקשה לקיים דיון עוד היום. אני מכיר את רגישותו לנושא, והבקשה שלי ושל חברי נפלה על אוזניים קשובות. טוב שאת הבית הזה מייצג אדם עם רגישות כזאת. תודה לך, אדוני היושב-ראש.

672 ימים של מצור על סרייבו. 672 ימים של שתיקת העולם. גם אם העולם מגנה באספה זו או אחרת, גם אם האו"ם שולח הודעות לתקשורת וגם אם הוא קורא להפסקת אש ומגנה, הרי שבעקיפין הוא שותף לטבח הנורא הזה. אנחנו יודעים לאן השתיקה הזאת עלולה להוביל, ואנחנו יודעים עד כמה האשמה מוטלת בעצם על כתפי העולם – זה השותק, זה המגנה וזה המבצע.

הטבח הזה אומנם העיר את העולם, אך קדמו לו אירועים קודמים. ב-1992 ידעה סרייבו התקפת מרגמות, שגרמה למותם של 16 בני אדם, שכל חטאם הסתכם בכך שעמדו בתור לקניית לחם. ביולי 1993 – מתקפת ארטילריה שקטעה מסע לוויה מוסלמי במרכז העיר; שמונה איש נהרגו במתקפה. באותו חודש גרם פגז ארטילריה למותם של שבעה צעירים. בינואר 1994 הרגו שתי פצצות שישה ילדים בזמן שהחליקו על מגלשות. לפני שבוע נהרגו תשעה בני אדם בשעה שעמדו בתור לקניית מזון. השבוע גרם פגז בודד שנחת במרכז השוק למותם של 68 בני אדם ולפציעתם של מאות נוספים. גם הם, כמו הקורבנות האחרים, רק ניסו לחיות את חיי היום-יום והשגרה, רק ללכת למכולת, רק להשתעשע קצת בגן השעשועים.

אנחנו מצטרפים אל האדישות השגרתית שסיגל לו העולם כלפי מוות של עשרות ומאות אנשים, ומונים את המתים ואת הפצועים בשתיקה אחת גדולה.

אכן, כ-116 יהודים חולצו מהעיר לפני ההפגזה, ועל כך יבורכו ה"ג'וינט" והסוכנות היהודית. ידוע לי, כי מדובר במבצע שתוכנן זמן רב, שהיה קשה לביצוע. אך האם עלינו להישאר אדישים כלפי אותם קורבנות תמימים שאינם יהודים?

מבית הנבחרים של מדינת היהודים, העם שבמשך שנים נושא את תחושת ההאשמה כלפי שתיקתו של העולם, צריכה לצאת היום קריאה חד-משמעית וברורה: יש לפעול מייד להפסקת מרחץ הדמים הזה.

על ישראל לתמוך במדיניות המתגבשת בימים אלה בארצות-הברית לפעול בהתקפה אווירית של מטוסי נאט"ו על מטרות צבאיות של הכוחות הסרביים בבוסניה ועל דרכי הגישה המשמשות אותם. התקפה זו כרוכה בסיכון מזערי לכוחות האמריקניים ומבטיחה סיכוי טוב להצלחה. ההצלחה היא סיום מרחץ הדמים, הצלת אלפי אזרחים שחיהם בסכנה והחדרת ערכים חדשים לעולם המערבי. העולם הזה לא ייתן עוד יד למלחמות אזרחים.

היום, בשעה ששגרירי ארצות-הברית ומדינות מערב-אירופה מקיימים במרכז האו"ם התייעצות במטרה להגיע להסכמה כללית בדבר התגובה הצבאית נגד הסרבים, כנסת ישראל צריכה להתייצב מאוחדת ולשלוח קריאה חד-משמעית להתערבות מיידית של הקהילייה הבין-לאומית. ארצות-הברית לא זקוקה לחיילינו, אך אם יידרש להוכיח שיתוף פעולה סמלי, לדעתי יש לשלוח כוח סמלי להשתתף בהתקפה על הכוחות הסרביים.

היו"ר ש' וייס:

האם זה ברור לך שאלה הסרבים ולא הקרואטים? לי זה לא ברור.

רפאל אלול (העבודה):

לכן אמרתי שהנושא עדיין בוויכוח. נצטרף לפעילות של האו"ם.

היו"ר ש' וייס:

אוקיי. זה יותר טוב.

רפאל אלול (העבודה):

אם לא נעשה מאמץ, המלחמה תימשך, מוסלמים ימשיכו למות והעולם ימשיך להסתפק במשלוחי מזון ותרופות, או בגינויים חסרי משמעות.

אתמול פניתי למשרד החוץ לבדוק אפשרות, שאולי משלחת של הכנסת תצא לסרביה יחד עם האו"ם. אני מחכה לתשובה. אם העולם רוצה להצמיד את עצמו קדימה, אל הנאורות שאליה הוא שואף להגיע

— — —

היו"ר ש' וייס:

משלחת של הכנסת לסרביה או לבוסניה?

רפאל אלול (העבודה):

לסרביה.

היו"ר ש' וייס:

מדוע?

רפאל אלול (העבודה):

סליחה, לבוסניה. להזדהות.

היו"ר ש' וייס:

אני פשוט מקשיב לדברים.

רפאל אלול (העבודה):

כל-כולי מתרגש. אני מודה שהשקעתי בנאום הזה הרבה נשמה.

היו"ר ש' וייס:

אני מבין את ההתרגשות. רציתי שהדברים יהיו מדויקים.

רפאל אלול (העבודה):

סליחה, אני מתנצל.

עלינו להגיע לפעולה ממשית לפתרון המלחמה הנוראה הזאת, שנטבחים בה ילדים ואזרחים חפים מפשע. אם לא כן, ירשום העולם לעצמו דפים נוספים מלאי האשמה, שותפות לרצח נתעב של עם, ועל דפים אלה ימשיך לחנך את ילדיו. אם לא נעשה כל שביכולתנו לגרום לאו"ם ולארצות-הברית לפעול מייד, נצטרך להודות בפה מלא, ששתיקת העולם היא גם שתיקתנו.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לחבר הכנסת רפי אלול. אני מאוד מודה.

אני מזמין את חבר הכנסת רפאל פנחסי. אחריו – אחרון הדוברים, חבר הכנסת אברהם רביץ.

רפאל פנחסי (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, מרחץ דמים מתרחש כאן ועכשיו. כאן – כמעט מתחת לאפנו; כאן – לעיני עולם ומלואו. עכשיו – בשנת 1994; עכשיו – בעידן המודרני.

עדשות הצלמים מביאות את התמונות לכל בית, והן מזעזעות ומחרידות. גופות חרוכות, פנים מעוותות, משפחות נהרסות, בתיים נפלו, הרס, שכול, יתמות, מוות בחדרים ואימה ברחובות; מבול, תוהו ובוהו.

העולם אולי אינו שותק, אבל גם לא עושה די; אולי אף לא עושה מאומה, אף שהיה צורך להקים קול זעקה ומחאה, לכפות שם, בסרייבו, הסדר שימנע את מרחץ הדמים.

אומנם אנו, כמדינה, חסרי אונים לפעול במישור המעשי, כי הרי אמצעינו מוגבלים וגם אין בכוחנו לאיים בהטלת סנקציות וחרם בין-לאומי. מבחינה זו יכולים אנחנו רק לצפות ולפנות לאמריקנים בבקשה שיפעלו בנחישות ובכל הרצינות. הניסיון הוכיח שיש לכך השפעה מכרעת.

אנו יכולים, רבותי חברי הכנסת – ואין זה מעט – רק לקרוא קריאה מוסרית מלב כואב ושותת דם ולהתחנן בפני הכוחות הלוחמים: הרף; די למשחית.

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, איני יכול להימנע מלצטט כאן את דברי הגמרא במסכת ברכות, דף כ"ט עמוד א': "רבי מאיר אומר, כל זמן שמאורות לוקין, סימן רע לשונאיהן של ישראל, משום שמלומדין במכותיהן. משל לסופר שבא לבית-הספר ורצועה בידו. מי דואג? מי שרגיל ללקות בכל יום ויום הוא דואג". לשון הגמרא הוא בלשון סגי נהור וכוונתה לומר, שאם צרה מתרגשת בכל מקום בעולם, אסון מתרגש על אומה כלשהי, ואפילו בקצה תבל, הרי שעל ישראל לחשוש. אנו, יהודים מאמינים בני מאמינים, יודעים שאין מקרה. יש מנהיג לבירה. לדידנו זהו אות גם עבורנו, ואיש אל יסיק את מסקנתו כפי הבנתו.

כאן, אדוני היושב-ראש, המקום לעלות על נס את מי שסייע בהצלת יהודי סרייבו. זה היה פדיון שבויים כפשוטו. זו גם היתה חובה אנושית, מוסרית וישראלית ממדרגה ראשונה. לנו, כעם וכמדינה, יש אפשרות להוכיח קבל עם ועולם את דאגתנו לחיי אדם באשר הוא אדם. ייתן הקב"ה וינצלו כולם, יהודים ולא-יהודים.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אני מזמין את חבר הכנסת אברהם רביץ.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הנושא שלנו הוא שתיקת העולם מול רצח אזרחים בסרייבו. נתחיל בפסוק: "אל תבטחו בנדיבים בבן אדם שאין לו תשועה". שוב עומד עולם שאנו, חסר אונים, חסר רצון

ואולי חסר כוח ותושייה לעצור ולומר למשחית: הרף, אל מול הרצח, ההרג, של נשים, גברים וילדים, אלה מול אלה, החוגים והעדויות, באדמת הדמים יוגוסלביה לשעבר.

לא לחינם לא ידענו להבחין במי לחשוד בירי אותו פגז אומלל, כי אלה מול אלה.

התנהגות העולם מלמדת אותנו, כי אכן אין עולם שאפשר לסמוך עליו. כל אחד אומר: אני את נפשי הצלתי.

אולי אין מה לעשות בעניין, אבל חובתנו האנושית והיהודית לזעוק, לזעוק למען הבוסנים, כדי שידעו לפחות שהעם היהודי זועק למענם ואכפת לו. אנו חייבים לזעוק למען העולם, כדי שידעו שדברים אלה לא עוברים בשקט, ואולי יזדעזע העולם.

אבל בעיקר חייבים אני לזעוק למען עצמנו, למען נדע שרצח וטבח לא יתאזרחו בלבנו כחלק לגיטימי של החיים. עלינו להיות רגישים לחיי האדם שנברא בצלם אלוהים.

אנו, העם היהודי, חייבים להרים את קולנו למען החיים, כמו שנאמר: ראה אני נותן בפניכם את החיים ואת המוות, את הטוב ואת הרע, ובחרת בחיים.

התשובה האמיתית של עם ישראל היא הדוגמה שאכן עם ישראל נתן על-ידי הצלת יהודים ואחרים מגיא ההריגה. כך אנו מוכיחים את הערבות ההדדית שיש בין אחים. זה יעורר אולי את העולם לסולידריות של חברי המין האנושי אלה למען אלה.

יקראו כולם בשם השם. נקרא אנו בשם אלוהינו למען ייעצרו המגפה, הקטל והרצח של בני אדם. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לך, חבר הכנסת רביץ.

חברי הכנסת, ב-17 בפברואר 1993, לפני כשנה, עלה הנושא על סדר-יומה של הכנסת ביוזמתם של חברי הכנסת זנדברג והירשזון. חבר הכנסת זנדברג גם דיבר על הנושא היום. ב-5 במאי 1993 עלה הנושא, בשם אחר, אבל אותו נושא רווי הדמים על סדר-יומה של הכנסת, ביוזמתו של חבר הכנסת דדי צוקר. לפני פחות מחודש העלתה חברת הכנסת נעמי בלומנטל את הנושא – – –

נעמי בלומנטל (הליכוד):

לפני שנה.

היו"ר ש' וייס:

לפני שנה וחודש העלתה חברת הכנסת בלומנטל את הנושא של אונס ורצח נשים בבוסניה.

קודם כול, זה מעיד על את רגישותה של הכנסת לנושא ולעניין.

היום קיימנו דיון. חבר הכנסת זנדברג וחברת הכנסת בלומנטל התבטאו גם היום; חבר הכנסת דדי צוקר וחבר הכנסת הירשזון – לא. הנושא עומד על סדר-יומה של הכנסת, כי אז החליטה המליאה לקיים דיון במליאה.

בא המזכיר והציע לי לשקול אפשרות של מיזוג העניין. אבל מכיוון שחלק מחברי הכנסת לא כאן, למשל חבר הכנסת דדי צוקר, אינני חושב שאני יכול לעשות זאת על דעתי. על כן, את אשר היה נחוץ וחיוני לעשות היום עשינו. אנחנו נחפש מייד דרך לביטוי נוסף, כדי להכניס את הטיפול בנושא לאיזה מסוף מעשי, עד כמה שאפשר, מבחינה פרלמנטרית.

על כן, הנושא יישאר על סדר-היום.

כן, בבקשה, חבר הכנסת הירשזון.

אברהם הירשזון (הליכוד):

גם חבר הכנסת זאבי העלה אותה הצעה לסדר-היום.

היו"ר ש' וייס:

גם הוא היה. אם כן, אני מוסיף גם את שמו של חבר הכנסת זאבי, שהיה אתנו גם היום, כאשר קיבלנו את פניו של ראש ממשלת צ'כיה, והוא יחד עם רפול הזכירו לו את הרובים הצ'כים. זה היה מאוד מרגש.

דן תיכון (הליכוד):

הרובה הצ'כי – זו היתה האשה הראשונה. אמרו לך: זו אשתך לשלוש שנים.

היו"ר ש' וייס:

כן, חבר הכנסת דן תיכון. היו שם שני אנשים, שאחר כך היו אלופים, ורב-אלוף, שהיו עדים אישיים לפרשה מול ראש ממשלת צ'כיה. זה היה מאוד מרגש.

על כן, אני מציע שאנחנו נשאיר את הנושא על סדר-יומה של הכנסת.

כותבת לי חברת הכנסת נעמי בלומנטל, שהיא חוששת שגם בעוד שנה נזדקק לו. אני מקווה שלא.

אני מציע את ההצעה הבאה: נעשה מיזוג של ההצעה של השר ושל חברי הכנסת. אני העברתי אתמול אל היושבים-ראש של חמש המדינות הקבועות של מועצת הביטחון, היושבים-ראש של הפרלמנטים, כי הנושא בטיפולם, את המברק בנוסח הבא: "מעשי רצח העם הנמשכים בבוסניה הם אות קלון על מצחה של החברה האנושית כולה. אנו, בנינו לעם שהיה קורבן למעשי טבח כאלה, וכל העולם עמד אז ושתק, אנחנו לא יכולים לתת יד להשתקה הזאת. אנו חשים הזדהות עמוקה עם תושבי סרייבו ומייחלים למעשה בין-לאומי שיפסיק את הזוועה הזאת. בידועי את המאבק של מדינותיכם, אני פונה אליכם לעשות כל שבידיכם כדי להציל את תושבי סרייבו הנצורה". העתק נשלח למזכיר האו"ם.

אם תהיה הסכמה נחזור על הקטע הזה. יש פה איזה שיבוש בניסוח, או שאני קראתי אותו לא נכון, אבל את העיקרון הבנו. לא, לא, הניסוח הוא בסדר: "אנו בנינו לעם שהיה קורבן למעשי טבח כאלה, וכל העולם עמד אז ושתק, לא יכולים לתת יד להשתקה הזאת". את המלה "אנחנו" נמחק.

אנחנו נבקש ממזכירות הכנסת לתמצת את הדיון, ברשותכם, את תשובת השר וכמה עניינים מרכזיים שחברי הכנסת השמיעו. אנחנו נעביר זאת, ברשותכם, שוב, קודם כול לחמש המדינות הקבועות. נפנה לחברינו במועצת אירופה, למשקיפיו רן כהן, מודי זנדברג, יוסי כץ, אלי גולדשמידט, משה קצב ועוזי לנדאו, שיעשו בנושא זה פעילות, איש איש כהבנתו, בקרב חברות מועצת אירופה. נבקש מחברינו יהושע מצא ורענן כהן, שהם חברים ב-IPU, שיעשו מלאכה דומה גם ברמה של IPU. נמצא כל דרך נוספת כדי להתריע ולהביא את העניין לידיעת הפרלמנטים.

נדמה לי, שאם תהיה הסכמה לכך, נראה בזה את סיכום הדיון הנוכחי.

עכשיו, תנהל את הישיבה חברת הכנסת ענת מאור.

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ע' מאור:

הודעה למזכיר הכנסת, בבקשה.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

ברשות היושבת-ראש, הנני מתכבד להודיע, כי הונח עתה על שולחן הכנסת מכתבו של ראש הממשלה אל יושב-ראש הכנסת, בעניין סיכום דברים שאושר בחתימת ידו של שר הבינוי והשיכון ונמסר גם לחבר הכנסת טלב אלסאנע, בנושאים הקשורים לבדואים ומצויים בתחום סמכותו של שר הבינוי והשיכון, ביום הצבעת האי-אמון, ב-24 בינואר 1994. תודה.

דן תיכון (הליכוד):

אנחנו לא מבינים את פירוש ההודעה. אני מבין שזה בעקבות החובה להניח הסכמים קואליציוניים.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

כן. אחרי הדיון בצווים יהיה המשך לזה.

דן תיכון (הליכוד):

אנחנו מבקשים לקיים דיון בנושא הזה. אנחנו לא מבינים מה קרה כאן.

רן כהן (מרצ):

יש מכתב של ראש הממשלה.

דן תיכון (הליכוד):

היה צריך להציג זאת לפני ההצבעה.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת תיכון, הערתך נשמעה. מאחר שחבר הכנסת יהושע מצא ביקש להשמיע הערה בעניין – נאפשר לו בבוא העת, וזה יהיה היום.

דן תיכון (הליכוד):

זה לא עניין שחבר הכנסת מצא ביקש להשמיע הערה. כמדומני, זה עניין של התקנון וחוק-יסוד: הכנסת.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת תיכון, שמעתי את הערתך. אני מבקשת לאפשר – – –

דן תיכון (הליכוד):

אנחנו שואלים מדוע זה לא הונח בזמן.

היו"ר ע' מאור:

תשובתי היא, שהנושא יעלה על-ידי חבר הכנסת מצא. הוא פנה והנושא יועלה.

הצעת חוק היטלי סחר (תיקון), התשנ"ד-1994

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר ע' מאור:

אנחנו עוברים עכשיו לנושא הבא בסדר-היום. אני מזמינה את יושב-ראש ועדת הכספים, חבר הכנסת גדליה גל, להגיש לנו את הצעת חוק היטלי סחר (תיקון), התשנ"ד-1994, בקריאה שנייה ושלישית. בבקשה.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

גברתי היושבת-ראש, רבותי, חברי הכנסת, אני מבקש להביא בזאת לקריאה שנייה ושלישית את הצעת חוק היטלי סחר (תיקון).

מטרתו של תיקון זה היא להאריך בשנתיים נוספות את תשלום היטל המחקר לקרנות הענפיות בתעשייה, שהוקמו מכוח חוק היטלי הסחר. הכוונה היא לאפשר, מצד אחד, לקרנות אלה להמשיך

ולפעול, ומצד שני, להגיע לכך שתהיה התארגנות וולונטרית מצדן לקראת סיום פעולתן והעברת פעולתן למסגרת של עמותות, שמטרתן לעסוק במחקר.

השינוי העיקרי שבין הצעת החוק לבין הנוסח שלפנינו מצוי בסעיף 41(א)(ג)(1). סעיף זה מסדיר את נושא העברת היתרות הכספיות, שנגבו כהיטלי מחקר, עם סיום פעולת הקרנות, לידי העמותה שהוקמה או שתוקם.

נקבע, שיתרות הכספים יועברו רק לחבריה של עמותה שעוסקים בענף, אשר שילמו ביחד ולחוד למעלה מ-50% מהיטל המחקר בשנת 1992.

אני רואה שיש כמה הסתייגויות, ואשיב בהתאם לצורך. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. אנחנו עוברים, אם כן, להסתייגויות. נתחיל עם הנוכחים באולם. אני מזמינה את חבר הכנסת דן תיכון, אשר הגיש הסתייגויות. חבר הכנסת תיכון, יש לך שלוש הסתייגויות.

דן תיכון (הליכוד):

אני אנמק אותן במרכז.

היו"ר ע' מאור:

לרשותך 15 דקות. בבקשה.

דן תיכון (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אדוני יושב-ראש ועדת הכספים, אדוני שר התעשייה והמסחר. 13 שנים אני עולה לכאן לפחות אחת לשנה –

אברהם הירשזון (הליכוד):

בר-מצווה.

דן תיכון (הליכוד):

– – ומתנגד להצעת חוק היטלי סחר, 1993. והרי ישאל אותי מייד השואל: הרי החוק הזה חוקק ב-1993? אבל, חלק בלתי נפרד מן החוק הזה מצוי במה שנקרא תקנות שעת-חירום, תשלומי חובה, התשי"ח-1958. הרי בעצם גובים היטלים מכוח הצעת החוק שמונחת לפנינו ומכוח תקנות שעת-חירום, תשלומי חובה, 1958. במשך 13 שנים אני עולה לכאן ושואל את השאלה: מי צריך את ההיטלים הללו? לשם מה הם מוטלים? מי יודע מה עושים עם הכספים שנגבים מן היצרנים באותם ענפים שעליהם חלים ההיטלים הללו? והאם לא הגיע הזמן לבטל אותן קרנות, ספק סמויות ספק גלויות, שאיש איננו יודע מה עושים עם הכספים הללו?

יצא לי לפני כמה דקות לדבר עם אחד משרי התעשייה והמסחר לשעבר, והוא שאל אותי: תגיד לי, חבר הכנסת דן תיכון, האם אתה יודע מה זו הצעת חוק היטלי סחר (תיקון), 1993? כשהסברתי לו, שזה דומה לתקנות שעת-חירום, תשלומי חובה, 1958, הוא לא בדיוק הבין במה מדובר. ואז אמרתי לו: תשמע, אתה היית שר התעשייה והמסחר במשך חמש-שש שנים, וכל פעם היית עולה לבמה ומבקש להאריך את התקנות וההיטלים האלה לשעת-חירום בשנה נוספת, לעתים בחצי שנה, בשלושה-רבעים של שנה. והוא אמר לי: נכון, ואתה התנגדת בשעתך, ובתמידות, ואני מוכרח לומר לך עכשיו, שאני לא יודע למה אני ביקשתי להאריך את התקנות, אינני יודע מה עושים עם הכסף, לא ידעתי אז, ובדיעבד אני יכול לומר לך שצדקת.

ואכן, רבותי, אינני מוצא ולו צידוק אחד להמשך קיומם של ההיטלים הללו. אלה היטלים שנגבים מכוח תקנות ומכוח חוק היטלי סחר, סעיף 33. הפיקוח הציבורי על הקרנות הללו, אינני יודע מהו.

מה הם ההיטלים האלה בכלל? ניקח, למשל, את קרן הטקסטיל, שהיא לא מבוטלת בהצעת החוק שלפנינו. גובים 1% מן המחזור, או חלק של 1% מן המחזור, כשעיקר ההיטל מוטל על מפעלי תעשייה, בהם כאלה שנלחמים על חייהם, מייצרים, מייצאים בהיקף של עשרות מיליוני דולרים. והנה, מכוח החוק הזה מטילים עליהם היטל, ולא מדובר כאן על קרן הטקסטיל, אלא על הפלסטיקה ועל המלט ועל כל מיני ענפים כאלה.

ואני מעולם לא הצלחתי להבין, מדוע כאשר הרווחיות של היצוא נמדדת בפרוטות, נשקלת בשברירי אחוזים, בעולם שהוא תחרותי, יש מי שגובה היטלים מן המחזור של היצוא. ההיטלים הללו מועברים לקרנות מסוימות. הקורבנות האלה, כביכול, צריכות לממן מה שנקרא כאן "היטל לקידום המחקר, השיווק וההכשרה המקצועית" של ענף יצרני מסוים ו"לשיפור תהליכי ייצור או איכות המוצר".

כאמור, ההיטל הזה תוקפו פג ב-31 בדצמבר 1992, ולפחות במשך שנה הוא לא היה בתוקף. איש לא הרגיש בחסרונו. אלא שלפתע, באחד הערבים קפץ עלינו רוגזו של שר התעשייה והמסחר והוא התנדב להגיש את החוק הזה בפנינו. לזכותו של השר ייאמר, שהוא בא ואומר: אכן, צריך לגמור עם ההיטל הזה, אסור לאשר אותו לתקופה בלתי מוגבלת. ואני, שר התעשייה והמסחר, מתחייב בפניכם, שההיטלים הללו יעברו מן העולם, כמדומני עד 1995, עם אפשרות להארכה עד 1996. ויפה הסביר יושב-ראש ועדת הכספים כשאמר: יש בעיה, כשהקרנות הללו יחדלו להתקיים, מה עושים עם הכסף. ונשאלת השאלה: אם יש כסף בקרנות, האם מחזירים אותו ליצרנים, או לוקחים את הכסף הזה ומקימים עמותות – ואני מפחד מכל התהליך.

לכן, אם שואלים אותי: מה צריך לעשות? צריך לעשות דבר אחד – לבוא ולומר: לא עוד, לא יותר. ההיטל הזה, אסור לגבות אותו. כשהיצוא נלחם על חייו, כשהוא נלחם על כל שבריר של אחוז לצורך שמירת הרווחיות שלו, כששער החליפין קפוא ולא עובר את 3 השקלים – אינני יודע, אולי היום הוא כבר חצה את הגבול של 3 שקלים לדולר – צריך לשמור על רווחיות היצוא, ואין צידוק בעולם שעל-פיו יכול לעלות מישהו אל הדוכן הזה ולשכנע מישהו אחר, שיש לאשר את ההיטלים הללו.

כאמור, חלק מן ההיטלים נגבים מכוח תקנות שעת-חירום, תשלומי חובה. שימו לב – תקנות שעת-חירום, כאילו אנחנו מצויים היום בימי המנדט או בזמן של מלחמה, 1958, כמה חודשים אחרי מלחמה שהיתה בארץ; ומישהו עדיין נזקק להן, כדי לגבות את ההיטלים האלה מכוח תקנות שעת-חירום.

אם אני יכול לפנות אל השר, שהרי הוא פונה אלי ואומר לי: לפחות תימנע, הרי הוא כבר גייס את הרוב האוטומטי שנכנס לאולם – – –

אלי גולדשמידט (העבודה):

מה זה "אוטומטי"? לך אין "רוב אוטומטי"?

דן תיכון (הליכוד):

חבר הכנסת גולדשמידט, שני דברים אני אומר לך: אתה חבר כנסת צעיר, אבל בין המבטיחים.

אלי גולדשמידט (העבודה):

דן תיכון (הליכוד):

תן לי לתת לך קומפלימנט. למה אתה קופץ, דרוך, נשוך? אני מצפה ממך, שיהיו לך גם הכבוד והיכולת לבוא ולומר: עם כל הכבוד לחוק הזה, אני לא יכול להצביע בעדו, כי אינני מבין מה רוצים, אינני מבין את מי זה בא לשרת. זה בא לשרת קבוצה קטנה של פונקציונרים באיגוד מקצועי; קרוב לוודאי שהכסף הזה מיועד לשלוח משלחות לחוץ-לארץ, וזה מממן מהיטל שמוטל על היצרנים.

אתה תשאל אותי, הרי גם אני הייתי חבר בקואליציה? נכון, הייתי, הרבה שנים, לפחות הטענות היו ש-15 שנים הייתי בשלטון. אני יכול לומר לך: מעולם לא הצבעתי כשהייתי בקואליציה, ויושב כאן חבר הכנסת ויינשטיין שזוכר, ואפילו יושב-ראש ועדת הכספים בוודאי זוכר, וגם חבר הכנסת חיים אורון – תמיד הצבעתי נגד ההיטלים האלה. לא הבנתי, אינני מבין ולא אבין לעולם, לשם מה צריך להטיל את ההיטל הזה. אין צידוק בעולם להיטל זה.

אפשר לבוא ולומר: אנחנו חברים בקואליציה, אנחנו עובדים מכוח הרוב והמשמעת הקואליציונית, ולכן אנחנו נכנסים לכאן ומצביעים בעד, בלי לדעת בעד מה אנחנו מצביעים. תאמין לי, אילו הייתי שואל: האם מישהו יודע על מה מצביעים, אפילו אם השר יודע על מה מצביעים – היועץ המשפטי לשר, למשרד, הציע לו להאריך את התקנות הללו לשעת-החירום ואת היטלי הסחר על-ידי תוספת של סעיף לחוק היטלי הסחר, והוא עושה זאת.

כאן אני רוצה לייחד עוד כמה מלים, אדוני השר, אליך. הייתי רוצה לדבר על החשיפה. אדוני השר, העולם משתנה. אני שומע את שר החוץ מדבר על עולם המחר, על התקופה החדשה שמגיע אל המזרח התיכון בתחום הכלכלי, על האופקים החדשים, על רכבת-יום לקהיר ורכבת-לילה לבגדאד, ומים מטורקיה והסכמי סחר עם יהודה ושומרון, עם המדינה הפלשתינית שבדרך והסכם סחר בפועל עם ירדן והסכם סחר שקיים ולא מתבצע עם מצרים, ואני שואל את עצמי: מה גורל החשיפה? בוודאי שמעת על גאט"ט ועל הסכם גאט"ט, שאושר לאחרונה והוא נכנס לתוקפו. ויש לנו חשש, שאתם מאטים את קצב החשיפה של התעשייה המקומית. נכון שהתעשייה המקומית היא חזקה, יש לה לובי חזק. במשך שנים היא הורגלה לחיות בתנאי חממה, ואנחנו הולכים וחושפים, הולכים וחושפים.

הסכם החשיפה האחרון, שנכנס לתוקפו לפני כשנתיים וחצי, מדבר על הליך חשוב ביותר, שבו חושפים את הייצור המקומי בפני ייבוא מארצות שלישיות, שכן הוא כבר חשוף כשמדובר בארצות השוק המשותף, באמריקה – ארצות-הברית, ועכשיו מקסיקו וקנדה, שחתמו על הסכם אפט"א.

לכן אני רוצה לשאול אותך: איזו מדיניות אתה רוצה להציע לנו מכוח חוק היטלי הסחר שאנחנו מוסיפים לו כאן סעיף לא חשוב? האם אתה יכול להתחייב בשם הממשלה, שהממשלה הזאת תשקוד על מילוי הסכם החשיפה או הסדר החשיפה, לא תאט את החשיפה אלא תמשיך באותו קו שאומץ על-ידי הממשלה הקודמת – שמביא רק ברכה, ואם אני יכול לומר, שיש התקדמות בתנאי הסחר של ישראל והיצוא גדל, הרי שהוא גדל דווקא לאותן ארצות חדשות, שלישיות, שהסכם החשיפה פתח את השוק שלהן בפנינו ואת השוק הקטן שלנו בפניהן.

אני רוצה שתעלה לכאן באחד הימים, אני מבין שלא תנצל את זכותך לדבר בעניין הזה, ותאמר לנו: האם אתה תומך במדיניות החשיפה, או שאתה מחליט להאט את הקצב ובכל זאת לבדוק יותר ויותר תעשיות חדשות? נדמה לי, שאנחנו הולכים אחורנית שלא בצדק, שלא על-פי ההיגיון ובניגוד למדיניות שהוצגה בפנינו על-ידי הממשלה הקודמת.

אנחנו מרבים לדבר כאן על הרבה נושאים פחות חשובים, יותר חשובים, חוזרים על עצמנו, כמעט מדי יום ביומו – – –

גדעון שגיא (העבודה):

נאמרו כאן דברים והיפוכם.

דן תיכון (הליכוד):

אתה מבין מה שהוא אמר? אני לא.

גדעון שגיא (העבודה):

אסביר לך. התעשייה הישראלית – – –

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת תיכון, זה על חשבון זמנך.

דן תיכון (הליכוד):

אינני רוצה שתסביר לי. אני רק יכול לומר לך, שכל פעם שאני שומע שאתה מצליח להעביר חוקים שלא יאים למדינה מודרנית, אני שואל את עצמי שאלה אחת: את מי אתה מייצג – את העולם של האתמול או את העולם של המחר? תמהתי – – –

גדעון שגיא (העבודה):

את העובדים של היום, את המובטלים של היום.

דן תיכון (הליכוד):

כן, אתה מדבר על המובטלים של היום ואתה מדבר על ההסתדרות של מחר. בסך הכול תרשה לי לומר לך, חבר כנסת צעיר, אינני בטוח שאתה עושה טוב כשאתה מביא את הצעות החוק הללו, מצליח להתקדם אתן די יפה, וכמדומני, חבר הכנסת אורון, שאחת מהצעות החוק שלו כבר בשלבים סופיים. אני תמהתי. אני בכלל מציע לך קצת לעצור במירוץ הזה של מניעת החשיפה ומתן הגנות לתעשיות בארץ. זה פשוט עושה שירות רע. ההסכם שלנו עם השוק האירופי, שנחתם ב-1975, גרם לפיתוחה המהיר והמואץ של התעשייה הישראלית. הוא רק עשה טוב לתעשייה הישראלית, אם כי אני מסכים אתך שפה ושם יש נפגעים, אבל בסך הכול החשיפה תרמה לפיתוחה המואץ של התעשייה הישראלית.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת תיכון, ברשותך, בבקשה לסיים.

דן תיכון (הליכוד):

גברתי, אני מסיים, שמעתי. יבוא לכאן שר התעשייה והמסחר ויאמר, שהשנה היצוא גדל בלמעלה מ-15%, למרות ועל אף הטענה שלך, שאנחנו עושים אך ורק רע ואולי גרוע לתעשייה המקומית, אבל, כאמור – – –

גדעון שגיא (העבודה):

אנחנו עושים טוב. אתה טוען שאנחנו עושים רע, ואני חושב שאנחנו עושים טוב.

דן תיכון (הליכוד):

אנחנו עושים טוב להסתדרות.

אדוני השר, אני פונה אליך ואומר: צריך אומץ, אין תועלת בהיטלים הללו, הם אינם מועילים לאיש, אי-אפשר להסביר את המדיניות הזאת, שמטילה היטלים לא צודקים. זה מועיל לקומץ קטן של אנשים, קומץ קטן ש"התלבש" על הקרנות האלה ורוותם את ההכנסות הללו לטובתו – לא בטוח שלטובת הענף.

כאמור, בטרם נאריך זאת לשנתיים, ואז יבוא בוודאי שר אחר במקומך ויאריך זאת עוד לשנתיים ועוד לשנתיים, ואפילו נכדי כנראה עוד יזכו לחיות ולשלם את ההיטל הזה. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה. אדוני השר, אתה מעוניין להשיב עכשיו או אחרי המסתייגים?

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

אני אגיב עכשיו בכמה משפטים.

היו"ר ע' מאור:

בבקשה, שר התעשייה והמסחר מיכה חריש, ואחריו – חבר הכנסת אברהם פורז. אם הוא לא יהיה – חבר הכנסת חיים אורון.

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אני אנצל את הזכות שניתנת לי בשם הממשלה כדי להעיר כמה הערות, בעקבות הדברים שהשמיע חבר הכנסת דן תיכון בקשר למדיניות הסחר של מדינת ישראל, שאני ממונה עליה.

קודם כול, הנתון המרכזי הוא, שבשנת 1993, בתקופת הכהונה של הממשלה הזאת, התרחבו יחסי הסחר של מדינת ישראל עם הרבה מאוד מדינות. כאשר אני אומר "התרחבו יחסי הסחר" – גדל היצוא, בצורה מרשימה ביותר, זו השנה השנייה, בשנת 1993, בסדר גודל של 15% ואולי יותר – 16%–17%, אבל גם היבוא גדל כתוצאה מזה שאנחנו הולכים למדיניות יותר פתוחה בשני הכיוונים, ואנחנו מאמינים במדיניות שפותחת את מדינת ישראל יחד עם הפתיחה אלינו והאפשרות שלנו להיכנס לשווקים אחרים.

זה בעיני הסוד גם לגבי העובדה, שבשנה הזאת התחילה, בפעם הראשונה אחרי שבע שנים, ירידה באבטלה במדינת ישראל. האבטלה התחילה לרדת, לא מספיק, אבל בכל זאת מ-11.7% ב-1992 ל-10.2%, ולא מעט מזה הודות – – –

דן תיכון (הליכוד):

11.2%.

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

11.7%, סליחה, ב-1992 ל-10.2% עכשיו. המגמה היא המשך מגמת ירידה ויצירת תעסוקה יחד עם הפתיחות הזאת.

המשרד שלי היה המשרד המוביל בהסכמי גאט"ט וכניסת ישראל להסכמי גאט"ט במשא-ומתן שהיה שם. לכן אנחנו הולכים על מגמה של עוד יותר פתיחות, כאשר תהליך חשיפת המשק הישראלי נמשך על-פי המתוכנן בכל הענפים, כאשר היוצאים מן הכלל הם בשוליים באותם נושאים רגישים, שגם בהחלטת הממשלה מ-1991 צוינו כנושאים רגישים, והם בתחום הטקסטיל ובתחום העץ והלבידים.

עם זאת, אני צריך לומר שני דברים. לא כל מה שפתוח במדינת ישראל פתוח בפני המשק הישראלי בחוץ-לארץ. אנחנו חותרים להשיג הדדיות מבחינה זאת במשקים בעולם. למשל, במכרזים ממשלתיים מדינת ישראל פתחה את עצמה למכרזים בין-לאומיים בתחומים שהקהילה האירופית עדיין סגורה בפנינו – לגישה של חברות ישראליות למכרזים. אני בהחלט חושב, שבתחומים האלה יש

לעמוד על הדדיות, כי אם אתה מוותר חד-צדדית מראש, אתה בעצם דוחה את הפתיחה של הסחר ושל הכניסה של המשק הישראלי לאותם תחומים.

הבוקר קיימתי משא-ומתן עם שרת הסחר של הולנד, ואחד הנושאים שעלו הוא היותם של המכרזים שלנו פתוחים בפני הולנד, כמו בפני יתר ארצות השוק המשותף, ואי-יכולתנו לגשת עם החברות הישראליות למכרזים בתחום החשמל, בתחום האנרגיה ובתחומים אחרים בקהילה האירופית. אני מאמין, שבמשא-ומתן שנפתח עם הקהילה האירופית אנחנו נשיג גם את הפתיחה הזאת במשך החודשים הקרובים, לטובת סחר חופשי אמיתי והדדי לכל הכיוונים.

משפט אחרון, גברתי היושבת-ראש, לגבי ההיטל עצמו. ההיטל הזה נועד לטובת הענפים להכשרת עובדים למחקר ולפיתוח לפי בקשתם, ובאותם ענפים שהיתה התנגדות לא הארכנו זאת. המגמה – על-פי ההצעה שהובאה על-ידי – הינה מגמה שנתנה טווח זמן להתארגנות בהתנדבות של הענפים במקום החקיקה. ולכן ההצעה היא יציאה הדרגתית מהחקיקה ומעבר להתארגנות עצמית של הענפים. אני חושב שזאת המגמה הבריאה. יש לוח זמנים מוגדר בהצעת החוק שהבאתי הנה, ונדמה לי שהוא עומד בכל המבחנים וחבר הכנסת דן תיכון היה צריך להצטרף אליו. כבר אז הצעתי לו שיימנע מהצבעה, אני חוזר על הצעתי היום. נדמה לי שהמגמה מצדיקה בעניין הזה – ובוודאי התוצאות של המשק הישראלי בשנה האחרונה. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. חבר הכנסת אברהם פורז – איננו. חבר הכנסת חיים אורון – שתי הסתייגויות. אחריו – אחרון המסתייגים, חבר הכנסת מיכאל איתן.

חיים אורון (מרצ):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, חבר הכנסת דן תיכון עשה כאן מבחן לנאמנות הקואליציונית של חברי הכנסת. אני עומד בפני מבחן הרבה יותר פשוט. כאיש אופוזיציה הוא התנגד לחוק ואני תמכתי בחוק. אני הייתי באופוזיציה ותמכתי בחוק, והוא התנגד. וכנראה הוויכוח הוא לא על קואליציה ואופוזיציה, אלא על איזו השקפה.

תוארו פה איזה קרנות שכמה אנשים נוסעים בכספיהן לחוץ-לארץ. אני יכול לדווח לך, לפחות לפי מיטב הכרתי, שהאנשים שבקרנות האלה לא צריכים לנסוע לחוץ-לארץ מהמקורות האלה. הם נוסעים, כנראה, גם כך לחוץ-לארץ.

דן תיכון (הליכוד):

תאמין לי שכן.

חיים אורון (מרצ):

חבר הכנסת תיכון, אתה מצוי בהרבה תחומים, ובכמה קצת פחות.

דן תיכון (הליכוד):

בקרנות האלה אני מצוי. מה לעשות?

חיים אורון (מרצ):

אני גם לא מצליח להבין את האנרגיה המושקעת. ואני מודה שנרשמתי להסתייגות פשוט מפני שידעתי מה יהיה פה. אני גם לא לגמרי שלם עם עמדתו של שר התעשייה והמסחר. אינני מבין למה אי-אפשר בענפים מאורגנים, במסגרת התאחדות התעשיינים, להטיל היטל של חצי פרומיל או רבע פרומיל לצורך מחקר משותף. אומרים: בהתנדבות. אני יודע איך זה היה בהתנדבות, גם בתחום הזה שאני במקרה מכיר אותו מלפני כמה שנים.

דן תיכון (הליכוד):

מה היה בהתנדבות? זה לא היה בהתנדבות.

חיים אורון (מרצ):

לא, אני יודע איך זה בהתנדבות, ובתחומים שאני מכיר אותם מאוד בהתנדבות: 50%–60% נושאים בנטל, ו-40% טרמפיסטים נושאים בתענוג. זה מה שיקרה אם נקבל את ההצעה שלך.

מה לא תקין? אם יש מרכז להכשרת עובדים בתעשיית הפלסטיקה, שנישאת על-ידי יצרני הפלסטיקה. מה לא תקין? אם יש מכון שבוחן שורה של נושאים בתחום תעשיית העץ, על-פי סדר עדיפויות של יצרני העץ, בוועדות ציבוריות שהם יושבים בהן והם רוב בהן, בפיקוח של כל מי שצריך לפקח עליהם. מה פה לא בסדר? באיזה עיקרון הדבר הזה פוגע?

דן תיכון (הליכוד):

מי שרוצה, שישלם. אי-אפשר להטיל – – –

חיים אורון (מרצ):

ידידי חבר הכנסת דן תיכון, לפי ניסיוני בתחום שאני מכיר, בתחום החקלאי: נהנים כולם, משלמים המאורגנים. לפעמים אלה שלא מאורגנים נהנים יותר. וגם מוכרים את תוצאות המחקר לחוץ-לארץ ומתחרים ביצרן הישראלי, בידע שמומן מכספי משלם המסים הישראלי ומכספי היצרן הישראלי. על מה אתה מגן פה?

אפשר לחשוב שמדובר פה בהיטלים בשיעורים שמעבירים תעשיות מסוימות מרווחיות להעדר רווחיות.

דן תיכון (הליכוד):

כן, כן. אתה יודע מה זה חצי פרומיל?

חיים אורון (מרצ):

אני יודע מה זה חצי פרומיל.

דן תיכון (הליכוד):

אתה יודע כמה צריך לעבוד בשביל חצי פרומיל?

חיים אורון (מרצ):

האמן לי שאני יודע כמה צריך לעבוד בשביל חצי פרומיל. ואני יודע שברוב התעשיות הללו מרכיב ההשקעה בפיתוח ובהדרכה הוא נמוך מדי למען המשך פיתוחן. אז על מה מדובר?

מדובר בענפים שאנשים מאורגנים בהם באופן וולונטרי ואומרים: אנחנו רוצים להסדיר את זה, ולא להפעיל מערכת שרצה אחרי כולם. זו לא ביורוקרטיה, זה הולך באמצעות שוברי המע"מ. אז אפשר לפתח פה תיאוריה, וכל שנה שהגיעו התקנות – – –

דן תיכון (הליכוד):

לא, זה בדיוק מס ארגון, כמו קופת-חולים, כמו בהסתדרות. אנחנו נגד.

חיים אורון (מרצ):

אני יודע שאתם נגד. אתם בעד שיהיו מאורגנים רק אלה שיש להם כסף.

דן תיכון (הליכוד):

מה אתה מדבר?

חיים אורון (מרצ):

מה שאתה שומע.

דן תיכון (הליכוד):

אלה לא צריכים אותך בכלל. אלה משלמים. אלה היחידים שמשלמים.

חיים אורון (מרצ):

חבר הכנסת תיכון, מאחר שהם לא צריכים אותי, הם לא צריכים ארגון. יש כל מיני ארגונים שמסתאבים. אני בעד מס ארגון, כי אני יודע מה האלטרנטיבה למס ארגון. היו איגודים מקצועיים בעולם שלא היה להם מס ארגון, היתה להם מאפיה, היה להם "פרוטקשן".

דן תיכון (הליכוד):

אה!

חיים אורון (מרצ):

מה "אה"? אלה האלטרנטיבות.

דן תיכון (הליכוד):

עוד מעט תגיד שהאלטרנטיבה היא סוחרים סמים.

חיים אורון (מרצ):

לא, אני אומר באופן הברור ביותר עמדה שנקטתי אותה גם כשהייתי באופוזיציה: אם יש ענף במסגרת ארגון מוסדר כמו התאחדות התעשיינים, שהרוב שבתוכו בחר להתארגן ולהקים לעצמו קרן מחקר, זכותו של הרוב הזה לומר: כולם ייהנו מהמחקר, וכולנו נשתתף בה. מה אני יכול לעשות? אני חושב, שזה נכון יותר וצודק יותר, זה מקדם יותר את התעשייה וגם את העובדים בה.

אז עושים פסטיבל על קרן המחקר הזאת. זה לא שייך לחשיפה. אפשר להיות מאוד בעד חשיפה ונגד הקרנות הללו. אפשר להיות מאוד נגד חשיפה ובעד הקרנות הללו. אם רצית לנהל דו-שיח עם שר התעשייה והמסחר על חשיפה, זה נושא אחר. לו היו שואלים אותי, הייתי יוצר את הקרן הזאת יותר פתוחה ויותר מתמשכת. נכון, אם הארגון היציג של אותה קבוצה אומר שהוא לא רוצה קרן, לא צריך קרן. אבל הארגון היציג של אותה קבוצה, הוא טוב מאוד בשביל להופיע בוועדת הכספים כשמדובר על היטל, להופיע בוועדת הכספים כשמדובר על העלאת המע"מ או על הורדת דבר אחר. שם אתה מאוד תומך בהם. כאן, פתאום לא. ואני אומר: גם שם וגם כאן. זכותם של אותם גורמים, בעיקר אלה שהופיעו בפני הוועדה במקרה זה, ואני אומר זאת לזכותם, גם נציגי העובדים בענפים הללו וגם נציגי התעשיינים בענפים הללו, וכולם אמרו: זה כלי יעיל ומשרת אותנו, עזבו אותנו עם הוויכוח הזה.

לפי דעתי, מעמסים על הדיון הזה נושאים שלא שייכים לו. מדובר בסך הכול בקרנות בהיקפים של 700,000 שקלים; הגדולות יותר – מיליון שקלים בשנה, מיליון ורבע שקלים בשנה.

חבר הכנסת תיכון, אני מצטרף לפנייתו של השר: שקול מחדש, הצבע בעד החוק.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. חבר הכנסת מיכאל איתן – איננו. אני מזמינה את יושב-ראש ועדת הכספים להשיב, ואחר כך נעבור להצבעה.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, נדמה לי שאנחנו קצת הוצאנו את הדיון בחוק הזה מהפרופורציות, ובין העולם של אתמול לעולם של מחר נדמה לי שאנחנו עוסקים בעולם של היום.

אני רוצה להזכיר לחבר הכנסת דן תיכון קודם כול, שהחוק הזה תוקן על-פי בקשת ארגוני היצרנים. שנית, דומני שאין ויכוח על הצורך במחקר ובהדרכה בענפים השונים. יש ויכוח, האם ההתארגנות הזאת צריכה להיות וולונטרית או שצריך לתת לה עוגן בחוק. חבר הכנסת אורון התייחס לדברים האלה בהרחבה, אינני רוצה לחזור על הדברים.

אבל אני רוצה לומר, שהוויכוח בעצם הוכרע, וכל מה שמדובר זה על תקופת מעבר, שכבר בשנת 1994 ההיטל יותר קטן מאשר היה בשנה שעברה, ב-1995 הוא יקטן עוד יותר, ולקראת 1996 הוא ייעלם, ואז ניכנס לתקופה הוולונטרית. יש מי שקורא לה תקופת המחר, ויש מי שאומר שכתוצאה מזה לא יהיה מחקר. אני מקווה, שגם לאחר שההיטל הזה ייעלם בדרך של חקיקה עדיין יהיה מחקר. מכל מקום, רצוי שנדע שמדובר בתקופת מעבר ולא בסידור של קבע.

על כן אני מבקש לדחות את ההסתייגויות ולאשר את החוק. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. נתחיל בהצבעה על ההסתייגות של חבר הכנסת אברהם פורז לסעיף 1.

הצבעה מס' 1

בעד התיקון של חבר הכנסת א' פורז לסעיף 1 – אין

נגד – 8

נמנעים – 1

התיקון של חבר הכנסת א' פורז לסעיף 1 לא התקבל.

היו"ר ע' מאור:

אין תומכים, שמונה מתנגדים, נמנע אחד. ההסתייגות לא התקבלה.

אנחנו עוברים להסתייגותו של חבר הכנסת חיים אורון לסעיף 1.

חיים אורון (מרצ):

אני מסיר את ההסתייגות.

היו"ר ע' מאור:

אנחנו עוברים להסתייגות של חברי הכנסת מיכאל איתן ודן תיכון.

הצבעה מס' 2

בעד התיקון של חברי הכנסת מ' איתן וד' תיכון לסעיף 1 – אין

נגד – 9

נמנעים – אין

התיקון של חברי הכנסת מ' איתן וד' תיכון לסעיף 1 לא נתקבל.

היו"ר ע' מאור:

9 נגד, אין תומכים, אין נמנעים. ההסתייגות הוסרה.

אם כן, חברי הכנסת, אנחנו עוברים לאישור סעיף 1 כהצעת הוועדה.

הצבעה מס' 3

בעד סעיף 1, כהצעת הוועדה – 9

נגד – אין

נמנעים – אין

סעיף 1, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ע' מאור:

9 תומכים, ללא מתנגדים, ללא נמנעים. אני קובעת שהסעיף אושר.

לסעיף 2 הסתייגותו של חבר הכנסת חיים אורון. האם אתה מסיר, חבר הכנסת אורון?

חיים אורון (מרצ):

כן, אמרתי, אני מסיר את כולן.

היו"ר ע' מאור:

הסתייגותם של חברי הכנסת מיכאל איתן ודן תיכון לסעיף 2. נא להצביע.

הצבעה מס' 4

בעד התיקון של חברי הכנסת מ' איתן וד' תיכון לסעיף 2 – אין

נגד – 11

נמנעים – 1

התיקון של חברי הכנסת מ' איתן וד' תיכון לסעיף 2 לא נתקבל.

היו"ר ע' מאור:

11 נגד, אין תומכים, נמנע אחד. ההסתייגות הוסרה.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לאישור סעיף 2 כהצעת הוועדה.

הצבעה מס' 5

בעד סעיף 2, כהצעת הוועדה – 10

נגד – אין

נמנעים – אין

סעיף 2, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ע' מאור:

10 תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובעת שהסעיף אושר.

לסעיף 3 אין מסתייגים. אנחנו עוברים לאישור סעיף 3 כהצעת הוועדה.

הצבעה מס' 6

בעד סעיף 3 – 11

נגד – אין

נמנעים – אין

סעיף 3 נתקבל.

היו"ר ע' מאור:

11 בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובעת שהסעיף אושר.

לסעיף 4 הסתייגותם של חברי הכנסת מיכאל איתן ודן תיכון.

הצבעה מס' 7

בעד ההצעה של חברי הכנסת מ' איתן וד' תיכון לסעיף 4 – אין

נגד – 11

נמנעים – אין

ההצעה של חברי הכנסת מ' איתן וד' תיכון לסעיף 4 לא נתקבלה.

היו"ר ע' מאור:

אין תומכים, 11 נגד, אין נמנעים. ההסתייגות הוסרה.

אנחנו מצביעים על סעיף 4 כהצעת הוועדה.

הצבעה מס' 8

בעד סעיף 4, כהצעת הוועדה – 9

נגד – אין

נמנעים – אין

סעיף 4, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ע' מאור:

9 תומכים, ללא מתנגדים, ללא נמנעים. הסעיף אושר.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

יש בכלל סעיף 4 בחוק?

היו"ר ע' מאור:

בהסתייגות כתוב שהסעיף יימחק, אבל מייד נבדוק.

דן תיכון (הליכוד):

אני לא מבין מה קורה, אין ארבעה סעיפים.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת תיכון, נא תפרש מה התכוונתם למחוק – את סעיף 3?

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

גברתי היושבת-ראש, הבעיה היא לא איזה סעיף הם ביקשו למחוק אלא איך הוא מחזיר חמש דקות שהוא דיבר בהסתייגות על הסעיף הזה.

היו"ר ע' מאור:

על סעיף שלא היה.

אם כן, באחד הדיונים הבאים, חבר הכנסת תיכון, אתה חייב חמש דקות.

דוד צוקר (מרצ):

הקואליציה תקבע אם זה חמש דקות.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת תיכון, האם לסדר ההצבעה אתה רוצה לתקן משהו?

דן תיכון (הליכוד):

אני מודיע לך: תניחי את דעתו של יושב-ראש ועדת הכספים. ההסתייגויות שלי עסקו בשלושה סעיפים. סעיף 4 אין.

היו"ר ע' מאור:

אם כן, זו היתה טעות. אני לא חוזרת על ההצבעה, כי כנראה התכוונו לסעיף 3, וההסתייגות נדחתה.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה בקריאה שלישית על הצעת חוק היטלי סחר (תיקון), התשנ"ד–1994, כהצעת ועדת הכספים. בבקשה.

הצבעה מס' 9

בעד החוק – 12

נגד – אין

נמנעים – אין

חוק היטלי סחר (תיקון), התשנ"ד–1994, נתקבל.

היו"ר ע' מאור:

12 בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובעת שהצעת חוק היטלי סחר (תיקון), התשנ"ד–1994, עברה בקריאה השלישית.

דברי חברי הכנסת בעניין גילוי הסכמים לפי סעיף 13ב לחוק-יסוד: הממשלה

היו"ר ע' מאור:

חברי הכנסת, עכשיו אנחנו עוברים לנושא שהעלה חבר הכנסת יהושע מצא. היושב-ראש אישר לו להעלות את העניין בדקות ספורות, מן המיקרופון. בבקשה.

דן תיכון (הליכוד):

מה זה "היושב-ראש"? יש דיון, זו הודעה. אני מבקש לרשום אותי.

היו"ר ע' מאור:

אנחנו מייד בודקים את הערתו של חבר הכנסת תיכון.

דוד צוקר (מרצ):

מה זה?

דן תיכון (הליכוד):

תיכף תשמע.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת מצא, אני מזמינה אותך לדבר, ואנחנו בודקים אם יש אפשרות להיענות לבקשתו של חבר הכנסת תיכון, שזו הודעה.

טלב אלסאנע (מד"ע):

כמי שמוזכר בהודעה של חבר הכנסת מצא וגם בהודעה של ראש הממשלה, אני מבקש שתינתן לי הזכות לדבר.

דן תיכון (הליכוד):

או שכולם מדברים או שאף אחד לא מדבר.

היו"ר ע' מאור:

הנושא בבדיקה, חברי הכנסת. אני מבקשת לאפשר לחבר הכנסת מצא להתחיל את דבריו, והנושא בבדיקה.

יהושע מצא (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, בשבוע שחלף פניתי ליושב-ראש הכנסת והתרעתי בכתב על הפרת החוק, שחייב את הממשלה ואת סיעת המערך שלא לחתום הסכם שבו נענו לתביעות חבר הכנסת טלב אלסאנע בתמורה להצבעתו נגד הצעת האי-אמון בממשלה. כמו כן, גברתי היושבת-ראש, התרעתי על כך שההסכם, שנחתם במועד אסור, על-פי החוק, הוסתר מחברי הכנסת בניגוד לחוק.

אני מצטער, גברתי היושבת-ראש, שלמרות פניותי החוזרות ונשנות, ואף שהתפתח ויכוח חריף מאוד ביני לבין יושב-ראש הכנסת על כך שההודעה הזאת היתה צריכה להימסר לפני שבוע, לפחות בסמוך לתקופה שחשפתי את הנושא, יושב-ראש הכנסת גרס אחרת, והיום, משנתקבלה תשובת ראש הממשלה, הוא החליט שבכל זאת היתה הצדקה להעלאת הנושא הזה היום כאן.

הפנייה שלי, גברתי היושבת-ראש, התלונה, הועברה על-ידי יושב-ראש הכנסת לשר בן-אליעזר, שר השיכון, ולראש הממשלה. שתי תשובות שונות וסותרות ניתנו לפנייה הזאת שלי. השר בן-אליעזר טען, כי לא היתה הפרת חוק וכי החומר הונח על שולחנכם. אני מצטט מתוך מכתבו של השר: "אין כאן הפרה של חוק-יסוד: הממשלה". לעומת זאת, גברתי היושבת-ראש, ראש הממשלה, במכתב שהונח היום על שולחן הכנסת כתשובה לתלונה שלי, מודה בחצי פה כי צריך היה לנהוג על-פי החוק ולגלות את ההסכם. ציטוט ממכתבו של ראש הממשלה: "כדי לצאת ידי הכול ולמען הסר ספק, דומה בדיעבד שהיה אפוא עדיף לנהוג בסיכום הדברים על-פי הסעיף הנזכר". מודה.

אחרי הודעת ראש הממשלה, גברתי היושבת-ראש, מתחייבת תגובה חדה וברורה, ותגובתי מתחלקת לשלוש פסקאות: האחת – יותר מכובד היה, גברתי, אילו ראש הממשלה היה מגלה אומץ ומודה במפורש ובפירוש בהפרת החוק, ללא התחמקות, והיה מקבל על עצמו את מלוא האחריות על הפרת החוק. ולא כך הוא עושה במכתבו. מודה, ובמידה מסוימת מנסה להתחמק.

נקודה שנייה שאני רוצה להעלות כאן, כתשובה למכתבו של ראש הממשלה: טענתו של ראש הממשלה, כי ההבטחות שניתנו למגזר הבדואי היו במסגרת סמכות השר והן חשובות כשלעצמן – כך כותב ראש הממשלה – תשובה זו אינה נוגעת לעניין. אין ויכוח על מתן זכויות לבדואים. אני כיושב-ראש הוועדה עשיתי מלחמה ארוכה בנושא הזה למען זכויות הבדואים, אולם צריך ראש הממשלה לדעת, שהוא לא יכול להיתפס להנמקה כזאת, כי כל מה שעושה הממשלה, לא רק בעניין הבדואים, צריך להיות במסגרת סמכותה, וראש הממשלה לא צריך להתפאר: הנה אני פעלתי במסגרת הסמכות. הכול צריך להיות במסגרת הסמכות.

ונקודה אחרונה, גברתי היושבת-ראש: ראש הממשלה, שמתפאר בסמכות שהוא פעל על-פיה – ואמרתי, הכול על-פי סמכות – צריך לדעת שהחוק, שאותו הוא הפר, אסר לחתום על הסכמים כאלה תמורת הצבעה. וזו הנקודה: תמורת הצבעתו של חבר הכנסת אלסאנע, בהצבעת אי-אמון בממשלה, חתם השר בן-אליעזר על מסמך, נתן את מלוא התביעות, וזה הוסתר מעיני הכנסת.

אילולא נפל לידי אותו הסכם לא היה מתגלה הנושא, לא היתה באה תלונה וראש הממשלה לא היה מודה כי אכן הופר החוק. אז אל יתפאר ראש הממשלה כי הוא פעל בסמכות. הסמכות, כבודה במקומו מונח, כך צריכה להיות פעילותה של ממשלה, הכול בסמכות. אבל החוק אוסר מה שעשתה הממשלה באמצעותו של פואד, שר השיכון.

לסיום, גברתי, זו פעם שנייה שסעיף 13 לחוק-יסוד: הממשלה מופר. כבר היתה התערבות של היועץ המשפטי חריש בנושא הזה ופסיקה ברורה בנושא הזה. אנחנו, בחיים הפרלמנטריים שלנו, אנה אנו באים? האם אנחנו צריכים לעסוק בבילוש כדי לדעת איפה הממשלה מוליכה שולל? איפה הממשלה מסתירה? איפה הממשלה לא מסתירה? עד שמישהו מוצא לנכון לתת לנו מסמך זה ולחשוף את כוונותיה של ממשלה שמסתירה מאתנו מידע.

השאלה המרכזית שלי היא, האם נלמד הלקח מההודעה הזאת של ראש הממשלה? האם ראש הממשלה עצמו למד את הלקח? וסיעת העבודה, יחד עם הממשלה, האם לא יפרו עוד את החוק? זו השאלה.

אין לי תשובה לנושא הזה, ועל כן פניתי גם ליועץ המשפטי לממשלה. אני משוכנע ויודע שאקבל את תשובתו של היועץ המשפטי. לאחר שנקבל את תשובתו של היועץ המשפטי נדע כיצד ממשלת ישראל וסיעות, במקרה זה סיעת מפלגת העבודה, הסיעה שיושבת בממשלה, לא יפרו עוד את החוק והחוק בבית הזה יישמר, כי זה הדבר הראשון שבראשונים שממשלה, היא עצמה, צריכה לעשות – לשמר את החוק בעצמה. זה החינוך שהיא צריכה לתת, ולא היפוכו של דבר, לא הפרת חוק.

תודה רבה, גברתי היושבת-ראש.

היו"ר ע' מאור:

תודה לחבר הכנסת מצא.

אני רוצה להסב את תשומת לב חברי הכנסת לתשובתו של ראש הממשלה, שהונחה על שולחן חברי הכנסת, והמסמך של ההסכם המדובר. אני רוצה גם להסב את תשומת לב חברי הכנסת למשפט שבו נאמר, שראש הממשלה אכן מקבל שיש נקודה בהיבטו של חבר הכנסת מצא, שהעלה זאת, ואומר שכדי לצאת ידי הכול ולמען הסר ספק, דומה בדיעבד שהיה אפוא עדיף לנהוג בסיכום הדברים לפי הסעיף המחייב את הממשלה.

יהושע מצא (הליכוד):

תודה רבה.

דוד מנע (הליכוד):

אני מבקש הערה, גברתי.

היו"ר ע' מאור:

חברי הכנסת, אני מודיעה את הסיכום שלנו לגבי נוהל ההתייחסות. אנחנו נאפשר קודם כול לחבר הכנסת טלב אלסאנע לדבר, בתור מי שהנושא נוגע לו, ולאחר מכן לארבעת חברי הכנסת שפנו. דקה מן המקום. חבר הכנסת טלב אלסאנע, מן המיקרופון בבקשה. אתה תקבל קצת יותר מדקה. כל חברי הכנסת הבאים, חבר הכנסת אורון, חבר הכנסת תיכון, חבר הכנסת מנע, חבר הכנסת צוקר – דקה מן המקום. בזה הרשימה סגורה.

דן תיכון (הליכוד):

אין דבר כזה. אין בחוק שלוש דקות. אין שווים יותר ושווים פחות. אם יש דיון – – –

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת טלב אלסאנע, בבקשה. יש תגובות של דקה מן המקום.

דן תיכון (הליכוד):

אין דבר כזה.

היו"ר ע' מאור:

זה לא דיון. זה הערות. בבקשה, חבר הכנסת טלב אלסאנע.

דן תיכון (הליכוד):

הערות זה מהדוכן. אני מציע לך, אדוני, לדרוש לעלות אל הדוכן.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת טלב אלסאנע, בבקשה.

טלב אלסאנע (מד"ע):

גם אני בדעה, אם גברתי תרשה, שעל מנת שניתן יהיה להגיב על הדברים החמורים שנאמרו על-ידי חבר הכנסת מצא – אינני יכול למצות את מלוא התגובה שלי בתוך דקה. לכן אני מבקש להרשות לי, כמי שהוזכר גם בתשובה, לעלות לדוכן ולהתייחס בצורה הרצינית לנושא שהועלה כאן – – –

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת אלסאנע, אני אתן לך שלוש דקות ולא רק דקה. אבל אנא עשה זאת מהמיקרופון, שכן זה לא דיון. אפשרנו להתייחס ולהגיב. בבקשה, חבר הכנסת טלב אלסאנע.

דן תיכון (הליכוד):

יש כאן הודעת ממשלה. הממשלה נתפסה כאן ללא מכנסים. את לא תסתמי לנו את הפיות. יש תקנון.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת תיכון, אני מבקשת להפסיק. חבר הכנסת אלסאנע, בבקשה.

טלב אלסאנע (מד"ע):

שחבר הכנסת דן תיכון יאפשר לי. אני לא יכול לדבר כשגם הוא מדבר.

דן תיכון (הליכוד):

אנחנו עומדים על זכותנו. לא יסתמו לנו את הפיות.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת תיכון, אני מבקשת להפסיק. חבר הכנסת מצא העלה זאת בצורה מכובדת.

דן תיכון (הליכוד):

אל תעירי הערות. יש תקנון ואת תשמרי על התקנון.

היו"ר ע' מאור:

זה לפי התקנון.

דן תיכון (הליכוד):

לא. תגידי איזה סעיף בתקנון.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת תיכון, אני מבקשת שתפסיק. אני רוצה להשיב לך ואני עוברת להמשך הדיון.

דן תיכון (הליכוד):

אל תגידי: תפסיק, תפסיק. תגידי לי על סמך מה. תגידי על איזה סעיף בתקנון את מסתמכת.

היו"ר ע' מאור:

על מנת לקיים דיון בהודעת ממשלה צריך 30 חתימות. זה איננו. אני מאפשרת תגובות קצרות בגלל חשיבות הנושא. אני מבקשת להפסיק. חבר הכנסת טלב אלסאנע, בבקשה.

דן תיכון (הליכוד):

גברתי, זה לא הולך כך. יש תקנון, תכבדי את התקנון.

טלב אלסאנע (מד"ע):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני מתפלא על חברי, חבר הכנסת מצא, ועל הדברים שהועלו כאן. זו פעם ראשונה שיש התייחסות של הממשלה לנושא כואב כל כך, שהועלה גם בספורים ובישיבות רבות של ועדת הפנים.

כ-90,000 אנשים חיו בתנאים של סואטו. חבר הכנסת מצא רוצה להנציח את האפרטהייד שהיה נהוג בזמן שלטון הליכוד. אני רוצה לברך את שר השיכון בנימין בן-אליעזר.

דוד מנע (הליכוד):

הרבה בדואים נהנו אז מאוד, הם נהנו מאותה ממשלה.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת מנע, בבקשה.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אני רוצה לברך את הממשלה על היוזמה ועל הרצון לתת פתרון לבעיה הקשה הזאת. חבר הכנסת מצא לא התייחס בדבריו למה שנאמר במסמך.

היתה שביתה, שנמשכה כחמישה חודשים. לפתור בעיה – זה לא הסכם. זו חובה על-פי חוק. לתת לאזרחים את הזכויות המגיעות להם – זה לא טעון הסכם. זו חובה. לכן לא מדובר כאן בהסכם, אלא במילוי חובה על-פי חוק.

גם במסמך שצורף לתשובת ראש הממשלה, נאמר שם, גברתי, כי לכל עיירה תוקם שכונת רועים עבור המגזר החקלאי שבקרוב הבדואים. זו תשובה כללית. אבל בסעיף 2, שהוא הסעיף הרלבנטי – –

דוד מנע (הליכוד):

אולי תדבר לנושא.

יהושע מצא (הליכוד):

תדבר לנושא.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת מנע, אני מבקשת.

דוד מנע (הליכוד):

אתם עוד תתגעגעו למה שהיה.

טלב אלסאנע (מד"ע):

גם בסעיף 2, לגבי הבדואים היושבים בהר הנגב, נאמר הוצע. גברתי, בסעיף 2 נאמר הוצע. אין כאן הסכמה.

אני העברתי את המסמך הזה, שמהווה הצעה, לאותם שובתים, לבדואים אשר שבתו כחמישה חודשים, כדי לדון בהצעה של הממשלה. ביום חמישי, זאת אומרת שלושה ימים לאחר הצעת האי-אמון, הם קיבלו את ההצעה, ורק ביום חמישי נחתם ההסכם ורק ביום חמישי הם הסכימו וסיימו את השביתה שלהם. לכן, ביום שני לא היה הסכם.

דבר נוסף. המסמך שהוצג כאן על-ידי שר השיכון גובש לאחר סיורים של עוזר השר, איתן כבל, ופגישות במשרד שר השיכון. לכן לא היה כאן הסכם קואליציוני כמשמעו על-פי חוק-יסוד: הממשלה.

אינני סבור שיש כאן הפרה של החוק, ולכן אין בסיס להצעתו של חבר הכנסת מצא.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אני רוצה להוסיף ולומר, שאני ממשיך להיאבק למען שוויון זכויות של האוכלוסייה הערבית הבדואית בנגב, כדי שתקבל את מלוא הזכויות שמגיעות לה על-פי החוק.

היו"ר ע' מאור:

תודה. חבר הכנסת חיים אורון – איננו. חבר הכנסת דן תיכון, בבקשה, דקה מן המקום.

חבר הכנסת תיכון, דקה מן המקום.

דן תיכון (הליכוד):

לא. למה? אני חושב שזו זכותי.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת תיכון, אני מצטערת.

דן תיכון (הליכוד):

רק רגע, גברתי, תקשיבי.

היו"ר ע' מאור:

לא. אין לך דיון על הנוהל.

דן תיכון (הליכוד):

תקשיבי.

היו"ר ע' מאור:

לא. אני מצטערת. אני לא מקשיבה. זה לא דיון על הנוהל. אני פסקתי. יש ועדת פירושם או ערעורים. בבקשה, דקה מן המקום.

דן תיכון (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, אני רוצה להסביר לך שיש תקנון ואת חייבת לפעול על-פי התקנון.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת תיכון, זה במסגרת הדקה שלך.

דן תיכון (הליכוד):

גברתי, תקשיבי, אל תפסיקי אותי עכשיו. אני מדבר.

היו"ר ע' מאור:

יש לך רק דקה.

דן תיכון (הליכוד):

אל תפסיקי. שיהיה לך כבוד. אני מדבר. את נוהגת שלא על-פי התקנון. אילו ידענו שתימסר הודעת ראש הממשלה, היינו גם טורחים ומכינים 30 חתימות. אין בעיה לארגן את 30 החתימות. משהונח הנושא הזה בחטף, אנחנו לא היינו צריכים להודיע שאתם, לפני משורת הדין ושלא על-פי סדר-היום, תציבו את הנושא הזה.

מכל מקום, אני רוצה לקרוא לך, אדוני מזכיר הכנסת, מה אומר סעיף 13ב(א), ומה צריך היה לעשות ראש הממשלה ומה לא עשה. "סיעה שעשתה הסכם בכתב או שנעשה מטעמה הסכם בכתב בקשר לכינונה של ממשלה או בקשר להבעת אי-אמון בה, תמסור את הנוסח המלא של ההסכם למזכיר הכנסת בתוך שלושה ימים מיום החתימה, ולא יאוחר מצהרי היום שלפני התייצבות הממשלה בפני הכנסת, או הצבעת אי-האמון; במניין הימים לא יבואו בחשבון ימי מנוחה או שבתון על-פי חיקוק".

אני חושב שיש כאן הפרה של חוק-יסוד: הממשלה. אני מוחה על כך שהממשלה מפירה לעתים קרובות את חוק-יסוד: הממשלה. אני גם מציע ודורש, שליד ההסכם הזה שצורף לנו כנספח והוא מונח על שולחנו, יצורף אומדן עלויות, כמה יעלה ההסכם הזה לתקציב המדינה. ללא פירוט הסכומים ההנחה אינה הנחה.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת דוד מנע, בבקשה.

דוד מנע (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, לפני כשבועיים מינתה הכנסת ועדת חקירה פרלמנטרית לבדיקת הנושא של המגזר הבדואי בישראל. אני תמה ושואל: האם מפני שהכנסת הקימה ועדת חקירה פרלמנטרית נחפזתם לתת דברים מסוימים לבדואים ששבתו, ולא כיכיתם עד שהוועדה תבדוק, תחקור ותסיק מסקנות?

דבר שני, אדוני חבר הכנסת טלב אלסאנע, הבדואים בדרום ובצפון מעולם, מ-1948, לא זכו לתנאים, להישגים כפי שזכו להם בתקופת הליכוד, בראשותו של שר הביטחון מר משה ארנס.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

יש גבול לצביעות.

דוד מנע (הליכוד):

שר הביטחון משה ארנס דאג לבדואים יותר מכל ממשלה אחרת, ואתם עוד תתגעגעו לליכוד בכל מה שקשור ליחס ולתנאים לבדואים במדינת ישראל.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

גם הליכוד וגם העבודה – – –

היו"ר ע' מאור:

אחרון המגיבים – חבר הכנסת צוקר, בבקשה.

דוד צוקר (מרצ):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, חבר הכנסת אלסאנע וחבר הכנסת דוד מנע, אני רוצה לומר לכם, בכל הכבוד, שהנושא איננו הבדואים בנגב. הנושא הוא, האם הסכם בין שני גופים פוליטיים, בקשר להצבעת אי-אמון או בקשר להצבעה אחרת, ראוי לפומביות או לא ראוי לפומביות. זה הנושא.

מיכאל איתן (הליכוד):

מה בקשר להצבעת אי-אמון?

דוד צוקר (מרצ):

אין ספק שהתשובה שנתנו כשהיינו באופוזיציה נכונה גם כשאנחנו בקואליציה. הסכם בין שני גופים פוליטיים בהקשר הזה, אין שום סיבה שבעולם ושום דבר איננו יכול להצדיק השארתו מאחורי מסך ערפל. הציבור זכאי לדעת, הציבור צריך לדעת. הוא ישפוט אז, חבר הכנסת אלסאנע, אם ההסכם לגבי הבדואים טוב או רע, ראוי או שמא איננו ראוי, אבל הסיפור איננו עניין הבדואים.

לכן אני מציע לנו, לקואליציה, לומר: בכל מקרה שבו ייחתם הסכם בין מפלגה לבין גורם אחר, ראוי שהדבר יובא לידיעת הציבור, ועל זה דיבר חבר הכנסת מצא, והוא צדק במאת האחוזים.

הערה אחרונה קטנטנה. אני מודיע שבכל פעם שאראה הסכמים פוליטיים כתובים בכתב יד, תמיד אחשוך בהם. הסכם בכתב יד תמיד נחתם בחופזה, באיזה חדר תחת לחץ. אם הוא היה מודפס, הוא היה נראה לי הרבה יותר ראוי והרבה יותר כשר.

יהושע מצא (הליכוד):

— — את יושב-ראש השלטון המקומי. רק לא בבית הזה.

היו"ר ע' מאור:

תודה. חברי הכנסת, אני רוצה לסכם ולהודות לחבר הכנסת מצא, שהעלה סוגיה רצינית ונכונה. אני חושבת שאני מבטאת את דעת כל חברי הבית הזה בפנייה לממשלה להקפיד למלא את מחויבותה שההסכמים יהיו גלויים, תקינים ובעוד מועד. תודה רבה.

ערעור חבר הכנסת ד' תיכון על החלטת ועדת הכספים לאשר הוראות: בצו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (תיקון מס' 63), התשנ"ד-1994; בצו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (תיקון מס' 64), התשנ"ד-1994; בצו הבלו על דלק (הטלת בלו) (תיקון מס' 2), התשנ"ד-1993

היו"ר ע' מאור:

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום. אני מזמינה את חבר הכנסת דן תיכון להציג את הערעור על החלטת ועדת הכספים לאשר הוראות בצו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (תיקון מס' 63), התשנ"ד-1994; בצו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (תיקון מס' 64), התשנ"ד-1994; וכן בצו הבלו על דלק (הטלת בלו) (תיקון מס' 2), התשנ"ד-1993. בבקשה.

דן תיכון (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, חבל שחבר הכנסת אורון איננו באולם, אבל אני חושב שחבר הכנסת גדליה גל יעביר לו את הודעתי.

אני מציע לנו, חבר הכנסת גל, שלא לעלות לכאן, וכמו חבר הכנסת אורון לומר: אתה כן מצוי אצל הקרן, אתה לא מצוי אצל הקרן. יש להניח שאני מצוי אצל הקרן יותר מכל אחד אחר. לפחות נשמעה טענה כזאת בשנים האחרונות.

לגבי ההיטלים על הדלק שמונחים לפנינו – לאחרונה קורה דבר מוזר במדינת ישראל. מחירי הדלק בעולם יורדים ומגיעים לשפל חסר תקדים. מחירה של חבית דלק מגיע ל-14, ל-13, לעתים ל-12

דולר. אבל יש מדינה אחת בעולם שנוהגת בניגוד למה שקורה בשוק העולמי. כשמחירי הדלק בעולם ירדו בחודש האחרון, ראה זה פלא, חבר הכנסת גולדשמידט, דווקא כאן בחרה ממשלת ישראל להעלות את מחירי הדלק, ולא פעם אחת אלא פעמיים.

אני שואל את עצמי, ואני קושר את הדברים למה שדיברתי בנושא הקודם בעניין החשיפה: מה קורה לנו במדינה הזאת? כשכל העולם מוריד את מחירי הדלק, למה אצלנו הם עולים? יכול היה לבוא לכאן שר האנרגיה ולומר: מחירי הדלק עלו כי היה אצלנו פחות. ואני לתומי חיפשתי את הפיחות שבוצע במשק הישראלי במרוצת החודש האחרון, ואני מוכרח לומר לך, על אף העובדה שהדולר התחזק והלך, התחזק והלך, מסתבר שלא זה מה שקרה במשק הישראלי. שער החליפין לא חצה את 3 השקלים לדולר, והוא שומר על התחום של 2.97, 2.99.

כשאני אומר שזה המצב בעולם, צדק יעשה יושב-ראש ועדת הכספים, ובעיקר שר האנרגיה, שאיננו כאן, לצערי, כשיבוא ויאמר: הרי חבר הכנסת דן תיכון יודע שמחירי הדלק באירופה יקרים בהשוואה למחירי הדלק בארץ. אז מה קורה אם אנחנו מעלים בכמה אגורות את מחירי הדלק? ובעיקר מדובר בבניין לרכב, למכוניות. וזה נכון.

לאחר שבמשך שנים מחירי הדלק באירופה, למעט איטליה, היו נמוכים בהשוואה למחירי הדלק בישראל, בשנים האחרונות יש מגמה הפוכה. בואו נראה מה היתה מדיניות הדלקים באירופה, שבה, למעט בשווייץ ובגרמניה, מחירי הדלקים גבוהים ממחירי הדלקים בישראל. בואו נראה מה היתה מדיניות הדלקים באירופה ומדוע התהפכה המגמה, כשמחירי הדלקים באירופה עלו מעלה מעלה בהשוואה למחירי הדלקים בישראל. הם אימצו את שיטת המיסוי הבאה: הם אמרו, אנחנו נוריד את ההיטלים על כלי הרכב, נוזיל את מחיר כלי הרכב ונייקר את הדלקים. כך קרה שמחירי המכוניות הוזלו ומחירי הדלק התייקרו.

וראה זה פלא, לפני כשלוש שנים החליטה ממשלת ישראל לאמץ אותה מדיניות. היתה אז ועדה בראשותו של עוזר שר האוצר שלמה מעוז, השתתפו בה משרדי התעשייה והמסחר, המכס, האוצר והתחבורה, ואז אכן החליטו להפחית את המכסים על המכוניות ולייקר את מחירי הדלקים על-ידי העלאת מחירים. הוועדה הבין-משרדית הזאת גיבשה מדיניות חדשה, שעוסקת במחירי הדלקים ובמחירי המכוניות. ואכן, כמה פעמים הוזלו מחירי המכוניות ומחירי הדלקים התייקרו. אלא שכאמור, שלמה מעוז מצוי היום בלונדון כציר כלכלי של ישראל, והדור ההוא, שאייש את הוועדות הבין-משרדיות, עבר מן העולם, הגיע שלטון חדש, וראה מה הוא עושה לנו. הוא אכן מייקר את מחירי הדלקים גם כשהם מוזלים בחוץ-לארץ, אבל הוא לא מוזיל את מחירי המכוניות. הרפורמה, שקרויה על שם שלמה מעוז, עברה מן העולם ונשכחה. כך קורה שמייקרים את מחירי הדלקים, כשהם מוזלים בכל העולם, אבל שכחו להוזיל את מחירי המכוניות במדינת ישראל.

לכן אני בא אל שר האנרגיה ואומר לו, זה נכון שמחירי הדלקים במדינת ישראל זולים בהשוואה למחירי הדלקים באירופה, למעט בגרמניה ובשווייץ, אבל אתה שכחת לקיים את המלצות אותה ועדה בין-משרדית, והיית צריך גם להמשיך במדיניות שעיקרה הוזלת מחירי המכוניות; זאת אומרת, צמצום המכסים ומסי הקנייה שמוטלים על המכוניות.

נגד ה"שיכון" הזה, נגד המגמה שבה לא מבצעים את המדיניות הממשלתית, אני עולה ומתריע.

יש כאן בעיה נוספת של כלי רכב המונעים באמצעות מנוע דיזל. מדינת ישראל ומצרים הן שתי המדינות היחידות בעולם, שכלי רכב בעל מנוע דיזל איננו מצוי אצלן. אני שואל את עצמי, איך זה קורה שמדינת ישראל היא המדינה היחידה בעולם. האם אנחנו היחידים החכמים בעולם? ואכן, מסתבר שבמשך שנים מקובל היה לחשוב, שמכונית בעלת מנוע דיזל גורמת לזיהום האוויר. לכן במשך שנים רבות לא אפשרו מדינות רבות לכלי רכב המונעים על-ידי מנוע דיזל לנוע בדרכים. אבל, מסתבר שלמדו לטפל בדיזל, ואכן מרבית המדינות בעולם שינו את המדיניות, ואין מדינה בעולם שלא מאפשרת למכוניות בעלות מנוע דיזל לנוע בכבישים. מסתבר שבעיית זיהום האוויר עברה, כנראה, מן העולם, וכדאי יותר למשק הלאומי להשתמש בחלק מכלי הרכב במנוע דיזל.

אני שואל את עצמי, מדוע בדבר פשוט כל כך אנחנו נמצאים מפגרים. שאלה זו עמדה בפני ועדת הכספים פעמים מספר. ההכרעה עדיין לא נפלה. תמיד מנסה היושב-ראש לפשר בין הצדדים, כופה את רצונו ואת הפשרה שלו על המכס וכופה את הפשרה שלו על המשרד לאיכות הסביבה.

מאחר שמה שמוצע כאן באמצעות הצו הוא בבחינת פשרה שמעלה את מחיר הדיזל, כשמחיר הדיזל יורד בעולם, אני יכול רק לעשות את מה שניתן לעשות – לקרוא לכנסת ולממשלה לבדוק את העניין הזה פעם אחת, וברצינות, ובכלל, הייתי רוצה לשמוע יותר על אימוצה של אותה מדיניות שנקבעה לפני כשלוש שנים על-ידי ועדה בין-משרדית, ומשום-מה המלצותיה נזרקו אל פח האשפה.

לכן, כשמחירי הדלקים בעולם יורדים, אני שואל מדוע מחירי הדלקים בארץ עולים. כאמור, יש תשובות להשגה, אבל בעיקרון עונים רק על חלק אחד מן המשוואה. מדברים על מחירי הדלקים באירופה בהשוואה לישראל, ואסור לעשות את ההשוואה הזאת, שכן צריך לזכור שמחירי המכוניות עדיין יקרים בישראל, וחבל שלא מנצלים את ההזדמנות להוזילם בהזדמנות זו, כשמעלים את הבלו ואת המכס על הדלקים במדינת ישראל.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. אני מזמינה את יושב-ראש ועדת הכספים חבר הכנסת גדליה גל להשיב.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אני מבין שחבר הכנסת דן תיכון הביא את נושא העלאת מחירי הדלקים לצו זה כדי להבליט את מה שהוא חושב כדבר שלא במקומו – העלאת מחיר הבנזינים. אבל בוודאי גם חבר הכנסת דן תיכון יודע, שאין קשר בין העלאת המחירים לבין הצו הזה.

דן תיכון (הליכוד):

סליחה. למה? יש קשר ישיר. זה הרי בא לאשרר.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

אתה בסיום דבריו דיברת והתלוננת על כך שכלי רכב בעלי מנוע דיזל לא נמצאים בארץ, אף שמתברר שהם תורמים לאיכות הסביבה, ולא להיפך, מול העולם הרחב. אבל מן הראוי שהציבור ידע, שעל-פי הצו הזה מחירי הדלק שמניע מכוניות בעלות מנוע דיזל יורדים באופן דרמטי, הרבה יותר מאשר עולים מחירי הבנזין. על כל פנים, הבלו על סולר יורד כמעט ב-50%, ואילו הבלו על בנזין עולה ב-5%. תסתכל בצו ותראה שאלה הם המספרים.

דן תיכון (הליכוד):

הבלו על סולר יורד. זה נכון. אבל הבלו על בנזין עולה.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

נכון.

דן תיכון (הליכוד):

אני דיברתי על הבלו על בנזין. זה חלק מהצו. לפלא בעיני שאתה אומר – – –

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

אמרתי שדיברת על בנזין, אבל אחר כך דיברת גם והתלוננת, ובצדק, שאין אצלנו די כלי רכב בעלי מנוע דיזל, והנה התיקון הזה, שמוריד את מחיר הסולר, אולי יהיה גם בו כדי לעודד את השימוש ואת הייבוא של רכב בעל מנוע דיזל.

אבל, כאמור, מה שהייתי רוצה לומר בעניין הזה הוא, שאני חושב שאנחנו מצווים לטפל בנושא של מחירי הרכב מול מחירי הדלק, שכן ברוב ארצות אירופה מחיר הדלק למכוניות הרבה יותר יקר, ואצלנו הרבה יותר זול.

דן תיכון (הליכוד):

אבל מחירי כלי הרכב זולים.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

כלי הרכב אצלנו יקרים יותר ואצלם זולים יותר. כדאי היה לבדוק את כל הנושא הזה על רקע מספר כלי הרכב שנעים בכבישים, מול הכבישים שאינם מתאימים לגידול במספר כלי הרכב. כולנו יודעים שאנחנו צפויים בתוך חמש-שש שנים להגיע לכדי 2 מיליוני כלי רכב בכבישי הארץ, וזה מספר אדיר אם נזכור שלפני עשר שנים, דומני, היו כאן 200,000 כלי רכב, ואילו קצב הסלילה של הכבישים מפגר כבר היום, וכל מה שאנחנו עושים היום עדיין אין בו כדי לקדם את פני העתיד, ובהחלט ראוי על רקע כל הסוגיה הזאת לבדוק את נושא מחירי הרכב. בהחלט הייתי הולך להורדת העלות של הרכב ולהעלאת מחיר הדלק, כדי שאנשים יוכלו אומנם לקנות כלי רכב ולחדש את צי הרכב, אבל יהיה להם כדאי יותר להעדיף את התחבורה הציבורית, אבל זה נושא בפני עצמו.

שלושת הצווים המונחים בפניכם הם במסגרת הרפורמה במיסוי דלקים, שלפיה יש להביא להשוואה של נטל המס על דלקים המשמשים לאותה מטרה. במסגרת הרפורמה החלקית הזאת במיסוי חלו השינויים הבאים: על גז, מזוט ופחם לא היה עד עכשיו בלו כלל, ועתה מוטלים עליהם שיעורי הבלו הבאים: 56 שקל לטונה גז פחמימני מעובה, שהוא הגז הביתי; 6-8 שקלים לטונה למזוט; וכ-4 שקלים לטונה פחם. הבלו על סולר ונפט יורד מ-224 שקלים ל-104 שקלים ל-1,000 ליטר, קרי, ירידה של כ-50%, ומ-185 שקלים ל-101 שקלים ל-1,000 ליטר סולר. הבלו על הבנזינים עלה ב-45 שקלים ל-1,000 ליטר, מ-851 שקלים ל-897 שקלים ל-1,000 ליטר בנזין 96 אוקטן. סך כל ההכנסות בתחום המיסוי על הדלקים לא ישתנה.

על מנת שלא לגרום לעידוד השימוש ברכב נוסעים המונע במנוע דיזל על חשבון שינויי מס אלה, היתה כוונה להטיל מס קנייה בסכום של 5,000 שקלים, ואילו ועדת הכספים דרשה להוריד את המס ל-3,000 שקלים, ואכן הצו תוקן בהתאם.

פירוט מדויק של כל ההעלאות וההפחתות מופיע בדף ההסבר, בעמוד האחרון של הצווים שבפניכם.

חבר הכנסת דן תיכון מתנגד לאישור צווים אלה, ונימוקיו הם שמחירי הדלקים בעולם יורדים; שער הדולר במונחי ש"ח אינו משתנה, ואילו בישראל מחירי הדלקים עולים. טענותיו אלה של חבר הכנסת דן תיכון אינן קשורות לנושא שבו עוסקים צווים אלה. אני מניח, שאם חבר הכנסת דן תיכון יוכיח לשר האנרגיה, שיש טעויות בהפעלת הנוסחה הקבועה לעדכון המחירים, השר בוודאי יתקן, שכן אנחנו מעלים או מורידים את מחירי הדלקים על-פי נוסחה ידועה מראש.

בסך הכול אני חושב, שכל אחד צריך להיות מרוצה ממדיניות עקיבה שנקטת כאן כדי שמחיר הדלק לאותו סוג שימושים יהא זהה. לצווים העוסקים בבלו על דלקים אין קשר למחירי הדלקים בשער בתי-הזיקוק, הנקבעים על-פי מחירי לה-ורה ושער החליפין.

אי לכך, אבקש לדחות את הערעור ולאשר את הצווים. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. נערוך שלוש הצבעות, על כל ערעור הצבעה בנפרד. אני מזכירה, מי שבעד ערעורו של חבר הכנסת דן תיכון, מצביע בעד; מי שנגד, מצביע נגד.

מי לערעורו של חבר הכנסת דן תיכון בעניין צו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (תיקון מס' 63)?

הצבעה מס' 10

בעד הערעור – 1

נגד – 9

נמנעים – 1

הערעור של חבר הכנסת ד' תיכון על

החלטת ועדת הכספים לאשר הוראות בצו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (תיקון מס' 63), התשנ"ד–1994, לא נתקבל.

היו"ר ע' מאור:

אני קובעת שהערעור של חבר הכנסת דן תיכון בעניין צו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (תיקון מס' 63) נדחה.

אנחנו עוברים לערעור בנושא השני. בבקשה להצביע.

הצבעה מס' 11

בעד הערעור – 1

נגד – 8

נמנעים – 1

הערעור של חבר הכנסת ד' תיכון על

החלטת ועדת הכספים לאשר הוראות בצו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (תיקון מס' 64), התשנ"ד–1994, לא נתקבל.

היו"ר ע' מאור:

אני קובעת שהערעור של חבר הכנסת דן תיכון בעניין צו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (תיקון מס' 64) נדחה.

אנחנו עוברים להצבעה על הנושא השלישי.

הצבעה מס' 12

בעד הערעור – 1

נגד – 9

נמנעים – 1

הערעור של חבר הכנסת ד' תיכון על

החלטת ועדת הכספים לאשר הוראות בצו הבלו על דלק (הטלת בלו) (תיקון מס' 2), התשנ"ד–1993, לא נתקבל.

היו"ר ע' מאור:

אני קובעת שהערעור של חבר הכנסת דן תיכון בעניין צו הבלו על דלק (הטלת בלו) (תיקון מס' 2) נדחה. תודה רבה.

הצעת חוק לעידוד השקעות הון (תיקון מס' 39) (תיקון מס' 3), התשנ"ד–1994

(קריאה ראשונה)

היו"ר ע' מאור:

אנחנו עוברים לסעיף הבא, ואני מזמינה את שר האוצר להציג את הצעת חוק לעידוד השקעות הון (תיקון מס' 39) (תיקון מס' 3), התשנ"ד-1994. לאחר מכן עוברים לדיון על ההצעה בקריאה ראשונה.

שר האוצר א' שוחט:

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, במסגרת תיקון מס' 39 לחוק לעידוד השקעות הון, מלפני כשלוש שנים, ניתנה למפעל מאושר האפשרות לבחור במסלול של ערבות מדינה במקום מסלול המענק.

במסגרת מסלול זה, מפעל מאושר, שהוא מפעל תעשייתי או מפעל תיירותי, ואשר בעלי מניותיו השקיעו בו הון עצמי בסכום השווה לשליש לפחות מהתוכנית המאושרת, זכאי המשקיע לערבות מדינה על מלוא סכום ההלוואה, כשסכום זה אינו עולה על שני-שלישים מהתוכנית.

לאור הניסיון שהצטבר בשלוש השנים האחרונות שבהן הופעל החוק, מוצע להקטין את ההון העצמי המזערי הנדרש לצורך זכאות לערבות המדינה, משיעור של 33% לשיעור של 30% בלבד, אבל במקביל להקטין את שיעור ערבות המדינה על ההלוואה שתקבל החברה.

הקטנת שיעור ערבות המדינה נועדה לשתף את הבנקים בחלק מהסיכון, שלפי החוק הקיים הוטל במלואו על המדינה, ובכך להשתמש בבנקים כאמצעי בקרה נוסף על טיבם של הלווים ושל התוכניות הממומנות.

אני רוצה להגיד לכם, רבותי חברי הכנסת, שהיו לנו כישלונות מספר בתחום הזה.

שיעור ערבות המדינה המוצע יהיה 75% מסכום כל הלוואה, אך בהלוואות למימון הוצאות מפעל בהקמה שאינן השקעות בציד ובמבנים, כמו למשל הון חוזר, ושהן הסיכון גבוה יותר – שיעור ערבות המדינה יהיה גבוה יותר ויעמוד על 85% מסכום ההלוואה. אם אומרים שסכום ההלוואה יהיה 70% ועל 85% תהיה ערבות מדינה, זאת אומרת שהממשלה תצטרך להיות ערבה ל-15%. 15% מ-70% הם 10.5%.

על מנת שלא לפגוע בזכותו של מי שכבר קיבל אישור ובמי שכלכל את צעדיו בהתאם לתוכנית שהוגשה לאישור לפני פרסום הכוונה לתקן את החוק, מוצע להבהיר כי התיקונים המוצעים, הן לעניין שיעור ההון העצמי והן לעניין שיעורי ערבות המדינה, לא יחולו על תוכניות שאושרו לפני תחילת החוק ועל תוכניות שהוגשו לאישור עד ליום כ"ז בטבת התשנ"ד, 10 בינואר 1994.

אבקש לאשר את הצעת החוק בקריאה ראשונה ולהעבירה לוועדת הכספים לדיון ולהכנה לקראת קריאה שנייה וקריאה שלישית. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. אנחנו עוברים לדיון. אני מודיעה בזאת שהרשימה סגורה. שלוש דקות לכל חבר כנסת. מי שלא יהיה באולם בזמן שייקרא שמו יאבד את תורו.

חבר הכנסת מאיר שטרית – איננו. חבר הכנסת רן כהן – איננו. חברת הכנסת נעמי בלומנטל – איננה. חבר הכנסת יורם לם – איננו. חבר הכנסת חגי מירום – איננו. חבר הכנסת חיים אורון – איננו. חבר הכנסת שאול יהלום – איננו. חבר הכנסת טלב אלסאנע – איננו. חבר הכנסת שאול עמור – איננו. חבר הכנסת רון נחמן – איננו. חבר הכנסת פניני בדש – איננו. חבר הכנסת סילבן שלום – איננו. חבר הכנסת אלי גולדשמידט, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת אלכס גולדפרב, חבר הכנסת גונן שגב וחברת הכנסת ענת מאור, שתורה יידחה.

אלי גולדשמידט (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, לא הנחתי שכאשר מקומי ברשימת הדוברים הוא 13, אני אהיה הדובר הראשון בדיון.

דוד מגן (הליכוד):

אתה רוצה את הנאום שלי?

אלי גולדשמידט (העבודה):

בבקשה. אני מניח שנגיד אותם דברים.

אדוני שר האוצר, אנחנו נמצאים בעידן שבו, לפי סדר העדיפויות המוכרז של הממשלה, אנחנו משקיעים את עיקר המאמצים שלנו בהגדלת תשתיות, גם בתחום הכבישים וכמובן בתחום התעשייה, על מנת להגביר את הייצור ולהגדיל את הצמיחה.

אדוני שר האוצר, התבטאת פעמים מספר, ואני שותף לדעתך, בכל הכבוד הראוי, שבלי הצמיחה לא נוכל להקטין את שיעורי האבטלה, וזו הדרך האמיתית של המשק להתמודד עם הבעיות החברתיות והכלכליות שהוא ניצב בפניהן.

אבל, בהצעת החוק המובאת היום לפנינו יש בעיה מסוימת. אני מדבר מתוך היכרות עם מגזר מסוים, שאני נמנה עם נציגיו, וזה המגזר ההתיישבותי, שהיום מתחבט בבעיות קשות מאוד בנושא של הצמיחה שלו, בעיקר בתחום התעשייתי. אחת הבעיות שמונעות את הצמיחה, או שגורמות לעיכוב

בצמיחה, היא חוסר היכולת של אותם גופים שיש להם קשיים רציניים מאוד עם המערכת הבנקאית לגייס אותן הלוואות, כדי לאפשר את הרחבת המפעלים, פתיחת קווי ייצור חדשים, וכתוצאה מזה העסקת עובדים חדשים והקטנת שיעורי האבטלה.

אדוני שר האוצר, אני חושב שזה נכון וראוי שהקטנת את חובת ההון העצמי מ-33% ל-30%, אם כי אני מתקשה להבין מה המשמעות הגדולה של אותם 3%. אבל זה בהחלט צעד טוב וראוי. אינני מבין מדוע באותה נשימה אתה מציע לנו להקטין את החלק של ערבות המדינה במימון ההלוואה ל-85% במקרה מסוים, או ל-75% במקרה אחר, כפי שמפורט בחוק.

שר האוצר א' שוחט:

מתוך חלק ההלוואה.

אלי גולדשמידט (העבודה):

מובן. זה נושא שמאפיין מאוד את המגזר הקיבוצי, וחלק גדול מהמפעלים התעשייתיים הקיבוציים שהיום יכולים להתרחב ולעזור למשק הלאומי נפגע כתוצאה מהעדר היכולת לגייס אשראי. ברגע שאנחנו צריכים שוב להכפیف, גם בהקשר זה, את המערכת, שרוצה להרחיב ולהשקיע, לשיקול הדעת הבנקאי, האם להקצות אותה ערבות נוספת או לא להקצות אותה ערבות נוספת, אנחנו שוב פוגעים ביכולת הצמיחה.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת גולדשמידט.

אלי גולדשמידט (העבודה):

13 איש לפני לא היו באולם. תני לי עוד דקה אחת על חשבונם.

יש נקודה נוספת, חשובה מאוד – בכל נושא של חוק עידוד השקעות הון יש ממילא דרישה לרמה מסוימת של הון עצמי. בחלק מן היישובים בקווי העימות, שוב, במגזר ההתיישבותי, יש מפעלים שהם חסרי הון עצמי, או יש להם קושי רב לגייס הון עצמי. כתוצאה מכך, כל מערכת ההשקעות שלהם נעצרת. לנושא זה עדיין לא ניתן פתרון. אולי הוא יינתן במסגרת ההסכם המשלים של התנועה הקיבוצית ושל ההתיישבות. אבל, מה שקורה במסגרת הצעת החוק הזו – אנחנו מערימים מכשול נוסף.

אני אצביע בעד הצעת החוק, אבל אני מבקש ממך שיינתן לנו, במסגרת הדיונים לקראת קריאה שנייה ושלישית, להבין מדוע שיעור הצמצום הוא בהיקף כזה, ואולי נוכל לשכנע זה את זה לצמצם את ההפחתה הזו.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. אני מזמינה את חבר הכנסת אלכס גולדפרב – איננו. חבר הכנסת גונן שגב – איננו. חבר הכנסת יוסף בא-גד – איננו. חבר הכנסת בנימין טמקין – איננו. חבר הכנסת אברהם פורז – איננו. חבר הכנסת אברהם יחזקאל – איננו. חבר הכנסת סאלח טריף – איננו. חבר הכנסת אברהם בורג – איננו. חברת הכנסת ענת מאור תדבר בהמשך; חבר הכנסת רענן כהן – איננו. חבר הכנסת רפאל אלול – איננו. חבר הכנסת דוד מגן, בבקשה; אחריו – חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה, ואחריו – חבר הכנסת אליעזר זנדברג.

דוד מגן (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, נכבדי שר האוצר, נכבדי חברי הכנסת, קיוויתי, אדוני שר האוצר, כי בדברייך על חוק עידוד השקעות הון והתיקון שאתה מציע תאמר כמה דברים על-אודות הצלחתו של הרעיון להעניק ערבויות להלוואות, במקום השיטות שהיו נהוגות עד שנת 1990.

אדוני שר האוצר, יש לי כמה שאלות ויש לי כמה תמיהות, ואביע אותן בוועדת הכספים. בשלב זה אתמוך בהצעת החוק. אני חושב שלאחר הניסיון הראשון בתולדות מדינת ישראל, לשינוי החשיבה בכל מה שקשור בעידוד השקעות הון, בהענקת ערבויות, ולא דווקא בהשקעות פרופר של הממשלה – זו ההזדמנות שאתה וחברי הכנסת תעלו על נס את ההחלטה המקורית, החלטה אשר במשך שלוש שנים וחצי הולידה לא פחות מ-2,000 עסקים זעירים מוצלחים. אנחנו יודעים על אלפי פניות לקרן לעידוד השקעות הון. הנתונים מדברים על כך ש-2,000 יזמים זכו לקבל את חסותה של הקרן, את מעורבותה של הקרן. אני מאמין שהעניין תרם הרבה מאוד למאמץ שהביא ליצירת מקורות תעסוקה, במקביל לפעילות מרכז ההשקעות.

אני יודע כי בימים הללו יש דאגה גדולה בקרב נוכח גמר התקציב. לפני שלוש שנים וחצי העמדנו סך של 300 מיליון שקל לנושא הזה, והביקוש עלה על ההיצע. כיוון שהקרן כמעט לא יכולה, ובתוך חודש חודשיים לא תוכל להיענות לבקשות של בעלי עסקים קטנים, אני חושב שיש צורך דחוף – – –

שר האוצר א' שוחט:

הקרן כבר קרובה ל-600 מיליון שקל.

דוד מגן (הליכוד):

עכשיו עשיתם, ממש? אשמח לשמוע על כך בדברי תשובתך. לאור הצלחת הנושא, המושגים צריכים להיות רחבים יותר. אם בשלב ראשון היו מוקצבים 300 מיליון שקל, בסיבוב הבא, גם אם הוא יימשך שנתיים או שנתיים וחצי, צריך להעמיד לפחות את הסכום הזה בהתאמה ריאלית.

יש לי תמיהות. אני לא מבין את ההבדל הגדול בין שלישי לבין 30%. ההבדל הוא של 3.3%. ככל הידוע לי, יש היום מעורבות ונטילת סיכון של הבנק, שהוא בודק את המקורות – – –

שר האוצר א' שוחט:

אתה מערבב בין שני דברים. זו לא הקרן לעסקים קטנים. בקרן לעסקים קטנים יש מעורבות של הבנק, והסיכון של הממשלה הוא 40%. זה מסלול של חוק עידוד השקעות הון, שבו לא לוקחים מענק. זה המסלול של השר נסים. אלה שני דברים נפרדים. פה יש סיכון של 100% על הממשלה, חוץ מההון העצמי. בדרך השנייה הממשלה מסתכנת ב-40%.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני השר, היושב-ראש מסמן לי להפסיק את דברי. אני מקווה מאוד, שבבואך לדוכן תפרט את הנושאים. הרעיון שאני מנסה להעלות הוא, כפי שבמסלול העסקים הקטנים קיימת מעורבות של הבנקים והם נוטלים אחריות בבדיקת המשקיע, אני מציע שהמעורבות שלהם תתמצה בבדיקת הרצינות, בבדיקת מקורות המימון של אותו משקיע, וזה יהיה חשוב הרבה יותר מאשר השתתפותם באחוז כזה או אחר בהלוואה. הטכניקה במרכז ההשקעות ובקרן לעסקים קטנים צריכה להיות דומה.

בסך הכול, היום אתמוך בהצעת החוק בקריאה ראשונה, אבל את השאלות והבדיקות אבקש לערוך בוועדת הכספים. אשמח מאוד אם בדברי הסיכום תענה קצת יותר בהרחבה ובבירור על השאלות ששאלתי.

היו"ר ס' טריף:

אני מזמין את חברת הכנסת ענת מאור.

דן תיכון (הליכוד):

עכשיו תורי. יש תקנון. אני מצטער.

היו"ר ס' טריף:

אתה תדבר מייד, בעוד שלוש דקות.

דן תיכון (הליכוד):

היא שומרת על התקנון. אתה הכרזת על שמי, ועכשיו תורי.

היו"ר ס' טריף:

אני רוצה להגיד לך כמה דברים. תורה של חברת הכנסת מאור היה קודם. היא היתה יושבת-ראש הישיבה.

דן תיכון (הליכוד):

אני יודע.

היו"ר ס' טריף:

שמע אותי. שמעתי אותך. היא הזעיקה אותי. חכה שנייה. אנא, תירגע, תהיה ניוח. אני החלפתי אותה לחמש דקות כדי שתוכל לדבר. ברשותך, אם אתה ג'נטלמן, תן לחברת הכנסת ענת מאור לדבר.

דן תיכון (הליכוד):

חברת הכנסת מאור צריכה לשמור על התקנון. בהיותה יושבת-ראש היא שוכחת ולא רוצה לדעת.

היו"ר ס' טריף:

ודאי, אנחנו מכבדים את התקנון, אבל היא סגנית יושב-ראש.

דן תיכון (הליכוד):

אם מכבדים את התקנון – אז בכל הכיוונים. במקרה זה אני יכול לטעון – שתעמוד בתורה.

היו"ר ס' טריף:

ודאי סגן היושב-ראש, חבר הכנסת עובדיה עלי, שיושב לידך, יסביר לך שהפעם צדקתי שהזמנתי אותה. אתה מקבל את זה.

דן תיכון (הליכוד):

צדקת לפנים משורת הדין. אבל לא כך נוהגים.

היו"ר ס' טריף:

אני מודה לך, חבר הכנסת תיכון. בבקשה, גברתי.

ענת מאור (מרצ):

תודה לאדוני היושב-ראש.

חברות וחברי הכנסת, את הוויכוח עם חבר הכנסת תיכון על העובדה שכל פעם שיש נושא הוא הופך את הדיון על הנוהל לדיון על התוכן, לא אקיים בשלוש הדקות שעומדות לרשותי. אבל אני חושבת שמקובל גם עליך שנהגתי נכון. אני חושבת שהדיון מיצה את עצמו בצורה הוגנת ומסודרת לגבי ההצעה של חבר הכנסת מצא.

דן תיכון (הליכוד):

בפירוש לא נהגת על-פי התקנון.

ענת מאור (מרצ):

לגבי הצעת החוק – אני אתמוך בהחלט בהצעת החוק, שכן אני חושבת שבמדיניות של עידוד השקעות הון מידת הסיכון צריכה ליפול לא רק על הממשלה, לא רק על ההון הציבורי, אלא גם על הבנקים. זו מדיניות נכונה.

בהיותי בארצות-הברית ראיתי מדיניות – ובנקודה זו היא בהחלט היתה נכונה, אף שבהרבה דברים לא צריך ללמוד מהם – שבנקים לוקחים גם את הסיכונים ואחר כך גם את הרווחים. המצב שבו פה

המדינה לוקחת בעיקר את הסיכון, ואילו את הרווחים לוקחים הבנקים בלבד, הוא מצב בהחלט אבסורדי, ולפיכך הצעת החוק היא נכונה.

אולם, אדוני שר האוצר – – –

היו"ר ס' טריף:

אדוני שר האוצר, מדברים אליך.

ענת מאור (מרצ):

אדוני שר האוצר, ברצוני להפנות את הסוגיה השנייה אליך. אני חושבת, שתפקיד המדינה הוא להתערב גם לגבי עיוותים, שנוצרו במיוחד מ-1985, במדיניות שבין הבנקים לסקטור היצרני כולו, זה של המגזר הקיבוצי שאליו אני שייכת, אבל גם של סקטורים יצרניים רבים אחרים, ובהם, בגין ריביות רצחניות וגבוהות, יש מצב שבו תעשייה וענפי ייצור שלמים לא יכולים לתרום את יכולתם, את כושרם התחרותי ואת כושרם היצרני למשק בגין חובות מופרזים ומוגזמים לבנקים. מעורבות ממשלה בקידום הסדר קיבוצים ובטיפול בחובות אחרים של סקטורים יצרניים לבנקים היא הכרחית.

אדוני שר האוצר, הסוגיה השלישית שהעלינו בפניך בוועדת העבודה והרווחה היא חוק עידוד השקעות בהון האנושי. ידועים המחלוקות והמחקרים לגבי חוק לעידוד השקעות הון בעיירות פיתוח, בסקטורים מרוחקים. אני חושבת שאדוני שר האוצר נהג נכון שהוא לא ביטל את החוק. אולם עומדת בעינה העובדה שאין עידוד מספיק בהשקעות הון במשאב אנושי, ומדובר דווקא במקומות שנעזרו רבות בהשקעות ההון של עיירות הפיתוח. בלי פיתוח המשאב האנושי קשה יהיה לקדם את האוכלוסיות שם. לפיכך, אשמח אם משרד האוצר יקדם זאת.

נקודה נוספת היא, באיזו מידה עידוד השקעות הון, ויותר מכך הקרן לעסקים קטנים – דבר שלא נוגע ישירות לחוק, אבל אני רוצה לנצל את ההזדמנות להעלות זאת – יקדמו נשים בתחומי העסקים, נשים שמפתחות עסק קטן עצמאי.

פנינו אליך, אדוני שר האוצר. פנינו אל שר התעשייה והמסחר. ביקשנו שבקרן של 300 מיליון ש"ח, שהועמדה לרשות מעסיקים, יובטח חלקן של הנשים, כפי שזה נעשה בחקיקה בארצות-הברית. ידוע לי שהחומר הועבר אליך. גם יזמנו חקיקה בנדון. אבל עד שהחקיקה תקודם – אין סיבה שבקרן לעסקים קטנים לא יהיה עידוד משמעותי לעסקים של נשים. תודה רבה.

היו"ר ס' טריף:

תודה רבה. רק רגע, חבר הכנסת תיכון. יש עוד כמה לפניך, שאולי הם לא נמצאים. חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אני מוותר.

היו"ר ס' טריף:

תודה. חבר הכנסת אליעזר זנדברג – איננו. חבר הכנסת אברהם רביץ – איננו. חבר הכנסת גדעון שגיא.

חבר הכנסת תיכון, אני מתנצל. הוא היה לפניך.

דן תיכון (הליכוד):

בסדר, אני לא כופר בעובדה.

גדעון שגיא (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אני מאוד מעריך את מדיניות האוצר. אם במהלך הדיונים שהיו פה נשמעו השגות כאלה או אחרות, אני רוצה לומר, שהמבחן העיקרי והעליון הוא, לפי דעתי, מבחן התוצאות. על-פי תוצאות המדיניות הכלכלית אני חושב שכולנו רשאים להיות גאים בהישגים של המדיניות הזאת.

עיקר המדיניות מכוונת לגידול הצמיחה, וכמובן להרחבת מעגל המועסקים במשק. מבחינה זו אני לא כל כך מבין את מטרות התיקון הזה, שהוא תיקון לאחד החוקים החשובים ביותר לעידוד הצמיחה במשק. כבר נאמר לפני שהחוק מציע שההון העצמי יוקטן משליש ל-30%, וזוהי בעיקרון אולי מגמה נכונה. אבל אינני יודע מה באופן מהותי התיקון הזה בא לפתור. לעומת זאת, התיקון הזה מעורר שתי בעיות.

אדוני השר, אתה הזכרת שיתרת ההלוואה להון העצמי היא 70%, אבל זה לא כתוב בתיקון, ואני מציע לכתוב את זה, כי על-פי הנוסח המקורי כתוב במפורש: "יתרת ההלוואה עד גובה של שני-שליש תינתן כערבות". המשפט הזה לא מתוקן, ולכן ייווצר פער בין ההון העצמי לבין סך כל ההלוואה שתינתן. הדבר הזה טעון תיקון. אבל זה תיקון טכני. אני מניח שהדבר הזה ייעשה.

הבעיה היותר-גדולה נעוצה, כמובן, בעובדה שבעבר כל יתרת הסכום נמסרה כהלוואה בערבות המדינה. המטרה של הערבות היא להוציא את המקלות מגלגלי הבירוקרטיה. אני חושש שהיום, עם

הבקשה לערבות בנקאית על חלק מהסכום ייווצרו קשיים שיכבדו על המשקיע מעבר לקשיים הקיימים.

אני חושב שהדבר הזה, אדוני השר, גם לא נחוץ, כי קיימת הוראה של החשב הכללי מלפני שנתיים. ולפיה יהיו הבנקים אחראים לכישלון אם יתברר שהם לא בדקו כנדרש ואם הם התרשלו בבדיקה של ההלוואה, על-פי החוק לעידוד השקעות הון.

לכן, אני רואה פה הכבדה מסוימת על מקבלי ההלוואות.

היו"ר ע' מאור:

עליך לסיים.

גדעון שגיא (העבודה):

עוד הערה אחת. יש אפליה בין מפעלים חדשים לבין מפעלים קיימים. 85% מההלוואה תינתן בערבות מדינה למפעלים חדשים, לעומת 70% למפעלים קיימים. על-ידי הרחבת מפעלים קיימים אנחנו יכולים להשיג באופן אפקטיבי יותר הרחבה של התעסוקה, על-ידי זה שאנחנו מרחיבים מפעל שהוכיח את עצמו, מפעל שיש לו הידע, שיש לו מערכות שיווק, והוא איננו צריך להתנסות ולקבל על עצמו סיכונים נוספים.

שר האוצר א' שוחט:

כאשר ההשקעה היא בנכסים ריאליים לבנק, יש שעבוד על הנכסים הריאליים ולכן זה 75%. כאשר ההשקעה היא בהון חוזר – זה 85%.

גדעון שגיא (העבודה):

הבנתי, ובלבד שלא תהיה אפליה בין מפעל חדש לוותיק. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. חבר הכנסת עמיר פרץ – איננו. חבר הכנסת דן תיכון. אחריו – חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, ואחריו – חבר הכנסת עובדיה עלי.

דן תיכון (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני מתנצל, אינני רוצה לפגוע בך, אבל כל פעם שאני שומע את נאומך, אני שואל את עצמי: היכן אני מצוי, גברתי היושבת-ראש?

היו"ר ע' מאור:

אתה רוצה שאני אענה לך, חבר הכנסת תיכון?

דן תיכון (הליכוד):

את יכולה לענות לי כשאת רוצה.

לגופו של עניין, התיקון לחוק לעידוד השקעות הון המונח לפנינו הוא שינוי המתבקש מאובדן כספים רבים שניתנו במסגרת החוק לעידוד השקעות הון (תיקון מס' 39), תיקון על שמו של השר לשעבר משה נסים. מסתבר שבעקבות מתן ערבות מדינה בהיקף של 100% ניתנו הלוואות לכל מיני גופים, כשהדברים לא נבדקו עד תומם, ויש דוח של מבקרת המדינה שאומר – – –

קריאה:

על מי מוטלת החובה לבדוק, על הבנק?

דן תיכון (הליכוד):

על הבנקים. והביקורת מופנית כלפי הבנקים, שהיו אמורים לבדוק את התוכניות הללו. מסתבר שחלק מהכסף – לא חלק גדול, לא דרמטי, אבל די מהותי – הלך לאיבוד כתוצאה מזה שתוכניות לא נבדקו דיין, הכסף ניתן בקלות ובערבות המדינה, והבנקים לא בדקו. כשזה על חשבון משהו אחר, הם לא צריכים לבדוק. ואז, מטבע הדברים, בדיקה, שלא היתה מעמיקה, גרמה לכך שחלק מהכסף שניתן בערבות המדינה – אבד.

גדעון שגיא (העבודה):

בעקבות זה יש הוראה שהבנקים יהיו אחראים – – –

דן תיכון (הליכוד):

אינני חושב שיש הוראה כזאת. אינני חושב שזה רציני. יש חוזים, יש כללים, כך נוהגים.

ואולם, אדוני השר, כבר אמרתי שאני מקדם בברכה את השינוי הזה, את הורדת שיעור ההון העצמי מ-33% ל-30%. זה תמיד טוב, זה מקל. וכך גם לגבי ערבות המדינה, שתתחלק עכשיו בין הבנקים ובין המדינה, והאחריות של המדינה תקטן, קרוב לוודאי שגם ההפסדים.

בהזדמנות זו תרשה לי להעיר לך, אדוני שר האוצר, שכל עניין החוק לעידוד השקעות הון איננו ברור. יש גרסה של שר התעשייה והמסחר ויש גרסה של אהרן פוגל. אנחנו מבקשים, על אף העובדה שהארכנו את תוקף החוק לעידוד השקעות הון במסגרת חוק ההסדרים במשק, כמדומני לשנה וחצי, אנחנו מבקשים שייעשה סדר וכל העניין הזה ייבדק וטיפול ההכרעה, האם מקבלים את גישתו של אהרן פוגל, או לחלופין ממשיכים בדרך הנוכחית. לא טוב שמדברים על העניין ולא מכריעים. כאמור, זו הבעיה שאותה אני רואה במסגרת החוק לעידוד השקעות הון. הייתי רוצה לשמוע את דעתך, האם אתה תומך בהמלצות פוגל, או שאתה תומך בהמלצות שר התעשייה והמסחר, כפי שבאו לכלל ביטוי באמצעות המנכ"ל לשעבר ומנהל ה"בונדס" היום. זו השאלה שעומדת בעצם על סדר-יומנו. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה לחבר הכנסת דן תיכון. חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, אחריו – חבר הכנסת עובדיה עלי, ואחריו – חבר הכנסת מיכאל איתן.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, עמיתי חברי הכנסת, אני מצר על כך, שכאשר דנו בהצעת החוק הזו, שעכשיו מבקש שר האוצר לתקנה, לא חשבנו על כך, שכאשר אנחנו מטילים על הממשלה ליטול סיכון של 100%, משמעות הדבר, שהממשלה – דהיינו פקידה, הם שבודקים את טיבו של הלווה, שהרי ממשלה איננה יכולה להבטיח, שכשהיא עוסקת בביצוע, היא עוסקת באופטימום. ובאמת השר הודה כאן, וזאת לא היתה הצעה שלו, שהיו כישלונות. לאמור, אנחנו, הממשלה, בדקנו טיבם של לקוחות, אנחנו נטלנו על עצמנו סיכון של 100%, ונמצא אצל כמה מהם שהיו תקלות בתחום הזה.

לכן, אני חושב שהתיקון הזה טוב בכך שאנחנו למעשה מאמצים דבר שאנחנו יודעים אותו, שכאשר אנחנו מטילים על גופים פרטיים לבדוק ולהיות אחראים, הם עושים את זה, בעיקרון, טוב יותר מאשר הממשלה עושה את זה. לכן, יש כאן מעין הפרטה, הטלת משימה על גורמים חיצוניים, על בנקים, לגבי טיבם של לווים חיצוניים. ולכן אני מחייב את ההצעה הזאת.

אולם, יש בחוק הזה נושאים שמקשים על משקיעים בהשוואה למצב הקיים. ואומרים דברי ההסבר: כדי לא לפגוע בזכותו של מי שכבר קיבל אישור, לכן אנחנו לא נפגע באלה שכבר בצנרת. והשאלה שאני מבקש לשאול, אדוני שר האוצר, היא: האם הגיעה העת להכביד במשהו על משקיעים בתחום

השקעות ההון? נכון הוא שאנחנו נמצאים היום בתהליך המדיני, שהחילונו בו זה כבר, והתהליך הזה יוצר אפיקים רחבים מאוד להשקעות. ואני שומע בשוק, שיש התעניינות בעסקי מסחר, בהשקעות. אבל אנחנו יודעים שאיננו משק אופטימלי מבחינה מדינית, ולא נהיה עוד תקופה רבה.

לכן, השאלה שאני מבקש לשאול, והייתי מבקש שהשר יענה עליה בדברי התשובה: בצד התיקון הזה, שאני מחייב אותו, והוא נכון, האם יש מקום היום להכביד, אפילו ההכבדה היא קלה?

אני הייתי מבקש לומר, שאף שאנחנו משקיעים – הממשלה משקיעה – יותר בתשתיות בהשוואה לעבר, ויש התפתחות בתחום הזה, עדיין משקיעים מתלוננים – ואני יודע שזה תהליך ארוך – שיש להם קשיים ביורוקרטיים בשעה שהם באים ליישם את הרעיונות הטובים שלהם הלכה למעשה.

לכן, עם הראייה בחיוב את הצעת התיקון, ואני מחייב אותה, הייתי מבקש שהשר ימסור לנו איך הוא רואה את ההתפתחות של ההשקעות בקווים כלליים, בהשוואה לתקופה שהיינו עדים לה עד היום, והאם הכבדה שקיימת בחוק איננה מיותרת לדעתו. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה לחבר הכנסת ויינשטיין.

אני מזמינה את חבר הכנסת עובדיה עלי.

עובדיה עלי (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני תומך בהצעת החוק המונחת לפנינו. לעניות דעתי, הצעת החוק היא בעתה, היא מתבקשת על שני חלקיה, גם החלק הראשון, שמקטין את ההון העצמי, אומנם בשיעור קטן משליש, ל-30%, אבל יש בכך כדי להקל על המשקיעים, ויש בכך גם משום פיצוי-מה על החלק השני, שאולי מכביד על המשקיע, אבל הכבדה זו היא במקומה. העובדה שהיום מוצע, שרק 75% מההלוואה יינתנו בערבות המדינה, היא הצעה טובה, משום שזה יחייב את הבנקים יותר לפשפש במעשיהם ולבדוק בצורה הרבה יותר רצינית את טיב ההשקעה, את טיב המשקיע, את היכולת של המשקיעים, את הפוטנציאל, את תוכנית ההשקעה עצמה. ואני חושב שטוב עושה האוצר שכך נוהג. אלה הטוענים, שמרכז ההשקעות אמור לבדוק את ההשקעות, נדמה לי שטענה זו איננה במקומה מסיבה אחת, משום שאין להם היכולת והאפשרויות לבדוק בצורה מקיפה ורצינית ועניינית כל השקעה והשקעה. עצם העובדה שהבנק צריך לסכן חלק מהכספים שלו, 25% מסכום ההלוואה, זה בוודאי ידרבן אותו ויחייב אותו לעשות בדיקות הרבה יותר רציניות ממה שמתחייב היום.

עם זאת, אדוני שר האוצר, כאן מדברים על נושא הצמיחה, והוא הנושא המרכזי והחשוב ביותר שעומד לפנינו. חשוב מאוד שכל נושא חוק לעידוד השקעות הון יסוכם. האוצר הציע בזמנו להאריך בחצי שנה את תוקפו של חוק לעידוד השקעות הון, במסגרת חוק ההסדרים, וכידוע לך, ועדת הכספים עצמה האריכה בשנה וחצי, וזאת כדי לאפשר לכם להיערך, לתת לאוצר זמן מתאים להיערך ולקבוע את המדיניות בעניין זה, כך שחוק לעידוד השקעות הון יענה מצד אחד על צרכי המשק ויביא

לצמיחה, ומצד אחר גם יעלה בקנה אחד עם המדיניות שלכם ועם מדיניות האוצר, עם כל מה שמשמע מכך.

אנחנו מבקשים ממך, שבדברי תשובתך תציין מהי המדיניות שלכם בעניין זה. האם אתם נערכים להכין הצעת חוק לעידוד השקעות הון, כך שתדביק את הצרכים וגם תענה על מה שמתבקש?

כפי שאמרתי בתחילת דברי, אני אתמוך בהצעת החוק. הצעת החוק היא נכונה ובמקומה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת עובדיה עלי. אני מזמינה את חבר הכנסת מיכאל איתן, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת דוד מנע, ואחריו – חבר הכנסת שלמה בוחבוט.

מיכאל איתן (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אדוני שר האוצר, אני אתמוך בתיקון הזה. אני בעדו, אם כי בעיקרון אני חושב, שצריך לבדוק את כל הנושא של השקעות ההון במדינת ישראל. יש כאן איזה תיקון חלקי, שכנראה בא לתת מענה לבעיה מאוד מסוימת בתוך המכלול, כאשר המכלול כולו עדיין טעון בדיקה. כך יש לי הרושם וכך אני שומע שיש ערעורים שניים, שלישיים ואולי כבר רביעיים על היעילות של החוק לעידוד השקעות הון, כשבסופו של דבר חוק לעידוד השקעות הון לא נועד לכך שהממשלה תשקיע הון במקום שממנו לא צומח אחר כך שום דבר.

העובדה היום היא, שאם החוק הזה בא לתקן ליקוי שלא קיבלנו עליו נתון, יכול להיות שלא שמעתי, שכתוצאה מהשיטה הקיימת המדינה נאלצה לפרוע ערבויות מדינה שניתנו בגין השקעות הון בסכומים גדולים – העובדה מלמדת שהחוק אינו משיג את מטרתו. ספק אם המעורבות החלקית של הבנקים תפתור את הבעיה.

נקודה שנייה שאני רוצה לעורר כאן – אם יש לנו חוקי השקעות הון כל כך טובים, איך זה קורה שאנחנו לא מצליחים לגייס בעלי הון מחוץ-לארץ שיבואו לארץ וישקיעו? מדוע אנחנו לא אטרקטיביים מספיק עם הסובסידיות הגבוהות האלה, על מנת שיבוא הון מחוץ-לארץ? תקן אותי אם אני טועה, אבל נדמה לי ששיעור של 90% מהסכומים הזעומים בעקבות החוק לעידוד השקעות הון הוא סכומים של יזמים מקומיים, ורק מיעוט שבמיעוט הוא סכומים שמגיעים דרך יזמי חוץ. הסיבה לכך, אם אני לא טועה, היא הצורך להתגבר על הביורוקרטיה הקשורה במה שקרוי הקמת מפעלים על-פי חוק לעידוד השקעות הון.

בגדול אני רוצה לציין לשבח את שר האוצר על הניסיון שהוא עורך בקידום אזורי הסחר החופשי, הייצור לסחר חופשי, וזו אולי דרך אחרת לנסות ולהשיג אותן מטרות. במקום שהממשלה תהפוך להיות אובייקט שמשתתף בסיכון, במקום שהיא תידרש לעמוד במעין שותפות עם אדם פרטי, כאשר האדם הפרטי לפעמים בונה את כל העסקה רק על הבסיס הזה שהוא יקבל את ההשקעה או את ההשתתפות הממשלתית, אם זה במענק ואם זה בהלוואה בערבות מדינה בתנאים נוחים, וזה

התמריץ שלו לעשות את העסק שלא יכול להיות חי הנושא את עצמו; הרי בשיטה השנייה, כאשר הממשלה אומרת: אדרבה, אנחנו לא מוכנים לסכן דבר, אנחנו לא משקיעים שום דבר, כל ההשקעה שלך, אבל אם תצליח, אנחנו נפטור אותך בעתיד ממסים – אני חושב שהגישה הזאת היא הרבה יותר טובה, היא מסכנת פחות את ההון של המדינה והיא יכולה לסייע לנו להביא משקיעי חוץ וגם לצמצם את הביורוקרטיה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת מיכאל איתן. אני מזמינה את חבר הכנסת דוד מנע. אחריו – חבר הכנסת שלמה בוחבוט, ואחריו – חבר הכנסת סאלח טריף.

דוד מנע (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני מבקש לברך על הצעת החוק הזאת, שבאה לעודד השקעות של יזמים שונים שרוצים להשקיע ביצירת מקורות תעסוקה חדשים במדינת ישראל. אבל אני רוצה לשאול אתכם, ואותך, אדוני שר האוצר, כאשר אתם מדברים על כך שיוקטן ההון העצמי המזערי, יוקטן שיעור הערבות שהמדינה נותנת על ההלוואה באופן שהבנקים ייטלו חלק בסיכון שלפי החוק הוטל במלואו על המדינה – אני רוצה לשאול אותך ואותנו: האם הבנקים האלה, שאתם חושבים שהם ייקחו חלק בסיכון, האם הם לא יקשו את המצב? אם אתם גורמים לכך שהבנקים ייטלו חלק בסיכון – אתה באמת מאמין שהבנקים במדינת ישראל ייקחו איזה סיכון על עצמם, מה שהמדינה לא לוקחת על עצמה? האם הדבר הזה לא יגרום לסרבול ולביורוקרטיה, שיזמים המשקיעים במדינת ישראל, או ישראלים שרוצים להשקיע כסף ביצירת תעסוקה חדשה, לא ייתקלו בביורוקרטיה, שהכול יהיה קל עבורם כי אנחנו במצב של אבטלה ואנחנו זקוקים לאותם משקיעים?

אם כבר אנחנו דנים בנושא של השקעות הון והשקעות בארץ, אנחנו לא מסייעים מספיק ליזמים שרוצים להשקיע מהונם בארץ, גם עם ערבות מדינה וגם בלי ערבות מדינה, משום שהיום יזם שרוצה להשקיע במדינת ישראל נתקל בקשיים הולכים וגוברים. היו שיפורים בזמן האחרון. מרכז ההשקעות עושה עבודה מצוינת, ואני גם מכיר את העומד בראשו, אבל עדיין אנחנו מדינה ביורוקרטית בכל הדברים האלה, משום שלפעמים אנחנו מערימים קשיים ועושים טובה למשקיע שאנחנו בכלל מסכימים שהוא יבוא לארץ וישקיע כסף במדינת ישראל. עד היום אין גוף מרכזי, כפי שקיים בארצות-הברית ובאנגליה, שאצלו יכול יזם לברר ולקבל את כל האינפורמציה, בדלפק אחד, ולבוא ולהשקיע. פעם ניסו לעשות זאת בבנק לפיתוח התעשייה, וזה לא הצליח. עדיין אין גוף כזה של מידע, אין דלפק, שאליו יכול יזם לבוא ולקבל את כל המכלול, מכל התחומים. היום יזם שרוצה להשקיע בתעשייה – ילך למרכז ההשקעות. יזם שירצה להשקיע בתיירות – ילך למשרד התיירות. עדיין אין גוף מרכזי ריכוזי, שירכז את כל המידע ליזם שרוצה להשקיע במדינת ישראל.

אנחנו חייבים לעודד את היזמים שישקיעו. אם הצעת חוק זו באה לעודד, אדוני שר האוצר, השקעות במדינת ישראל, הרי כל הצעה מהסוג הזה תבורך, משום שהיא יוצרת תעסוקה, משום שהיא מצמצמת את האבטלה. רק בדרך הזאת אנחנו נצמצם את האבטלה, ולא בשום דרך אחרת. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת דוד מנע. אני מזמינה את חבר הכנסת שלמה בוחבוט. אחריו – אחרון הדוברים, חבר הכנסת סאלח טריף.

שלמה בוחבוט (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, גם אני רוצה להצטרף ולברך את שר האוצר על התיקון, או יותר נכון על הצעת החוק, כי אני חושב שחוק לעידוד השקעות הון חייב לעבור מהפכה.

אני מחזיק בידי מכתב שרק היום ניסחנו אותו – מספר השערים – ואנחנו רוצים להגיש אותו לאוצר.

מדינת ישראל החליטה על החוק הזה על מנת לפזר את האוכלוסייה ולהביא משקיעים לערי הפיתוח. אני חושב שהחוק חייב לעבור תיקונים מרחיקים-לכת על מנת להביא יזמים לפריפריות הרחוקות. לא די במתן מענקים ולא די בהקמת מבנים. אנחנו חושבים, שבמקום לתת כספים, מענקים, צריך לתת יותר פטורים. לדוגמה, היינו מציעים לתת קרקע חינם, כמו שנותנים היום; להמשיך לתת את הפיתוח; לפטור את היזם מתשלום ארנונה במשך עשר שנים; להוריד את דמי השכירות – היום דמי השכירות בערי הפיתוח הם גבוהים ביותר.

ולכן אנחנו חושבים שיש צורך משמעותי ביותר לקחת את החוק, לפרק אותו, ללמוד אותו ולחוקק אותו מחדש. הייתי פעם אחת בישיבת הוועדה לענייני ביקורת המדינה. מתברר שמדינת ישראל מתקשה לגבות למעלה מ-300 מיליון דולר מכל מיני יזמים שלא ביצעו את מלוא התוכנית. זה דבר שהדעת אינה סובלת.

אני רוצה לומר לחבר הכנסת דוד מנע, שיש שיפור משמעותי מאוד בתחום הביורוקרטיה של משרד התעשייה והמסחר ושל המרכז. אנחנו רואים היום שחלק מהיזמים מקבלים תשובות במהירות רבה. ובכל זאת אני שואל, אם אנחנו עושים בדיקה, האם אכן התעשייה מגיעה למקומות שאנחנו רוצים שתגיע אליהם. אני מדבר על קריית-שמונה, על חצור, על המקומות הרחוקים האלה. לשם כך החוק הזה חוקק.

אני רוצה לסיים בהצעה לשר האוצר. אני יודע שבמשרדך יושבים היום על שינויים בנושא של החוק. אני מציע שתשתפו את ראשי ערי הפיתוח, כדי שנוכל באמת להביא איזו הצעה, להביא כמה שיותר מפעלי תעשייה גדולים, ולא רק יזמות קטנה. אנחנו מברכים עליה, אבל אנחנו רוצים גם יזמות גדולה, שתפריח את ערי הפיתוח, בגליל ובנגב. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת בוחבוט. אני מזמינה את חבר הכנסת סאלח טריף, אחרון הדוברים.

סאלח טריף (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, אדוני שר האוצר, גם אני רוצה לברך אותך מכל הלב, כמו כל הדוברים האחרים. אני מניח, שכאשר אתה מביא את החוק הזה, כוונתך בקטע אחד אכן לעודד יותר יזמים, ואתה עושה הקלה; ומצד שני, כוונתך לשמור על כספי המדינה ולהבטיח אותם.

אבל, עם זאת, ידידי שר האוצר, יש לי חשש משני דברים. האחד, כשאנחנו מדברים על הקלה בהון העצמי המזערי, מ-33% עד 30%, אינני יודע אם ההקלה הזאת של 3% היא דבר משמעותי, שיכול לאפשר ליותר יזמים לפעול ולעודד השקעות. אינני יודע אם יש באחוז הזה סיוע גדול, כאשר אנחנו מדברים על השקעות גדולות בתעשייה וכאשר אנחנו מדברים על מדיניות ממשלתית פתוחה לעידוד השקעות הון. אנחנו מדברים היום על כך שמדיניות הממשלה היא לפתור בעיות, ליצור מקומות עבודה ולאפשר יותר יזמות ותעשייה.

אדוני שר האוצר, אני רואה בחלק השני של הצעת החוק החמרה בנושא הערבות. כי בצורה הזאת הבנק יהפוך גורם ביורוקרטי נוסף. הרי זמן רב טענו, ובצדק, שיש לנו הרבה ביורוקרטיה בקטע של החוק לעידוד השקעות הון. השאלה היא אם המעורבות הנוספת, כמו שאמרו גם חבר הכנסת מנע ואחרים, לא תשיג את התוצאות ההפוכות; כלומר, האם הבנק, שיהיה אחראי לקטע של 25% או 15%, שזה הצד שלו בערבות להלוואה, לא ישים בפני המשקיע מכשולים נוספים. בכך הבנק יהיה עוד גורם ביורוקרטי. כוונתנו היא מראש לפתור בעיות ביורוקרטיות ולעודד את ההשקעות, ולא להפוך את הבנקים לעורמי הקשיים על פיתוח התעשייה ועידודה.

אדוני שר האוצר, יהיה חשוב מאוד אם באמת תפתור את הבעיות הביורוקרטיות. אני מאוד מקווה שבהצעת החוק אכן נבדק הנושא עם הבנקים, כך שהם באמת לא יעשו בעיות בקטע הזה. זה חשוב מאוד, כי אנחנו רוצים לסייע לתעשייה, אנחנו רוצים לסייע לתעשיינים וליזמים. יש סכנה לכספי המדינה. והמטרה החשובה ביותר היא הקמת תעשיות חדשות ופתרון בעיות אבטלה. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת סאלח טריף. אדוני שר האוצר, התייחסותך בבקשה.

שר האוצר א' שוחט:

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, אענה במלים מספר על השאלות שנשאלתי. קודם כול, חבר הכנסת מגן, אתה טעית במקצת. יש לנו שתי מערכות. המערכת שאתה התייחסת אליה היא המערכת של העסקים הקטנים. אני זכיתי להיות יושב-ראש ועדת הכספים כשהתחילו בזה. זו תוכנית מאוד מוצלחת, עם מעט מאוד כישלונות. בימים אלה חתמתי על בקשה לוועדת הכספים של עוד 150 מיליון שקלים. פיזרנו את זה בין כמה בנקים. עשינו מכרז על הדרכה לאלה שלוקחים את הכסף, שיכינו תוכנית פיננסית וידעו לקרוא מה הם הולכים. נדמה לי שהסכום מגיע כבר ל-600 מיליון שקלים. זו תוכנית מאוד מוצלחת, שבאמת עזרה לעסקים הקטנים.

פה מדובר במסלול מהיר הרבה יותר, במסגרת חוק לעידוד השקעות הון. התוכנית הקודמת איננה עסקים מאושרים, אלא פשוט עסקים קטנים ויוזמות קטנות. פה מדובר במסגרת חוק לעידוד השקעות הון. וכאן אני משיב לכמה חברי הכנסת. שמחתי על התמיכה הרחבה בשינוי. היה לנו מספר לא קטן של כישלונות, שכן הערבות כולה של המדינה. לבנקים לא היתה שום בעיה. זה מסלול מאוד מהיר. אני מאוד מצטער שלא הבאתי את המספרים המדויקים, אביא אותם לדיון בוועדת הכספים, אבל אם אינני טועה, המסגרת שאושרה במסלול הזה היתה כ-1.5 מיליארד שקלים ערבויות. המימוש היה הרבה פחות, 600 מיליון שקלים. והכישלונות היו בסביבות 60-70 מיליון שקלים, שזה די הרבה, אף שאנחנו בתקופה הראשונה של ההחזרה.

חשבנו – לא כדי לעשות ביורוקרטיה – כי מן הראוי שהבנק יבחן את התוכנית וייקח סיכון קטן, לא גדול. כי אם אנחנו אומרים: 85% מדינה, ו-15% בנק מ-70%, זה אומר בסך הכול 10% על התוכנית. זה סיכון קטן מאוד מבחינת הבנק. אבל אני מקווה שהדברים האלה ייתנו בדיקה נכונה יותר וימנעו את הכשל, שהתייחס לחלק מהדברים.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני השר, כשאתה אומר 60-70 מיליון, אלו ערבויות מדינה שהבנקים לקחו?

שר האוצר א' שוחט:

כן; לא היו החזרים על-ידי הלווים, והמדינה היתה צריכה לכסות את הכישלון.

בקשר לחוק לעידוד השקעות הון, אנשים מספר העלו כאן את העניין. נכון שהיתה ועדה רחבה בראשותו של מר פוגל. הוועדה הכינה את המסקנות. היו לנו דיונים מספר. יש מחלוקת על המסקנות. גם בהגשת המסקנות היו כמה משתנים, כמה וריאנטים. המסקנות לא היו אחידות. קיימנו ישיבה אחת, והשבוע שר התעשייה והמסחר ואנוכי סיכמנו לקיים פגישה שנייה, רחבה, עם הוועדה, ולאחר מכן להתלבט בקשר לחוק. יש גרסאות שונות, יש דעות שונות. לא הייתי רוצה להרחיב עכשיו. אני מניח שלאחר שנחליט, הדבר יעבור אל הכנסת לחקיקה.

חבר הכנסת מיכאל איתן שאל בקשר לבעלי הון מחוץ-לארץ. הכניסה של בעלי הון מחוץ-לארץ אינה מותנית רק בביורוקרטיה. היא היתה מותנית מאוד בסיכון להשקיע במדינת ישראל. אני יכול להגיד לך שיש התעניינות מרובה, אבל יש מימושים רבים. אקח אולי דבר, שהוא חשוב מאוד מבחינת מה שקורה במשק, והוא יכול לשמש דוגמה. ואולי מכיוון שהתחילה בו הממשלה הקודמת, אני יכול רק לברך על התוצאות עכשיו.

אקח לדוגמה את "יוזמה". "יוזמה" זו חברה ממשלתית עם הון עצמי, שהתחיל ב-50 מיליון דולר. בתקופתי כבר היה צריך להגדיל את זה ל-100 מיליון דולר. והיא גייסה עוד כ-200 מיליון דולר, כמעט כולם מחוץ-לארץ. והיום יש לנו מערכות של קרנות הון סיכון בנפח של 300 מיליון דולר, שזה סכום ענקי, והם מחפשים את ההשקעות למטה. הקרנות האלה מחפשות את ההשקעות ב-RND, ב-

START UP, בשלב של פיתוח וסיכון. לשמחתי הרבה, התוכנית הזאת הצליחה באופן יוצא מן הכלל. האמת היא, שיש אלי פניות נוספות להגדיל את זה, ואני משהה את זה.

מיכאל איתן (הליכוד):

האם הן משקיעות בחברות שהמאפיין שלהן עצמן זה שהן חברות שקיבלו סיוע דרך המרכז להשקעות?

שר האוצר א' שוחט:

לא, החברות האלה, רובן, תקבלנה מהמדען הראשי. אתה יכול לתאר לעצמך מצב: יש 100 מיליון דולר של המדינה, יש 200 מיליון דולר הון זר שנכנס לארץ, ונניח שהקרן מורכבת – ניקח דוגמה מעשית – מ-8 מיליוני דולר "יוזמה", 12 מיליון דולר הגוף החיצוני, קרן של 20 מיליון, והיא מחפשת את ההשקעות. אם היא נכנסת להשקעה בדבר שזכאי לתמיכת המדען הראשי, הגוף שלמטה מקבל את הכסף מהמדען הראשי. הוא, כמובן, יכול להחזיר אותו או לא להחזיר אותו. היתרון בקרן למשקיע הזר, שאם יש הצלחה, אפשר לקנות את מניות הממשלה במחיר קבוע; זאת אומרת, נדמה לי – דולרי פלוס ריבית, או משהו כזה. לכן זה כמובן ברור, שאם יש הצלחה מסחררת, קונים את מניותיה של הממשלה במחיר קבוע, ולמעשה זה נותן יכולת רבה למשקיע.

מה שאני רוצה להזכיר, שעל-פי הכלל הזה הממשלה אף פעם לא מנהלת. זאת אומרת, תמיד יש ליזם למעלה מ-51%, והוא מנהל את העסקים. ההצלחה היא גדולה. הבעיה היא שעדיין לא מימשו את כל הכספים בכניסה לפרויקטים ממשיים. אם אינני טועה, שליש מהנפח כבר מומש, ואומר לי מנהל הקרן, יגאל ארליך, שהיה המדען הראשי במשרד התעשייה והמסחר, שהוא חושב שבתוך שנה, שנה וחצי, יהיה מימוש של העניין.

אנחנו חושבים שבדיקת הבנקים תהיה יעילה יותר מבדיקה של פקידי ממשלה, כאלה או אחרים. הבנקים, שהסיכון שלהם איננו גדול – כפי שאמרתי, במקרה של 15% מ-70%, זה 10%, ו-25% מ-70% זה 17.5% – אנחנו מאמינים שהבדיקה של הבנק תהיה טובה, וחשוב שקרן שהיא בנפחים כל כך גדולים, בבקשות כל כך גדולות, תהיה לה בקרה מסוימת של הבנקים. אני מקווה שהפעילות בנושא לא תקטן כתוצאה מכך שהבנקים יהיו מעורבים.

אני פונה ומבקש שנית להעביר את הצעת החוק להכנה לקריאה שנייה ושלישית בוועדת הכספים.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לכבוד שר האוצר.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים כעת להצבעה בקריאה ראשונה על הצעת חוק לעידוד השקעות הון (תיקון מס' 39) (תיקון מס' 3), התשנ"ד-1994. נא להצביע בעד או נגד העברת הצעת החוק לוועדת הכספים להכנתה לקריאה שנייה ושלישית.

הצבעה מס' 13

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 14

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק לעידוד השקעות הון (תיקון מס' 39) (תיקון מס' 3), התשנ"ד-1994, לוועדת הכספים נתקבלה.

היו"ר א' סלמוביץ:

14 תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובעת שהצעת החוק לעידוד השקעות הון (תיקון מס' 39) (תיקון מס' 3), התשנ"ד-1994, עברה בקריאה ראשונה והיא מועברת לוועדת הכספים להכנתה לקריאה שנייה ושלישית.

הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 96) (קופת גמל – עסקאות בניירות ערך זרים), התשנ"ד-1994
(קריאה ראשונה)

היו"ר א' סלמוביץ:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא הבא בסדר-היום: הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 96) (קופת גמל – עסקאות בניירות ערך זרים), התשנ"ד-1994, בקריאה ראשונה. יציג את ההצעה כבוד שר האוצר. בבקשה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

מה עם חוק מס רכוש, אדוני השר?

שר האוצר א' שוחט:

התבקשתי, נעיתי לבקשה וביקשתי לדחות את הדיון לשבוע הבא.

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, הצעת החוק המונחת בפני הכנסת עיקרה הטלת מס בשיעור של 35% על הכנסותיהן של קופות הגמל מניירות ערך זרים ועל ריבית ודיבידנד המשתלמים בגין ניירות ערך אלה.

מאחר שמדיניותנו כיום היא לאפשר השקעות רבות יותר בחוץ-לארץ, לרבות השקעות של קופות הגמל, ומאחר שעל-פי פקודת מס הכנסה הכנסותיהן של קופות הגמל פטורות ממס, נקבע בהצעת החוק הנוכחית כי הכנסה, כאמור, מניירות ערך זרים תחויב במס בשיעור של 35%.

ההשקעה בקופת הגמל מהווה אחד מאפיקי ההשקעה והחיסכון של היחידים, ומטרת החיוב ליצור אחידות בין חיוב המס על השקעת יחידים בניירות ערך זרים לבין חיוב המס המוטל על קופות הגמל.

בתיקון מס' 90 לפקודת מס הכנסה הוסמך שר האוצר, באישור ועדת הכספים של הכנסת, לקבוע שיעור מס מופחת לגבי הכנסות מניירות ערך זרים וכן מריבית או מדיבידנד עליהם, וזאת בסעיף 16ה לפקודת מס הכנסה. בהסתמך על סעיף זה נקבע שיעור מס של 35% על הכנסה מניירות ערך זרים, וכן מריבית ומדיבידנד בגינם, בידי יחידים.

ההצעה המונחת בפני הכנסת תמנע הבחנה לא מוצדקת בשיעור המס בין היחידים לבין קופות הגמל ולא תעודד השקעה באפיק זה או אחר עקב הבדלי מיסוי.

יש לשים לב, כי פעילותן של קופות הגמל בבורסה בישראל, בדומה לפעילותם של היחידים, פטורה ממס, ובאפיק זה של השקעה ההתייחסות מבחינת המס דומה. על כן אני מבקש מהמליאה לאשר את ההצעה בקריאה ראשונה ולהעבירה לדיון בוועדת הכספים.

אני מבין שחברי הכנסת ערים לעובדה שיש צורך בהשוואת המיסוי במסלולים השונים, ומכיוון שמס על יחידים בהשקעה בחוץ-לארץ הוא בשיעור של 35%, אין שום סיבה שגם קופות הגמל המשקיעות בחוץ לא תמוסינה באותו שיעור. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לכבוד שר האוצר.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים כעת לדיון בהצעת החוק. רשימת הנואמים סגורה, לכל נואם שלוש דקות. נואם שלא ימצא באולם וייקרא שמו, לא יוכל לנאום.

אני קוראת לראשון הדוברים – חבר הכנסת מאיר שטרית; איננו. חבר הכנסת שאול יהלום – איננו. חבר הכנסת חיים אורון – איננו. חבר הכנסת גונן שגב – איננו. חבר הכנסת מיכאל איתן, בבקשה; אחריו – חבר הכנסת עמיר פרץ, ואחריו – חבר הכנסת טלב אלסאנע.

מיכאל איתן (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, דומני שלהצעת החוק הנדונה יש השלכות די משמעותיות מבחינת שוק ההון בישראל, ואני לא בטוח שהרצאת הדברים של שר האוצר נגעה בכל הנקודות הנדרשות על מנת שאנחנו נוכל להחליט בדבר ההשלכות של הצעת החוק הזאת. נכון שמטבע הדברים, בקריאה ראשונה הדברים הם מאוד כלליים, אבל בכל אופן מזדקרות ועולות שאלות מספר.

הרי מדובר פה בקופות גמל, שהיתה מדיניות מסוימת להפנות אותן גם להשקעות בחוץ-לארץ, על-ידי רכישת ניירות ערך זרים. מצד אחד, אדם יכול לבוא ולומר: רגע אחד, אם במדינת ישראל קופות הגמל מחזיקות כספים, מדוע שהם לא ישמשו תמריץ להשקעה ליצירת צמיחה במדינת ישראל, על-ידי השקעות נוספות במשק הישראלי? מדוע להפנות אותם להשקעה בניירות שמגויסים, אם בחברות ממשלתיות כאלה ואחרות, אם בפירמות בחוץ-לארץ? בזה שנתת היתר, אפשרת כאילו ייצוא הון, ומצד שני אתה רוצה לייבא הון.

אני לא שולל את זה על הסף, משום שהבורסה בישראל נמצאת במצב שההשקעות בה עצמן והשקעות נוספות ברכישת ניירות ערך בבורסה הישראלית מביאות להתרחבות. לא תמיד הכסף גולש להרחבת מקורות תעסוקה וצמיחה כלכלית במשק, לפעמים אנחנו מנפחים – מלה מאוד נפוצה היום – איזו בועה. יכול להיות שהמגמה הזאת שאמרה: בואו נאפשר להוציא את ההשקעות גם לחוץ-לארץ, היא מגמה חיובית בעניין זה.

אבל כאן נשאלת השאלה: אם ניתן בזמנו ההיתר – וזה לא מזמן, תקן אותי אם אני טועה, זה לא מזמן, שנה, נכון?

שר האוצר א' שוחט:

סדר גודל כזה.

מיכאל איתן (הליכוד):

סדר גודל של שנה, כשנתנו את ההיתר. מצד אחד נתנו את ההיתר, מצד שני יצרנו אותו כדבר בלתי אפשרי. כי אם במסחר בשוק ההון הישראלי הם לא ישלמו את המס, האם אנחנו לא מגבילים, אנחנו לא פועלים נגד המגמה שלשמה הפעלנו את ההיתר של רכישת ניירות ערך זרים?

אני רוצה לסיים ולומר, בעיקרון אני חושב שיכולות בהחלט להיות קוניקטורות, ואני חושב שזה חיובי שבמקביל לכך שלצרכים מסוימים המשק הישראלי צריך לייבא הון מחוץ-לארץ, בדיוק באותה עת יכולה להיווצר קוניקטורה מסוימת, שקופות גמל בישראל ישקיעו בעסקים או בתחומים נושאי תשואה גבוהה בחוץ-לארץ. זה מוזר, אבל זה טבעו של המסחר החופשי, ההולך ומתפתח וחוצה גבולות.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת מיכאל איתן.

אני מזמינה את חבר הכנסת עמיר פרץ; איננו. חבר הכנסת טלב אלסאנע – איננו. חבר הכנסת חגי מירום – איננו. חבר הכנסת סאלח טריף, בבקשה; אחריו – חבר הכנסת בנימין טמקין, אחריו – חבר הכנסת יוסף בא-גד, אחריו – חבר הכנסת אלכס גולדפרב, אחריו – חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, ואחריו – חבר הכנסת אלי גולדשמידט.

סאלח טריף (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, אדוני שר האוצר, חברי הכנסת, אני באמת שמח על הצעת החוק המובאת לפנינו ואני רוצה לברך את שר האוצר. אני לא מבין מדוע בזמנו, כשאפשרו להשקיע בחוץ-לארץ בבורסות בעולם, מדוע פטרו את קופות הגמל מהמס הזה? לא הבנתי את הקטע הזה. לכן התיקון הזה מחויב המציאות. התיקון הזה בא אומנם מאוחר, אבל טוב שהוא הגיע.

כולנו בעד זה שיהיו השקעות הון. אנחנו יודעים שבאמצעות הבורסה אנחנו מגייסים כספים להשקעות בתעשייה, לעידוד הצמיחה וכן הלאה. לכן, טוב יהיה אם קופות הגמל גם הן יצטרכו לשלם מס ולא יהיה להן הפטור הזה. טוב יהיה אם אנחנו ניישר אותן עם גופים פרטיים, עם אנשים פרטיים, והן יצטרכו לשלם 35% מס על השקעות בבורסות בחוץ-לארץ.

אבל מכאן, אדוני שר האוצר, אני רוצה לומר כמה דברים חשובים. בימים אלו יש לנו יותר מ-600,000 איש החיים מתחת לקו העוני. נשאלת השאלה, למה אדוני לא חושב ולא מפעיל מספיק אנשים במשרד, כדי שפעם אחת ולתמיד נעשה איזה מיסוי על רווחי הון בבורסה, כדי שנוכל לתת תשובות, אדוני שר האוצר, על בעיות קשות במשק, בעיות חברתיות שמאיימות עלינו?

אני חושב שטוב יהיה אם בהזדמנות הזאת היום, כשאנחנו נאשר את הצעת החוק הזאת, אכן תהיה בדיקה – היו בדיקות רבות – ולא יהיה חשש פעם נוספת, שמא יוטל איזה מס על הבורסה. יהיו בזה משום תרומה למלחמה בעוני ופתרון לבעיות רבות, למצוקות חברתיות. אין לך מקור אחר, אדוני שר האוצר, לכיסוי הבעיות האלה.

לכן, בהזדמנות הזאת אני רוצה לקרוא לך לעשות מעשה בעניין הזה. היום הבורסה הישראלית קצת התבגרה. יש כאלה שאומרים בועה, יש כאלה שאומרים מניות מנופחות. אבל אנחנו עדים לבורסה שמתנהלת בדרך הטובה והראויה ואכן מעודדת צמיחה. אם אנחנו מעודדים צמיחה, טוב יהיה – אינני יודע אם חבר הכנסת תיכון מסכים אתי – שמי שמרוויח כסף בבורסה, מי שמרוויח מההון אכן ישלם

מס מסוים. אנחנו לוקחים מסים מכל התושבים על כל הכנסה, על כל דבר. מי שמשקיע בבורסה ידע שהוא יצטרך לשלם איזה מס. את כל הכסף הזה, אדוני, נוכל להשקיע בפתרון בעיות חברתיות גדולות וחשובות, ובראש ובראשונה במלחמה בעוני.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת סאלח טריף.

אני מזמינה את חבר הכנסת בנימין טמקין – איננו. חבר הכנסת יוסף בא-גד – איננו. חבר הכנסת אלכס גולדפרב – איננו. חברת הכנסת נעמי בלומנטל – איננה. חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, בבקשה; אחריו – חבר הכנסת אלי גולדשמידט, ואחריו – חבר הכנסת רענן כהן.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני מבין שהצעת שר האוצר, הצעת החוק, איננה באה מטעמים פסיקליים, כדי לקבל יותר הכנסות, אלא מטעמים של מדיניות כלכלית.

השאלה שצריך לבחון בוועדת הכספים היא, מדוע חוק ורעיון שהיה טוב לפני שנה צריך לשנות אותו היום בבסיס, בבעיה כה קרדינלית. זו בעיה מתאימה לדין יסודי בוועדת הכספים, ואני בהחלט אתמוך בהעברת הנושא לוועדה.

אני מבקש להתייחס למה שקרה היום בבורסה ולעמדתו של חבר הכנסת טריף, שדיבר לפני. אדוני שר האוצר, אין מה לעשות, אתה נחשב, כמו בכל ממשלה, לראש ממשלה כלכלי. האחריות העליונה, נקרא לזה, המיניסטריאלית, היא שלך. מה שקרה בתקופה האחרונה – – –

סאלח טריף (העבודה):

מה קרה בבורסה היום?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

ירדה.

התבטאויות של אנשים שקשורים בזרועות השלטון, בזרועות הממסד, לגבי מה שקורה בבורסה, התייחסותם משפיעה על הבורסה.

סאלח טריף (העבודה):

היא ירדה לא בגלל מה שדיברנו היום.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אני מקווה שמה שקרה היום ובימים האחרונים לא ייהפך לתופעה.

כפי שאני שולל התבטאותם של קובעי מדיניות בממסד המבצע, אני מחייב כמובן התבטאויות שלנו. אני רוצה לומר לך, אדוני חבר הכנסת טריף – מס על הבורסה, ניסו לדבר על כך בשנות ה-60 ולאחר מכן בשנות ה-70. כל פעם שדיברו על כך – הבורסה צנחה, ולפעמים עברו שנים עד שהתאוששה.

הבורסה נחוצה, ההשקעות בה נחוצות כדי שתהיה עבודה וצמיחה. אתה תטיל מס על הבורסה – תשיג את הצדק, יהיה מס; אבל עם השגת הצדק הזה יהיו לך עוד עשרות אלפי מובטלים, משום שלא יהיו השקעות במשק. השקעות לא באות היום על-ידי חברות פרטיות קטנות. כבר אין דבר כזה. כדי להשקיע ולפתח צריך לגייס ממך 100 שקלים וממנו 1,000 ומהשלישי 10,000, וזה יוצר את המשאבים של החברות לפתח ולהתרחב. אנשים ישקיעו בבורסה אם הם ידעו שאין כרגע מס.

יכול להיות שמבחינת הצדק אפשר לחייב במס וצריך לחייב, אבל במסים לא תמיד אתה נוקט מדיניות לפי הצדק. אתן לך דוגמה. בשנות ה-50 היתה ממשלה עם מפ"ם בתוכה. היא באה ואמרה למיליארדרים: אתם מיליארדרים, אבל אם תביאו לכאן השקעות, אני אטיל עליכם רק מס קטן, של 20%. ואנשים שאלו: מדוע? הרי אלה מיליארדרים. אמרו: כדי להשיג מטרות כלכליות של השקעות וצמיחה, אני מאפשר למיליארדרים האלה לשלם מס נמוך, אף שזה לא צודק. ואלה היו הממשלות בשנות ה-50, הממשלות הסוציאליסטיות, עם התפיסה של 51% מכל השקעה ל"סולל בונה". היתה תפיסה כזאת.

אתה תטיל מס, או תדבר על כך – תשיג שאנשים יגידו: יש צדק במדינה. אבל תגרום לכך שכל המטרות הסוציאליות האמיתיות שאתה רוצה להשיג, של צמיחה ועבודה, לא תשיג אותן.

לכן, אני מציע שנשקול את הבעיה הזאת לפי הראייה הזאת, לפי הראייה לא של הצדק אלא של המטרות הכלכליות.

היו"ר א' סלומביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת אריאל ויינשטיין.

אני מזמינה את חבר הכנסת אלי גולדשמידט. אחריו – חבר הכנסת רענן כהן. אחריו – חבר הכנסת יורם לס. אחריו – חבר הכנסת אפרים גור. אחריו – חבר הכנסת אברהם פורז. הרשימה ארוכה ארוכה.

אלי גולדשמידט (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, אנחנו לא דנים פה בשאלה אם מותר או טוב להשקיע בניירות ערך זרים. העניין הזה כבר הוכרע. הוא הוכרע לכיוון שאני מעודד אותך, לאפשרות של רכישת ניירות ערך זרים.

אנחנו דנים פה בחוק מס, חוק שבעצם מטיל – – –

דן תיכון (הליכוד):

תסלח לי. דווקא כן דנים אם לתת אישור לקופות הגמל להשקיע בחוץ-לארץ. זו השאלה.

אלי גולדשמידט (העבודה):

עד היום אסור היה.

דן תיכון (הליכוד):

זו בדיוק השאלה. תמשיך, תמשיך, אני לא הערכתי לך שום דבר.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אני חושב שאתה טועה, בכל הכבוד.

בתיקון מס' 90 לפקודת מס הכנסה הוסמך שר האוצר לקבוע שיעור מס מופחת לגבי הכנסות מריבית או מדיבידנד על ניירות ערך זרים. הנושא הזה חל גם על קופות גמל.

דן תיכון (הליכוד):

עכשיו יחול על קופות גמל.

אלי גולדשמידט (העבודה):

נכון. הבעיה היא – – –

סאלח טריף (העבודה):

– – –

היו"ר א' סלמוביץ:

אני מבקשת לא להפריע.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אין בינינו חילוקי דעות. העניין כרגע הוא, שבעצם אנחנו מטילים מס בשיעור של 35% על מכירת ניירות ערך זרים על-ידי קופת גמל. קופת גמל שקנתה או רכשה ניירות ערך זרים, ברגע שתמכור היא צריכה לשלם 35% מס, לאחר ניכוי הערך האינפלציוני.

מטרת החוק הזה היא לתקן עיוות מסוים ולהשוות את מצבן של קופות הגמל למצבם של יחידים בקרנות נאמנות, שמשלמות מס בשיעור הקבוע בחוק על מכירת הניירות.

ואני שואל אותך, אדוני שר האוצר. בדברייך התייחסת לנושא של אפיקי חיסכון שונים. אנחנו נמצאים בעידן, שבו יש למדינת ישראל, לדעתי, אינטרס לעודד ככל האפשר אזרחים להשקיע באותם אפיקי חיסכון לטווח ארוך, והם משמשים ביטחון לעת פרישה, כשהאיש יגיע לגיל מבוגר יותר.

אנחנו יודעים, שבקרנות גמל אין הדין של השימוש בקופת גמל כדין שימוש בקרן נאמנות, או בנושא של קניית ניירות ערך בצורה ישירה על-ידי יחידים, כי שם העסק הוא נזיל. היום אתה קונה, מחר אתה מוכר. כאשר האזרח הקטן, שאנחנו כל כך אוהבים לקרוא לו קטן, וזה כל אחד מאתנו, משקיע בקופת גמל, הוא משקיע בדרך כלל לטווח ארוך, ועד שקופת הגמל מבשילה והופכת להיות קופת גמל נזילה, הוא צריך לצבור הרבה מאוד ותק.

אנחנו רוצים לעודד את המסלול הזה. ברגע שאנחנו מטילים מס, אנחנו מרעים את היכולת של קופת הגמל לצבור אותו מרווח של רווחים שאנחנו רוצים לעודד על מנת שאזרחים ישקיעו בקופת גמל ולא בקרנות נאמנות. לדעתי, יש לנו אינטרס ברור, גם למעצבי המדיניות הכלכלית וגם למי שדואג לחיסכון הסוציאלי, שאנשים ישקיעו בקופות גמל יותר מאשר בקרנות נאמנות, ויותר מאשר בקנייה

ובמכירה ישירה של ניירות ערך זרים. וכאשר אנחנו מטילים מס, אנחנו עושים השוואה בין מסלול שאנחנו רוצים לעודד אותו למסלול שיש לנו אינטרס מופחת לעודד אותו.

אני חושב שיש בעניין הזה עיוות סוציאלי, והייתי מציע שוב לשקול את הדברים. אני יודע שהרפורמות במס הכנסה רוצות תמיד להביא לידי אחידות בכל המערכות למסות כל נושא. זה לגיטימי, וזו תפיסה לגיטימית של שלטונות מס הכנסה, אבל אנחנו גם אמונים על הגישה שצריכה לעודד מסלולים שמועדים על-ידינו. השקעה בקופות גמל היא מסלול שצריך לעודד אותו. למסות את המסלול הזה בחלקים ממנו פירושו להפחית את העידוד של מסלול קופות הגמל ולהפחית את יכולתו של האזרח הקטן גם לחסוך וגם לראות רווחים טובים בתום שנים רבות, ולעודד אותו לא להשקיע לטווח קצר על מנת להשיג רווחים מהירים אלא להשקיע לטווח ארוך.

לדעתי, התיקון המוצע כאן אינו משרת את המטרה הזאת. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת אלי גולדשמידט.

אני מזמינה את חבר הכנסת רענן כהן; איננו באולם. חבר הכנסת יורם לס – איננו באולם. חבר הכנסת אפרים גור – איננו באולם. חבר הכנסת אברהם פורז – איננו באולם. חבר הכנסת רון נחמן – איננו באולם. חבר הכנסת סילבן שלום – איננו באולם. חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה – איננו באולם. חבר הכנסת אברהם הירשזון – איננו באולם. חבר הכנסת יגאל ביבי – איננו באולם. חבר הכנסת אברהם יחזקאל – איננו באולם. חבר הכנסת רן כהן – איננו באולם. חבר הכנסת אלי דיין – איננו באולם. חבר הכנסת שאול עמור – איננו באולם. חבר הכנסת פיני בדש – איננו באולם. חבר הכנסת רפאל אלול – איננו באולם. חבר הכנסת אליעזר זנדברג – איננו באולם. חבר הכנסת גדעון שגיא, בבקשה.

גדעון שגיא (העבודה):

מוותר.

היו"ר א' סלמוביץ:

מוותר. חבר הכנסת דוד מנע, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת דן תיכון, ואחריו – אחרון הדוברים, חבר הכנסת עובדיה עלי.

דוד מנע (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, הצעת החוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 96) (קופת גמל – עסקאות בניירות ערך זרים) היא הצעה שקשה לי להתייחס אליה בצורה חיובית, אם כי קשה לי גם לשלול אותה. שהרי מה נאמר פה? נאמר פה שפותחים פתח לקופות הגמל להשקיע בניירות ערך זרים, כלומר להשקיע מחוץ לישראל, אבל עם הפתח הזה אנחנו גם "מענישים" אותן. אומרים להן: אנחנו נמסה אתכן ב-35%. שהרי אם לא נטיל מס, כולם יעדיפו להשקיע בחוץ ולא להשקיע במדינת ישראל.

דן תיכון (הליכוד):

נכון.

דוד מנע (הליכוד):

חבר הכנסת דן תיכון מאשר את דברי. אני שמח.

דן תיכון (הליכוד):

לא, כי הם דיברו כאן על כל מיני דברים. אתה הראשון ששם את הבעיה על השולחן.

דוד מנע (הליכוד):

כן, מאה אחוז, אני שם את זה בדיוק על השולחן.

אם נשחרר אותם לחלוטין ממיסוי, כולם ישקיעו בחוץ-לארץ ולא בישראל. אבל אם נמסה אותם, נשאיר קצת פתח גם להשקעות בישראל. אבל, וכאן האבל הגדול, אנחנו חייבים לגרום לכך שקופות הגמל ישקיעו את כל השקעותיהן בישראל, והן ירוויחו מהשקעות אלה, ולא ירוויחו בחוץ-לארץ, ואת זה אנחנו יכולים לעשות בדרכים שונות, ולא דווקא באמצעות הצעת החוק הזו.

דבר שני, מס על הבורסה. הממשלה הזו משגעת את הציבור בהרבה הרבה דברים, לא רק בתחום המדיני, לא רק בתחום החברתי, אלא גם בתחום הכלכלי. אני אומר לשר האוצר, שאיננו נמצא פה, ופונה אל כיסאו הריק ואומר: תפסיקו לשגע את הציבור עם המס על הבורסה. מה עמדתכם? האם אתם בעד בורסה בריאה, שאנשים ישקיעו וירוויחו, או בעד למסות את הבורסה?

חיים אורון (מרצ):

בעד למסות. היום היא ירדה בלעדי.

דוד מנע (הליכוד):

אחד אומר כך ואחד אומר כך. הנה, אחת מאבני היסוד של הקואליציה, מהכוחות העולים, חבר הכנסת אורון, איש הקואליציה, ממלא-מקום יושב-ראש ועדת הכספים של הכנסת, בעד למסות את הבורסה. ומה יהיה עם הקיבוצים, חבר הכנסת אורון, שכל כך הרבה מושקעים בבורסה? מה יהיה אתם?

אבל אני מציע לשר האוצר, לממשלה, לנציגי הממשלה, להפסיק לשגע את הציבור. כן מס על הבורסה, לא מס על הבורסה. שר האוצר הודיע: אין מס על הבורסה. זאת המדיניות, תעמדו במדיניות הזו ואל תצהירו כל מיני הצהרות סרק שנמסה את הבורסה וכדומה. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת דוד מנע. אני מזמינה את חבר הכנסת דן תיכון. אחריו – אחרון הדוברים, חבר הכנסת עובדיה עלי.

דן תיכון (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אכן האזנתי כאן לנאומים רבים. חבר הכנסת מנע הניח אבן יסוד לפחות להבנת העניין. במצב הנוכחי יש צבירה גדולה בקופות הגמל, כמדומני בהיקף של 45 מיליארד שקלים. תחומי ההשקעה של קופות הגמל הוגבלו לאחרונה, משניטלה מהן האפשרות להשקיע באיגרות חוב מיועדות מיוחדות הן הולכות ומשקיעות יותר ויותר בבורסה, בניירות ערך שנסחרים בבורסה. הן כבר הגיעו להשקעה של כ-13%–14% מההיקף הצבירה שלהן, והן מחפשות אפיקים חדשים, ואז בא משרד האוצר ומאפשר לקופות הגמל להשקיע גם בחוץ-לארץ.

היות שבעיית המיסוי איננה ברורה באשר לקופות הגמל, מטיל עליהן מס הכנסה, על-פי החקיקה שמוצעת כאן, מס על ריבית ודיבידנד בשיעור של 35%.

נשאלת השאלה, האם צריך לתת לקופות הגמל להשקיע בחוץ-לארץ? אינני בטוח, אבל כשמדברים על מחסור באפיקי השקעה, סביר היה להניח שבמוקדם או במאוחר יאפשרו לקופות הגמל להשקיע בחוץ-לארץ או בניירות ערך זרים. זה מה שנקרא שקרן הפנסיה או קופת הגמל שלנו תקבל רשות להשקיע במשקים אחרים. לא בטוח אם זה טוב, אבל זו עובדה.

למה מטילים מס בשיעור של 35%? כשאתה חושף את הכול ונותן אפשרות להשקיע ללא מגבלות, יכולה להיווצר תופעה שבה קופות הגמל ישקיעו בהיקפים אדירים, של מיליארדי שקלים, בחוץ-לארץ, ואז בא האוצר ואומר, כפי שהוא נהג לגבי קרנות נאמנות – נאפשר להשקיע אבל לא ניתן לזה את מלוא הכדאיות על-ידי הטלת מיסוי בהיקף של 35%. זאת אומרת, חושפים אבל מגבילים על-ידי כך הטלת מגבלת מס. ואז קופת גמל שתמצא להשקיע בחוץ-לארץ תדע, שעל הרווחים מוטל מס בשיעור של 35%.

כאמור, זה צעד בכיוון של ליברליזציה, אם כי לא מספיק. לא ברור לנו מה קרה כשאפשרנו לקרנות הנאמנות להשקיע בחוץ-לארץ, מה קרה עם הכסף, כמה כסף הן השקיעו בחוץ-לארץ, האם הן הפסידו ו/או הרוויחו בהשוואה למי שהשקיע במשק הישראלי, בשוק ההון הישראלי.

מיכאל איתן (הליכוד):

נכון למתי?

דן תיכון (הליכוד):

נכון לזה הרגע. כי אתה יודע שהיו בורסות שירדו. דווקא עכשיו הבורסות בחוץ-לארץ התאוששו, וירדו אתמול פעם נוספת. כך שעדיין לא ניתן לסכם. אם אתה רוצה לסכם מה הניבה השקעה של קרן נאמנות שהשקיעה בחוץ-לארץ לפני שנה, נכון לעכשיו זו ההשקעה בעלת התשואה הנמוכה ביותר במשק הישראלי. כמובן, בהשוואה להשקעות שנעשו בישראל, שהניבו תשואות הרבה יותר גבוהות.

כאמור, לבוא ולומר שצריך לתת לכספי חיסכון לטווח ארוך, כגון קופות גמל, להשקיע בחוץ-לארץ – הייתי מזדקק את עמיתי המנהלים את קופות הגמל, לא בחיפזון, בזדירות רבה רבה רבה, שכן בסופו של דבר עלול העניין הזה להסתיים גם בכישלון. אבל כשמדובר בקרנות לחיסכון לטווח ארוך, או קופות גמל, צריך להיות זהיר, ואני לא בטוח שהעניין נשקל עד תומו. כאמור, אנחנו בעד ניסיון.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת דן תיכון. אני מזמינה את חבר הכנסת עובדיה עלי; איננו. אני מבינה ששר האוצר לא יגיב.

אנחנו עוברים כעת להצבעה בעד או נגד הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 96) (קופת גמל – עסקאות בניירות ערך זרים), התשנ"ד–1994, בקריאה ראשונה, והעברתה לוועדת הכספים להכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. נא להצביע.

הצבעה מס' 14

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 4

נגד – אין

נמנעים – 1

ההצעה להעביר את הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 96) (קופת גמל עסקאות בניירות ערך זרים), התשנ"ד–1994, לוועדת הכספים נתקבלה.

היו"ר א' סלמוביץ:

בארבעה תומכים, ללא מתנגדים ועם נמנע אחד, אני קובעת שהצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 96) (קופת גמל – עסקאות בניירות ערך זרים), התשנ"ד–1994, עברה בקריאה ראשונה ומועברת לוועדת הכספים להכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

הצעת חוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב] (תיקון מס' 86)

(ועדות עררים), התשנ"ד–1994

(קריאה ראשונה)

היו"ר א' סלמוביץ:

אנחנו עוברים כעת לנושא הבא שעל סדר-היום: הצעת חוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב] (תיקון מס' 86) (ועדות עררים), התשנ"ד–1994, בקריאה ראשונה – של חבר הכנסת חיים אורון. יציג את ההצעה חבר הכנסת חיים אורון, בבקשה.

חיים אורון (מרצ):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אני מתכבד להציע לקריאה ראשונה הצעת חוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב] (תיקון מס' 86) (ועדות עררים), התשנ"ד–1994.

עיקרה של הצעת החוק להכניס מנגנון נוסף או כלי נוסף שיעמוד לרשותו של מי שרואה עצמו נפגע על-ידי החלטה של פקיד התביעות או של הוועדה הרפואית ויוכל לפנות לוועדת עררים ולמצות את זכויותיו בפניה, ולא כפי שמתחייב עכשיו על-פי החוק, שמי שמערער על קביעה של פקיד התביעות או של ועדה רפואית צריך ללכת ישר לבית-הדין לעבודה. בית-הדין לעבודה עמוס, ההליך מסובך יותר, ממושך יותר, ונפגעים, נכים, ילדים, זכאים שונים, בעצם עומדים בתור בפני בית-הדין לעבודה ומחכים לעתים תקופה ממושכת, ממושכת מדי, במצב שבו מצוקתם רבה – – –

סאלח טריף (העבודה):

אין ועדת ערר?

חיים אורון (מרצ):

אין ועדת ערר. אני שמח שההצעה שהוגשה על-ידי בקריאה טרומית זכתה להסכמה של המוסד לביטוח לאומי. לא רק שזכתה להסכמה, אלא מי שישווה בין החוק בקריאתו הטרומית לקריאתו הראשונה – נוסף הנושא של הערעור על החלטות ועדה רפואית. הנושא המקורי היה רק של פקיד התביעות. בכך המסלול הזה הורחב יותר והוא נותן תשובה, אני מקווה, לציבור רחב. אני בעצם מקווה שהציבור לא יהיה רחב, כי אני מקווה שרובם של הנזקקים ייענו באינסטנציה הראשונה. אבל אם יש להם תחושה שהם נפגעו על-ידי החלטת אותה אינסטנציה הם יוכלו לפנות לוועדה. אגב, הכללים שלפיהם תפעל ועדת העררים הם אותם כללים, לא כללי המשפט אלא הזכויות והכללים הנורמטיביים שעמדו בפני בית-המשפט. המסלול הזה איננו חוסם בסופו של דבר גם הליכה לבית-המשפט, אבל הוא פותח מסלול, שגם לדעת האנשים שעוסקים בנושא, גם לדעת אנשי הביטוח הלאומי, ראוי היה לפתוח אותו.

אני רוצה להעיר הערה עקרונית נוספת ולא להאריך בדברי. לעתים אנחנו נתקלים, וזה לא מקרה יחיד, במצב שבו המחוקק מבטיח זכויות, קובע אותן באופן מאוד מפורט; המחוקק גם במובן הכנסת, ובעיקר הוועדות המתאימות, אבל כל המערכת שמכינה את התהליך הזה עד שהוא מגיע לשלב החקיקה. אחר כך מתברר שנוצר פער גדול מאוד בין הרמה הגבוהה של החקיקה ובין היכולת של האזרח לממש את זכותו על-פי חוק. לעתים מדובר בחסמים ביורוקרטיים, לעתים מדובר בחוסר נגישות או אפילו בחוסר מודעות של האזרח לזכויות המגיעות לו, ולעתים מדובר במערכת ארוכה מאוד, כבדה מאוד ומתמשכת של בקשה ואישורה או אי-אישורה, ערעור ועוד ערעור. כולנו מכירים את הנושאים של ועדות רפואיות, של ועדות לנושא נידות. אני מדבר עכשיו בתחום של מי שהתיקון הזה מתייחס אליהם.

אני חושב שחובתנו כמחוקקים להמשיך ללוות את מעשה החקיקה לא רק בשלב של הגדרת הזכויות והזכויות למיניהן, אלא גם במעקב אחריה – האם הזכויות ניתנות למימוש באופן יעיל בהליך מקוצר ותיקן, כמובן, על-ידי כל מי שזכאי, ובעיקר על-ידי כל מי שרואה עצמו כזכאי.

אני חושב שהתיקון שמוצע כאן הוא מהלך בכיוון הזה. כפי שאמרתי קודם, אני רוצה להודות גם לאנשי הביטוח הלאומי וגם ליושב-ראש ועדת העבודה והרווחה של הכנסת, על כך שהם גם זירזו את הדיון וגם השלימו את הכנת החוק לקריאה ראשונה. יש לי הרגשה, שניתן יהיה די מהר להביא אותו גם לקריאה שנייה ושלישית ולהקים אותן ועדות ערר. מדובר במערכת שצריך להקים אותה. לא מדובר בעלויות גדולות במיוחד, וזה יקל על ציבור הנזקקים בתחומים שבהם מדובר.

סאלח טריף (העבודה):

רציתי לשאול, ברשות היושבת-ראש.

היו"ר א' סלמוביץ:

בבקשה.

סאלח טריף (העבודה):

כתבת ועדה רפואית. זו ועדה שקיימת היום?

חיים אורון (מרצ):

כן. ועדה רפואית קיימת והיא קובעת את אחוז הזכאות של נכה מסוים. אם הוא ערר על קביעתה, הכתובת לערעור היתה בית-הדין לעבודה.

סאלח טריף (העבודה):

אין ועדת ערר על הקביעה?

חיים אורון (מרצ):

אין ועדת ערר על קביעותיה. אם תקרא בהצעת החוק, תמצא שם: במקום "החלטה של ועדה רפואית לעררים" יבוא "החלטת ועדה רפואית לעררים". זאת אומרת, תהיה ועדה שהיא סמכות ערעור על החלטת הוועדה הזאת, או סמכות ערעור על קביעות של פקיד התביעות: "הרואה עצמו נפגע מהחלטת פקיד תביעות בעניין זכאותו לשירותים מיוחדים" – זאת קטגוריה אחרת של שירותים מיוחדים – "רשאי לערור עליה לפני ועדת עררים לשירותים מיוחדים".

זאת ועדה שמאשרת שירותים מיוחדים לנכים, לילדים נזקקים וכו' וכו'. אדם הגיש בקשה לפקיד תביעות, ואם לא קיבל את קביעתו, לא מבחינת האחוזים ולא מבחינת הזכאויות, סכומי הכסף וכו', יוכל לפנות עכשיו לוועדת עררים.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת חיים אורון.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לדיון בהצעת החוק. רשימת הנואמים סגורה. לכל נואם שלוש דקות. נואם שלא ימצא באולם בהיקרא שמו לא יוכל לנאום.

ראשון הדוברים – חבר הכנסת מאיר שטרית; איננו. חבר הכנסת רן כהן – איננו. חברת הכנסת נעמי בלומנטל – איננה. חבר הכנסת יורם לס – איננו. חבר הכנסת חגי מירום – איננו. חבר הכנסת שאול יהלום – איננו. חבר הכנסת טלב אלסאנע – איננו. חבר הכנסת שאול עמור – איננו. חבר הכנסת רון נחמן – איננו. חבר הכנסת פני בדש – איננו. חבר הכנסת סילבן שלום – איננו. חבר הכנסת אלי גולדשמידט – איננו. חבר הכנסת אלכס גולדפרב – איננו. חבר הכנסת גון שגב – איננו. חבר הכנסת יוסף בא-גד – איננו. חבר הכנסת בנימין טמקין – איננו. חבר הכנסת מיכאל איתן, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת אברהם פורז.

מיכאל איתן (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, רציתי לומר שחבר הכנסת חיים אורון קנה לו גינונים של שר. גם הם נוהגים להביא הנה הצעות חוק ולהיעלם. אבל בכל אופן הוא חזר במועד – – –

חיים אורון (מרצ):

יצאתי לטלפן שאני מאחר לישיבה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני יודע שחבר הכנסת חיים אורון הוא אחד החברים המתמידים בבית, אחד מעמודי התווך של הפרלמנטריזם, ולא היה לי ספק שאם הוא יצא, היתה לו סיבה דחופה והוא ישוב. מטבע הדברים, כאשר חברי כנסת מגישים הצעות חוק הם יותר מעורבים בתהליך החקיקה, הם ערים, אכפת להם יותר, והם גם מעוניינים לשמוע את תגובות חברי הכנסת, ואילו שרים בדרך כלל מגישים הצעות חוק שמישהו במשרד יזם, והם יותר בבחינת שליחים של יוזמי הצעת החוק. אצל חברי הכנסת השליחות והיוזמה מחוברות באישיות אחת, ולכן, מטבע הדברים הם נשארים לשמוע את ההערות.

אני רוצה להסכים עם חבר הכנסת חיים אורון. אצלנו נהוג לומר – לברך את חבר הכנסת חיים אורון. אני אומר שאני מברך את חבר הכנסת חיים אורון, ומה שיותר חשוב הוא שאני מסכים להצעתו.

ביקשתי את רשות הדיבור על מנת להסב את תשומת לבו ואת תשומת לבה של הכנסת כולה למוסד הזה ששמו ועדת עררים. חבר הכנסת אורון מציע מוסד ששמו ועדת עררים על מנת שנכה שפונה על-פי החוק לערער על החלטה בעניין הזכות לקצבת שירותים מיוחדים או על דרגת התלות בזולת כפי שנקבעו לו על-ידי המוסד לביטוח לאומי, יוכל לערער על ההחלטה. ראשית, ברור שצריך להיות מוסד ערעור. שנית, מוסד הערעור שהיה מקובל עד היום היה בית-הדין לעבודה, וזה הקשה וסרבל את התהליך. אומר חבר הכנסת אורון, נפנה אותו לוועדת ערר.

אני רוצה לבקש מחבר הכנסת אורון להצטרף ליוזמה שלי ולטפל במוסד הפרובלמטי הזה ששמו ועדת ערר, ובמיוחד ועדות ערר רפואיות, משום שהוא מוסד שחורץ לפעמים גורלות של אנשים שהגורל התאכזר אליהם, נכים מסוגים שונים, לרבות נכי צה"ל, נכי תאונות עבודה, נכים מלידה. לצערנו הרב, המוסדות האלה, שיש להם בעצם הכרעה שקובעת גורלו של נכה וזכותו לקבל סיוע

מידי החברה, מידי הממשלה – חריצת הדין נעשית במוסדות, שנדמה לי שאין בהם מראית עין של באמת בלתי תלויים, עצמאיים ושופטים כאילו הם נעדרי פניות ונעדרי שיקולים. ברבים מהמוסדות האלה הרופאים הממונים, הגורמים המחליטים קשורים בזיקה כזאת או אחרת דווקא לממסד. כאשר מגיע נכה ופונה בערעור על החלטת הממסד ונתקל בגוף שיש לו זיקה לממסד, אם זה בבחירתו, במינויו, בשכר שהוא מקבל, אין לו מעמד עצמאי כזה שיש לבית-משפט, יש בכך לפעמים טעם לפגם, ולא תמיד יש נכונות מצד הנכה לקבל את ההכרעה כאשר היא לא נוחה לו.

אם אנחנו מטפלים בנושא של ועדות ערר, אני מברך על היוזמה, אבל אני גם מציע שניתן את הדעת ליצירת ועדות ערר מסוג כזה, שיוכלו ליהנות מיוקרה מלאה של עצמאות ואי-תלות ויוכלו לקבל הכרעות בלי שתהיה מראית עין שהכרעותיהן קשורות בשיקולים של מי שיש להן זיקה אליו.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת מיכאל איתן. חבר הכנסת אברהם פורז – איננו. חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה – איננו. חבר הכנסת אברהם יחזקאל – איננו. חבר הכנסת סאלח טריף, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת אברהם בורג, ואחריו – חבר הכנסת רענן כהן.

סאלח טריף (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, ידידי חברי הכנסת, אני באמת רוצה לברך את חבר הכנסת אורון ולהודות לו. אני מסכים עם דבריו בהבאת הצעת החוק החשובה הזאת, לאחר הערה בדוח מבקר המדינה, ובצדק, על המתרחש בתביעות בביטוח הלאומי, בעיקר של נכים ושל אנשים שנפגעו. טוב עשית, חבר הכנסת אורון, שהבאת את התיקון הזה. אני חושב שהוא חשוב מאוד. חשוב מאוד שאכן תהיה ערכאה של ערעור, שהנכה או הנזקק יוכל לפנות אליה ויוכל לקבל סעד וטיפול ראוי וטוב לפני שיצטרך ללכת לבתי-דין, בית-דין לעבודה כזה או אחר.

כולנו יודעים שגם בית-הדין לעבודה וגם בתי-הדין האחרים עמוסים מאוד, ולפעמים תביעות אלה נמשכות הרבה מאוד זמן. על-פי רוב, אותם נכים סובלים קשות, קשה להם להתקיים בגלל הבעיה הפיסית שלהם, שאינם יכולים לדאוג לפרנסתם. טוב שהצעת החוק הזאת הובאה, ואני מאוד מקווה שהיא תאושר במהרה גם בקריאה שנייה וגם בקריאה שלישית.

ואולם, אני רוצה לומר לחבר הכנסת אורון שני דברים. אחד, הועלו חששות, אולי הצעות לתיקון שיש לחשוב עליהן בקטע זה לגבי ועדות ערר, משום שיוכל להיווצר מצב שפניות שהיו מופנות לבית-דין לעבודה תופנינה עכשיו לוועדת הערר. צריך לחשוב על כך ואולי לקבוע בחוק, שוועדת הערר לא תוכל לעכב בקשות לזמן בלתי מוגבל. היא תצטרך לדון ולהכריע בבקשות כדי שלא תהיה סחבת ושלא יצא שכרנו בהפסדנו בכך שניקזנו את כל העניין לוועדת הערר.

אני חושב שעצמאות ועדת ערר, שדיבר עליה חברי ועמיתי חבר הכנסת מיכאל איתן, היא נושא חשוב מאוד. מה שקורה במשרד השיכון הוא, שאותם פקידיים שמחליטים על זכאות למשכנתה לפעמים הם אלה שיושבים בוועדת ערר עליונה, או חלקם, והם משפיעים שם. למעשה נוצרת בוועדת הערר מעין חותמת גומי להחלטות הבסיסיות שמתקבלות בעניין הזה.

היה חשוב מאוד שאכן נתקן את העניין הזה כדי שוועדת הערר תהיה עצמאית, שוועדת הערר לא תהיה מורכבת מהגופים הראשונים שדנו בעניין הזה, וכאשר יובא אליה הערר היא תדון בכובד ראש, משום שיכול להיות מצב, שגם כאשר אותו נכה או אותו אדם יפנה אל בית-הדין לעבודה או לבית-המשפט, יגידו לו קודם לנצל את הערכאה החשובה הזאת של ועדת הערר. לכן יש חשיבות רבה לכך שהוועדה הזאת תהיה עצמאית ותהיה החלטה הוגנת.

אני בכל זאת רוצה לברך אותך מאוד, חבר הכנסת חיים אורון, על הצעת התיקון הזאת.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת סאלח טריף.

אני מזמינה את חבר הכנסת אברהם בורג; איננו. חבר הכנסת רענן כהן – איננו. חבר הכנסת רפאל אלול – איננו. חבר הכנסת אליעזר זנדברג – איננו. חבר הכנסת גדעון שגיא – איננו. חבר הכנסת אריאל ויינשטיין – איננו. חבר הכנסת עמיר פרץ – איננו. חבר הכנסת דוד מנע, אחרון הדוברים, בבקשה.

דוד מנע (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אני מבקש לברך את חבר הכנסת חיים אורון על היוזמה שבהצעת חקיקה זו. הצעת חקיקה זו מבורכת, טובה, ותמהני על המוסד לביטוח לאומי, איך הוא לא יזם את זה בכל השנים האחרונות.

אני מבקש לומר מלים מספר בנושא שקשור בוועדות ערר. ראשית, אזרחים רבים נזקקים היום לוועדות ערר, אם זה של המוסד לביטוח לאומי ואם זה של שירות התעסוקה, ואם זה גופים אחרים שמרכיבים ועדות ערר על-פי התקנות והחוקים שלהם.

ועדות ערר לא תמיד מתכנסות בזמן, חברי ועדות ערר לא תמיד באים לשיבות, שהרי הן מורכבות כל אחת מנציגים לפי מפתח מסוים, לא תמיד הנציגים באים, לא תמיד דנים לגופו של עניין, אלא לעתים, ולהערכתי ברוב המקרים, הן משמשות חותמת גומי להחלטה של הפקיד לגבי האזרח. ואז, ועדת ערר הופכת לפארסה.

אני חושב שאם ועדות ערר ימשיכו בקצב כזה, שאנשים לא יופיעו, ישיבות יתבטלו אף שהוזמנו אזרחים לאותה שעה ולאותו יום ומבין חברי ועדת הערר לא הגיע איש, אנשים שממונים מבחינה ציבורית כמעט ללא שכר – אסור לטרטר את האזרח. לפעמים החברים לא באים, לפעמים חלק מהם בא, ולא כולם שומעים את אותו אדם. לפעמים הם משמשים חותמת גומי להחלטה אותו פקיד.

ועדות ערר ככתבן וכלשונן צריכות לדון בערעורו של אותו אדם שפנה אליהן, ולא להחליט באופן אוטומטי ולא להימנע מלהיכנס לגופו של עניין, אם זה מתוך עצלות ואם זה מסיבות אחרות.

אני מאוד מעריך את עבודתם של הנציגים שבאים. ועדות ערר הן דבר חשוב, וכמו-כן אנשים שתורמים מזמנם, גם זה דבר חשוב. אבל, אם הם תורמים מזמנם והם מתנדבים לעניין הזה, הם חייבים להיות נוכחים בכל הישיבות הללו.

בתי-הדין לעבודה במדינת ישראל עמוסים. אזרח שמרגיש שהוא צודק מול הרשויות ופונה לבית-הדין לעבודה, לפעמים ההחלטה בעניינו מתעכבת חודשים על גבי חודשים. ההחלטה קלה, אבל התור ארוך, והדברים לפעמים נמשכים ונמשכים.

לכן, ועדות ערר באות לסייע לבית-הדין לעבודה. לפעמים גם המוסד עצמו מערער על ההחלטות, ואין שום רע בזה. אבל שוועדות ערר יתכנסו וידונו. אדרבה, על המוסד לביטוח לאומי לבדוק היכן אין ועדות ערר. לכן אני מברך על היוזמה הזו וקורא למוסד לביטוח לאומי לאמץ אותה בכל שלב ושלב של הליכי ההחלטה של הפקיד כלפי האזרח. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה לחבר הכנסת דוד מנע.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה על הצעת חוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב] (תיקון מס' 86) (ועדות עררים), התשנ"ד-1994, והעברתה לדיון ולהכנה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית לוועדת העבודה והרווחה.

הצבעה מס' 15

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 6

נגד – אין

נמנעים – אין ההצעה להעביר את הצעת חוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב] (תיקון מס' 86) (ועדות עררים), התשנ"ד-1994, לוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר א' סלמוביץ:

שישה תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובעת שהצעת חוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב] (תיקון מס' 86) (ועדות עררים), התשנ"ד-1994, נתקבלה והיא מועברת לוועדת העבודה והרווחה להכנתה לקריאה שנייה ושלישית.

חברי הכנסת, תם הדיין. הישיבה הבאה – מחר בשעה 16:00. ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 20:25.